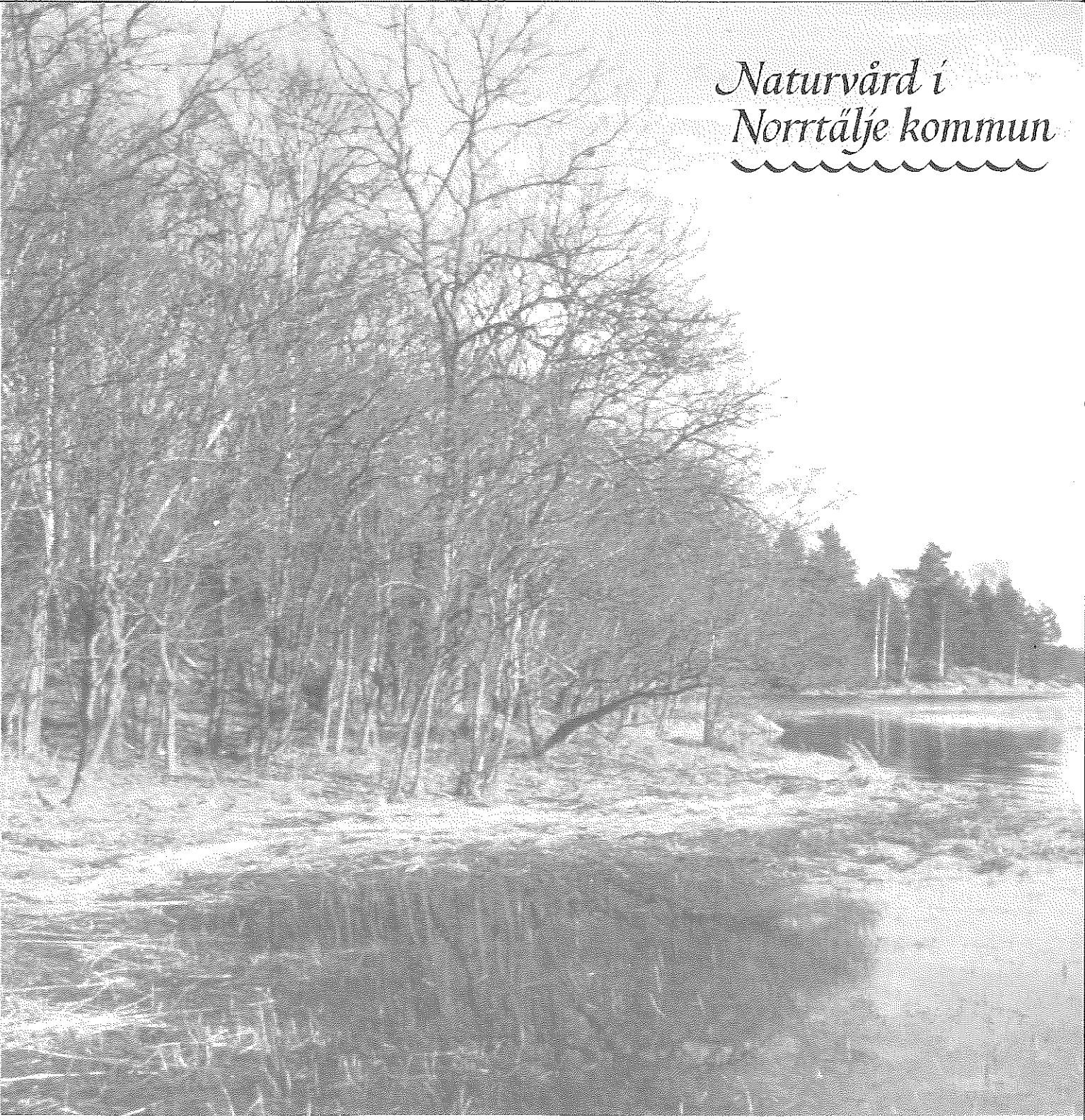

*Naturvård i
Norrtälje kommun*

UTÅLSKEDJAN

Naturinventering av riksojektets landområden

Per Collinder
Anders Haglund

Omslaget visar en av Utålskedjans mest typiska miljöer; en lövrik strandskog. Både fågellivet och floran är så gott som alltid mycket artrik i dessa strandmiljöer. Rosenfinken är en karaktärsart men det finns även ovanligare fåglar. Den fuktiga marken tillsammans med den kalk- och mullrika jorden är mycket gynnsamt för många växter. Lundväxter som tandrot, sårläka, lundsmörblomma, vårärt, lungört, underviol och nunneörter är särskilt talrika i området. Även för svampkännare och fjärilsintresserade finns mycket att upptäcka i Utålskedjans lövskogar.

Foto: Kristoffer Stighäll

Utålskedjan ingår i serien Naturvård i Norrtälje kommun

Författare:	Per Collinder Anders Haglund
Fotografier:	Kristoffer Stighäll Roine Karlsson
Figurer:	Anita Sandberg Sonja Svensson
Redigering:	Kristoffer Stighäll
Ordbehandling och layout:	Kristoffer Stighäll Leila Johansson
Teckningar:	Christina Fagergren
Tryck:	Lang & Rosén tryckeri
Upplaga:	500 ex

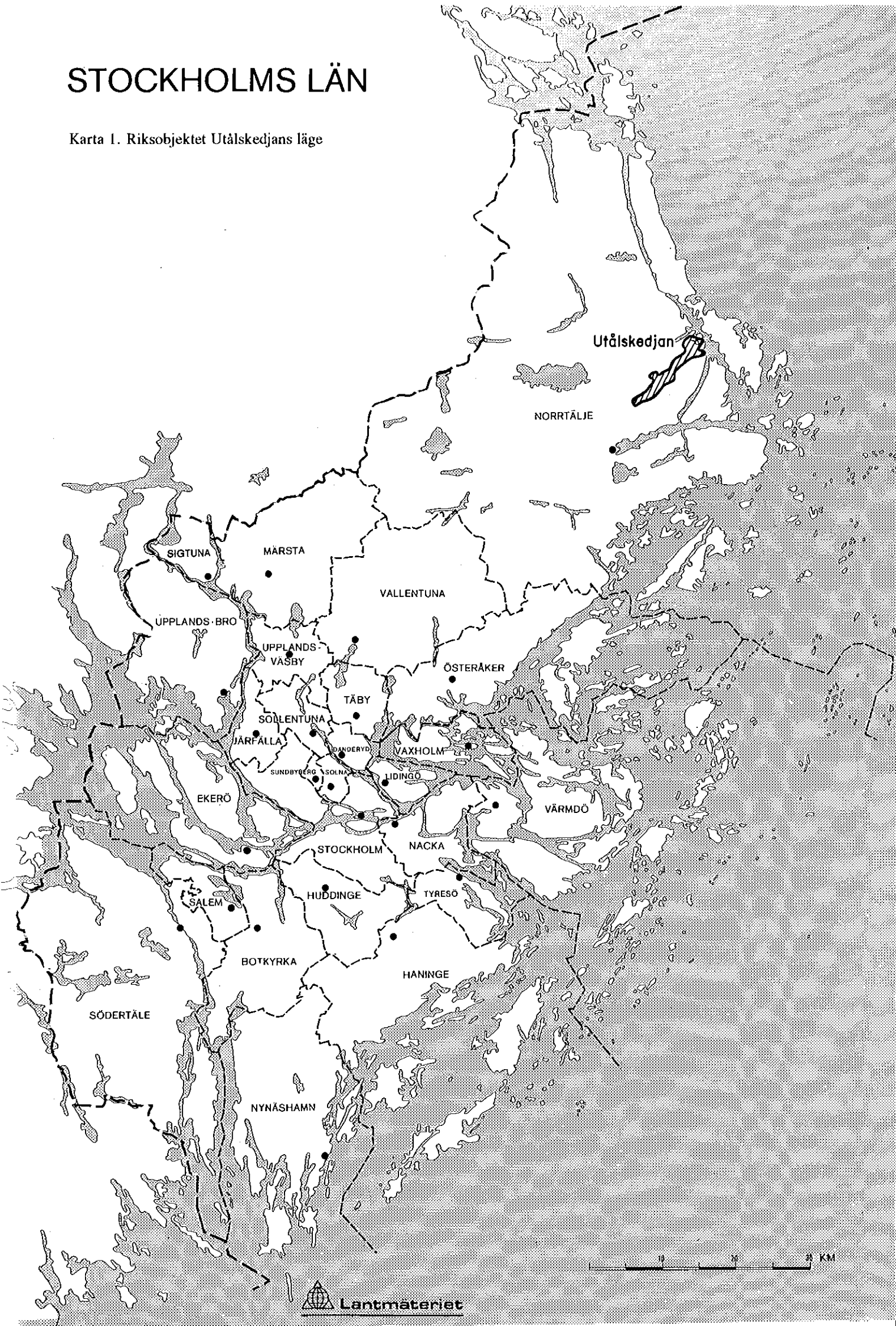
Stadsbyggnadskontoret har tagit initiativ till och tillsammans med landstingets miljövårdsfond bekostat inventeringen av Utålskedjan.

I rapporten ingående kartor är godkända från sekretessynpunkt för spridning enligt beslut av Lantmäteriverket 1997-01-28.

Författarna är ensamma ansvariga för rapportens textinnehåll.

STOCKHOLMS LÄN

Karta 1. Riksobjektet Utålskedjans läge

UTÅLSKEDJAN

Naturinventering av riksobjektets landområden

Per Collinder
Anders Haglund

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid
1. SAMMANFATTNING	
2. METODIK	1
3. UTÅLSKEDJANS NATUR - EN ÖVERSIKT	3
3.1 Naturgivna förutsättningar	3
3.2 Översikt över Utålskedjans naturtyper	3
3.2.1 Skogar	5
3.2.2 Kulturlandskapets vegetation vid Utålskedjan	7
3.2.3 Artrika bergbranter	11
3.2.4 Sjövegetation	11
3.3 Flora	12
3.4 Fauna	15
3.5 Kulturhistoria vid Utålskedjan	18
4. NATURVÄRDESBEDÖMNING	19
4.1 Kulturellt värdefulla områden	19
4.2 Områden med sociala, estetiska och pedagogiska naturvärden	19
4.3 Naturvetenskapliga värden	21
4.3.1 Värdefulla naturvårdsobjekt och ekologiskt känsliga miljöer vid Utålskedjan	21
4.3.2 Värdekärnor och punktojekt	23
4.3.3 Avgränsning av naturvårdsobjektet Utålskedjan	23
5. OBJEKTSBESKRIVNINGAR - VÄRDEKÄRNOR OCH PUNKTOBJEKT	25
6. HUR SKA INVENTERINGEN ANVÄNDAS?	51
7. KONFLIKTOMRÅDEN	52
7.1 Ängs- och hagmark	52
7.2 Skogsmark	52
8. LITTERATUR	53
Bilaga 1. Fåglar	
Bilaga 2. Växter	

1. Sammanfattning

Utålskedjan är namnet på ett 10 km långt sjö- och havsvikssystem som ligger i Norrtälje kommun. Den dalsänka som sjösystemet ligger i löper från Björköfjärden innanför Björkö i sydvästlig riktning till sjön Utålsviken, som ligger ca åtta kilometer nordost om Norrtälje.

Under 1950-70-talet gjorde Uppsala Universitet en undersökning av området för att studera vilka förändringar som sker när havsvikar avsnörs pga landhöjningen. Utålskedjan är ett mycket vackert exempel på detta och man kan följa förändringarna från de innersta vikarnas söta vatten till de yttre sjöarnas alltmer bräckta vatten till mynningen i den smala havsviken Sandängsfjärden där vattnet har samma salthalt som havet utanför. Genom sitt värde för forskningen och sitt pedagogiska värde har vatten-systemet klassats som av riksintresse för naturvården.

Följande inventering syftar till att kartlägga och beskriva de tidigare tämligen okända naturvärdena i Utålskedjans landmiljöer.

Sjösystemet omges av ett mycket omväxlande landskap som präglas av mycket gamla kulturmiljöer samt ädellöv- och barrskogar med kalkpåverkad flora. Ädellövskogarna som täcker en yta av ca 60 ha består huvudsakligen av blandädellövskogar men här finns även ek-, ask- och lindskog. Karaktärsarter är lundsmörblomma, vårärt, underviol och lungört. I södra delen av Utålskedjan är inslaget av ädellövskog mindre markant. Istället utbreder sig här lundartade barr- och blandskogar.

Ogödslade ängs- och hagmarker är vanliga och är väl spridda i området. Karaktärsarter för de ofta torra gräsmarkerna är bl a backklöver, backsmörblomma och blodnäva. De friska gräsmarkerna präglas i området av orkidéer och andra slätterängsarter. I fuktängarnas flora ingår ofta älvväxing och plattstarr.

Sammanlagt har 486 kärlväxtarter påträffats under inventeringen. De flesta av dessa tillhör kulturlandskapets flora. En av arterna, toppjungfrulin, finns med på listan över i riket rödlistade växtarter.

Fågellivet är tämligen rikt. 105 arter påträffades under inventeringen och 93 av dessa häckar sannolikt. Inte mindre än 13 i riket rödlistade arter förekommer i området. Dessa är fiskgjuse, häger, storlom, havsörn, årtå, kornknarr, mindre hackspett, mindre flugsnappare, nötkråka, stenkäck, spillkråka, skogsduva och bivråk.

Tio särskilt värdefulla områden har urskiljts. Av dessa har tre (kulturmärkena kring Anderssvedja, Snårängen och ädellövskogarna runt Anderssvedjedjupet) mycket höga naturvärden (klass II), medan övriga har höga naturvärden (klass III).

Snårängen ligger mellan sjön Gräsvarpet och Björköfjärden och utgörs av ett betat hagmarks- och skogslandskap. Här finns rester av ett stort lövängsområde med hamlade askar och en rik flora innehållande bl a sankt Pers nycklar, klasefibbla och ormrot. Även fågellivet är rikt och här förekommer bl a stenkäck och stjärtmes. Vid Snårängens östra strand finns mindre partier havsstrandäng. Några av dessa är mycket artrika och hyser bl a den i länet ovanliga smultronklöver. Toppjungfrulin och mellansmörblomma har påträffats i områdets öppna, betade partier. Båda arterna är ytterst ovanliga i Norrtälje kommun.

Objektet Anderssvedja ligger väster om sjön Långtögen. Det hyser ett älderdomligt kulturlandskap. Kring ett järnåldersgravfält nära den välbevarade byn Anderssvedja och vid marker nära Västergården finns relativt stora områden med ogödslade, mycket artrika betesmarker. Vissa partier står på våren översållade med Adam och Eva. Vid Långtögens strand finns en intressant sydvänd

bergbrant. Fågellivet är typiskt för det gamla kulturlandskapet, bl a före-kommer här kornknarr, en rödlistad art som numera nästan är försvunnen i mellan-Sverige.

De stora ädellövskogarna vid **Anderssvedjedjupet** har mycket höga värden. Ädellövskogsområdet är det största sammanhängande i Norrtälje kommun och ett av de största i länet. Här finns en tydligt kalkpåverkad och intressant flora. I lundfloran ingår exklusiviteter såsom storrams, vätteros, hässleklocka och skogsbingel. Den sistnämnda arten förekommer här på nordgränsen av sitt utbredningsområde i landet. Fågellivet i ädellövskogen är förhållandevis magert men några ovanliga arter som mindre hackspett och nötkråka har påträffats. Desto rikare är fågellivet vid de vassrika vikarna vid norra Anderssvedjedjupet och Karolinaviken. Här påträffades årtå, kricka, flodsångare och kärrsångare. I sjön Anderssvedjedjupet häckar storlom.

Åtta klass III objekt har urskiljts. Vid **Gillviken, Djupströmmen** och **Gränholmen** finns värdefulla partier med ädellövskog. Floran är rik, särskilt vid Gränholmen, där bl a ramslök, hässleklocka och storrams påträffats. Här finns också några partier slätteräng som hävdats in i sen tid. I ängsfloran märks bl a kungsängslilja, sankt Pers nycklar och slätterblomma. Vid Djupströmmen förekommer ett parti med lindskog.

Utål, Loö och **Hallboda** är områdets rikaste lundartade barrskogar. I fuktigare partier i de två sistnämnda områdena har den i länet mycket ovanliga skogsstarren påträffats. Utål hyser gammal skog med rik flora.

Kulturmärksobjekt av värdeklass III är **Harö, Brännström, Utål** och **Gläcksbacken**. Här finns stora områden med artrika ängs- och hagmarker.

Bland värdefulla objekt inom Utålskedjan skall slutligen nämnas **Skorven**, som är ett vidsträckt våtängssystem, främst bestående av betad f d sidvallsäng. Fågellivet är rikt och floran är skyddsvärd i denna ovanliga miljö.

Här sjöng den i Sverige mycket sällsynta busksångaren 1992. I övrigt häckar kricka och vattenrall. Havsrör jagar dessutom regelbundet i området.

Utålskedjans vatten och hela dess avrinningsområde är sedan gammalt klassat som riksobjekt av Naturvårdsverket. De land-delar som ansluter till vattensystemet har i många fall mycket höga värden och vi bedömer Utålskedjan sammantaget vara av mycket högt naturvärde (klass II).

För att bibehålla Utålskedjans stora värden krävs att skötseln anpassas efter naturvärdena. Det gäller t ex hävd av betesmärken och stopp för avverkning i vissa skogar. En skötselplan bör upprättas, åtminstone för värdekärnorna.

2. Metodik

Arbetet börjar med att samla in fakta om området. Vi har tagit kontakt med personer som känner till de lokala naturförhållandena och experter inom olika ämnesfält som har kännedom om området i fråga. Vi har också gjort en litteraturinventering för att ta reda på vad som finns skrivet om inventeringsområdet.

I mitten av juni 1991 inventerade vi fågellivet under tre dagar med bra väder. Med hjälp av infraröda flygbilder tolkade och karterade vi de olika vegetationstyperna i området. Under tolkningen har vi då också fört in uppgifter om geologiska former.

De avgränsade vegetationstyperna har vi sedan fört in på kartöverlägg. Med dessa i handen har vi under högsommartid, då vegetationen är som bäst utvecklad, fältkontrollerat flygbildstolkningen. Då har vi dessutom fört in uppgifter om hotarter, gjort naturvärdesbedömningen, kompletterat fågelinventeringen och gjort övriga noteringar.

Fältkontrollen har tagit 10 dagar i anspråk. Resultaten har sedan sammanställts i kartor och text.

En ovanlig och säregen svamp som har påträffats i områdets ädellövskogar är igelmotttröksvampen.

Foto: Kristoffer Stighäll

3. Utålskedjans natur - en översikt.

3.1 Naturgivna förutsättningar

Geologiska former i landskapet

Det kustnära landskapet i Norrtälje karaktäriseras av sprickdalar med låga höjdyggar eller bergplatåer mellan dalarna. Moräntäcket är relativt tunt och de högsta partierna består av hållmarker. Sprickdalarna fylls upp av lera och gytta där andelen kalkhaltig glaciallera är stor. Denna typ av natur finns inom den naturgeografiska region som kallas "Östersjökusten med skärgårdar samt Åland". Underregionen kallas "Åland med Roslagens kustnära områden" (beteckning 25 a i Nordiska Ministerrådet 1984a).

Utålskedjan är en serie sjöar som ligger i en sprickdal som sträcker sig sydväst-nordost och mynnar i Björköfjärden i Östersjön. Dalens botten är mellan sjöarna i allmänhet täckt av gyttejlera eller glaciallera. Glacialleran letar sig också upp i smådalar som ligger tvärs huvuddalen.

En tydlig De Geermorän finns bl a vid norra delen av Anderssvedjedjupet.

Jordarter och berggrund

Berggrunden domineras av sura, svårvittrade gnejser. På sydöstra sidan av Långtögen finns ett gnejsområde med intermediära inslag. Mindre sådana inslag finns spridda i området. Ovanpå berggrunden ligger ett relativt tunt moräntäcke som, när den inte är urlakad, innehåller 5-10 % kalk. Mellan Anderssvedjedjupet och Långtögen finns det partier med moränlera. Dalgången fylls i övrigt ut av kalkhaltig glaciallera som oftast utnyttjas som åkermark. I fuktsänkorna finns gyttejlera ansamlad, de största områdena ligger vid Skorven och Putten.

Hydrologi

Utålskedjan är avsatt som riksintressant för naturvården i den fysiska riksplaneringen. Det är det enda område i Sverige som utvalts för studier av landhöjningens påverkan på utsötning av

havsvikar och det gradvisa bildandet av sötvattnensjöar. Utålskedjans limnologi och hydrologi behandlas utförligt i en rapport från länsstyrelsen i Stockholms län som heter "Utålskedjan - Naturinventering av ett vattensystem i Norrtälje kommun", utgiven 1980. Författare är Tord Ingmar och Torbjörn Willén.

Klimat

Klimatet i Utålskedjan präglas av närheten till havet. Vintrarna är mildare än längre in i landet. Temperaturen under vår och sommar är lägre än i inlandet men höstarna är varmare. Utålskedjan ligger på gränsen mellan klimatzon 3 och 4. Typiskt för området är en utpräglad försommartorka.

3.2 Översikt över Utålskedjans naturtyper

Utålskedjans vegetation utgörs av ett varierat och sjörikt kulturlandskap uppblandat med örtrika barr- och lövskogsområden.

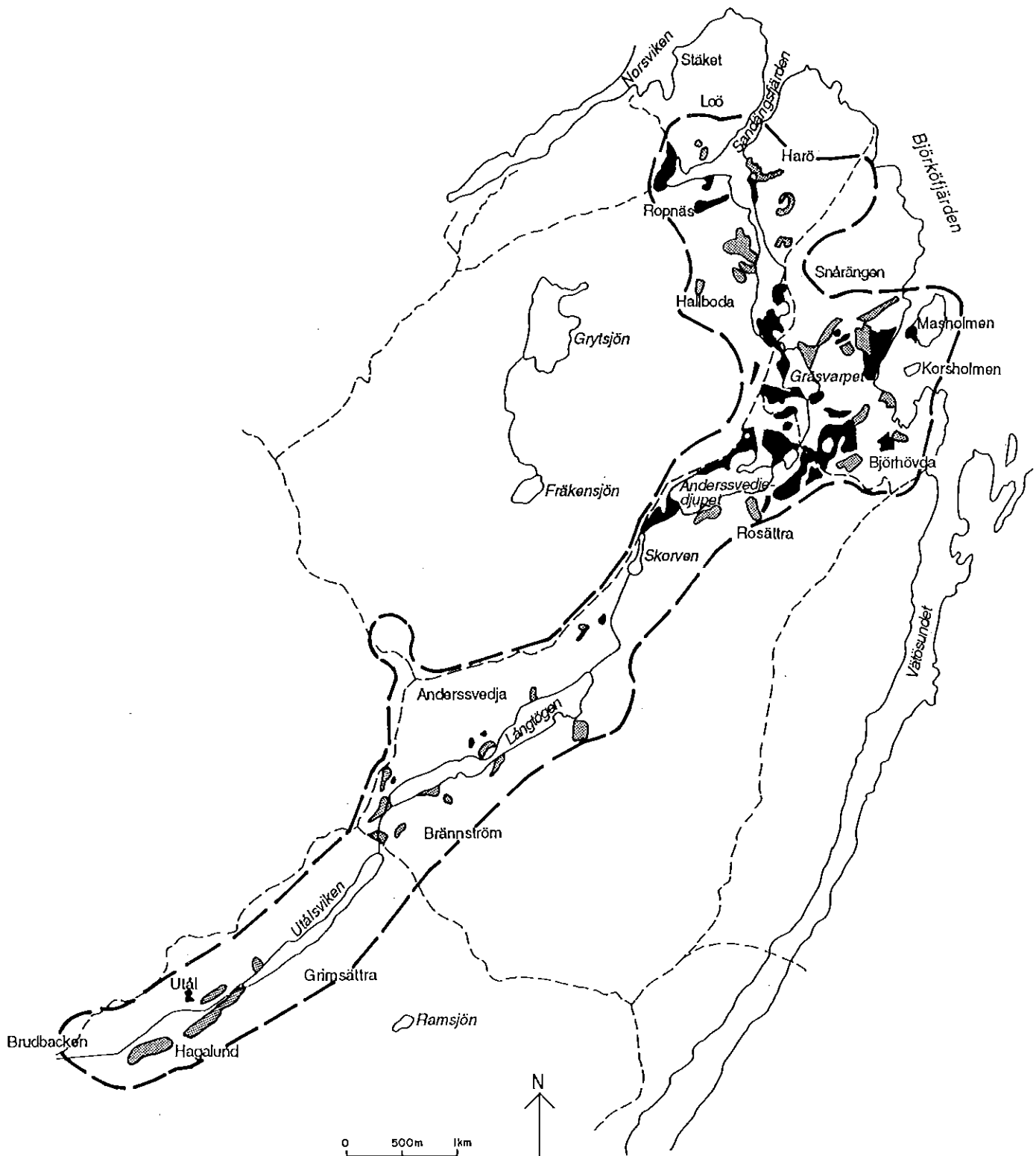
Vegetationen präglas i hög grad av jordens höga kalkhalt. De flesta vegetationstyper hyser kalkgynnade arter och inslaget av örter är större än vad som är vanligt för landet i övrigt.

Inte mindre än 36 vegetationstyper har påträffats (indelning enligt Nordiska Ministerrådet 1984b). 12 av dessa hör till kulturlandskapets vegetation och 17 är naturliga skogs- och myrtyper. Bland vegetationstyperna förekommer flera länsintressanta objekt (både klass II och III). Det är främst ängs- och hagmarksobjekt och ädellövskogar som hyser dessa värden.

Bokstäverna till kartan över *värdekärnor (V_k)* och *punktojekt (P_o)* hänvisar till karta 8.

Teckenförklaring

- Ädellövs-kog
 Barr - och blandskog av lundtyp
 Inventeringsområde

Karta 3. Utbredning av ädellövs-kogar och lundartad barrskog.

3.2.1 Skogar

Utålskedjans brutna landskap ger upphov till en stor variation bland skogstyperna. Skogen upptar drygt 2/3-delar av områdets yta, varav den övervägande delen är barrskog av blåbärsris-typ och barrskog av gräs-typ. Det är dock ädellövskogarna som ger området sin karaktär. Dessa finns koncentrerade till områdets norra del. I skogsområdena finns dessutom också påfallande stora områden med örtrika lågörtsskogar och lundartade barrskogar. Många kalkgynnade växtarter förekommer i skogarna. Karaktärsart för området är lundsmörblomma - en art som i området förekommer i de flesta skogstyper utom de allra fattigaste.

Ädellövskogar

Ädellövskogarna upptar en yta av sammanlagt ca 60 ha (se karta 3), vilket gör området till ett av de största ädellövskogsområdena i Stockholms län. Skogarna är floristiskt mycket rika men inga i riket rödlistade kärlväxter påträffades under inventeringen.

Ädellövskogarna är koncentrerade till gynnsamma klimatlägen på näringsrik jord i områdets norra del. Samtliga ädellövskogar är kalkpåverkade med en intressant flora. De flesta har lång kontinuitet som ädellövskog även om tidigare markanvändning i form av slätter eller bete ofta märks i floran. Skogen är i regel gammal men riktigt överåriga ädellövträd, döda eller döende träd och lågor saknas nästan helt.

Den dominerande ädellövskogstypen är ädellövskog av örttyp. Det är i denna typ de flesta av områdets ovanliga lundväxter påträffats. Trädslagsblandningen varierar kraftigt. Ofta är ek vanlig med inslag av asp, björk, samt andra ädellövträd. Hassel är ofta mycket vanlig. Att ädellövträden är medelålders, samt det stora inslaget av björk och asp, tyder på ett tidigare mer öppet stadium. Detta märks ibland också i markvegetationen, där betes- och slätterarter samt kirskål kan vara vanliga. Normalt sett dominerar dock lundfloran med förekomst av en rad intressanta

lundarter såsom lundsmörblomma (rikligt), ormbär, hässlebrodd, lungört, vårärt, underviol, tvåblad och nässelklocka. Mer krävande arter såsom hässleklocka, tandrot och vätteros är inte heller ovanliga. Ramslök och skogsbingel - den sistnämnda en art med sin nordgräns i Uppland - förekommer på några lokaler. I övrigt kan nämnas att det på lönnarnas stammar ofta växer rikligt med lunglav - en i länet ovanlig lav.

Ytterligare tre ädellövskogstyper förekommer; askskog, lindskog och ekskog av ört-typ, hasselvariant. Alla tre har liten utbredning.

Lindskog är en i riket mycket ovanlig vegetationstyp som i området endast finns vid Sandängsfjärdens östra strand. Den karaktäriseras som namnet indikerar av lind i trädskiktet. Den är lite torrare än ädellövskog av örttyp men många av markfloras arter är samma. Typiska är vippärt och backskäfting.

Askskogen trivs på fuktigare lokaler än ädellövskog av örttyp. Den finns på några områden koncentrerade runt Gräsvarpet. Markfloran är högvuxen och domineras av älgräs, lundelm och hässlebrodd. Hässleklocka och rödblåra är karaktärsarter.

Ekskogen förekommer ofta intill hållmarker eller på stenig mark, särskilt söder om Karolinviken och väster om Gräsvarpet. Ekarna är sällan riktigt gamla och de är ofta mer eller mindre vidkroniga, vilket tyder på att här tidigare varit öppna beteshagar med fristående ekar. Hasseln är mycket vanlig. Floran saknar i regel riktigt exklusiva lundarter men är ändå ofta rik.

En lite udda skogstyp som förekommer på några lokaler i området (bl a vid Gillviken, är snårskog av hasseltyp. Vegetationen liknar mycket ädellövskog av ört-typ men trädskiktet är glest eller saknas. Istället dominerar hasseln helt. Vegetationstypen har tidigare hävdats som löväng men hasseln gynnades för sin gynnsamma effekt på ängshöet samt för höstens nötskörd.

Lövskogsbestånd av hög ålder

Skogsbestånden är som nämnts i regel mogna men sällan gamla. Påfallande lite döda träd förekommer i områdets ädellövskogar, varför förutsättningarna för sällsynta vedsvampar är relativt dåliga. Ett askbestånd med ett flertal kullfallna stora träd påträffades väster om Gräsvarpet.

Örtrika barr och blandskogar

Genom det gynnsamma klimatläget och markens kalkrikedom i många skogsområden är utbredningen av lundartade och örtrika skogstyper stor (ca 35 ha för lundartade typer och ungefär lika mycket för ört-typer). De lundartade barr- och blandskogarna är koncentrerade till områdets södra del (se karta 3).

Vårärt

Teckning: Christina Fagergren

Tre olika typer av örtrika bland- och barrskogar förekommer: barr- och blandskog av lundartad ört-typ, blandskog av högört-typ, samt bland- och granskog av lågört-typ. De två förstnämnda har en närmast lundartad flora medan lågört-typen hyser en mer trivial örtflora, ofta dominerad av harsyra. Lågört-typen är i regel tidigare hävdad.

Den lundartade barrskogen finns spridd i området men med en tydlig koncentration till områdets södra del (karta 3). De ligger ofta på sluttande mark med genomsilande vatten. Hassel brukar vara vanlig i buskskiktet. Markvegetationen är ofta liknande ädellövskogens och en lång rad ovanliga arter förekommer. Bland allmänt förekommande arter märks lundsmörblomma, vårärt, lungört, tvåblad och sårläka. Mer ovanliga är skogsstarr, nästrot, skogsknipprot, myskmadra och tandrot.

Blandskogen av högörts-typ liknar lund-typen men är fuktigare och vegetationen är mer högvuxen. Typen förekommer endast söder om Hallboda (punktobjekt 3). Älggräs dominerar men den artrika markfloran innehåller många andra arter. Bland lundarterna kan nämnas skogsstarr, tvåblad, tibast, underviol och back-skafting.

Barr- och blandskog av lågörtstyp är en ofta betespåverkad skogstyp som är väl spridd i området, men den upptar inga större arealer. Floran kan innehålla intressanta arter såsom sårläka eller spindelblomster, men är vanligtvis mer trivial.

Gran- och blandskogsbestånd av hög ålder

Riktigt gamla skogsbestånd är ovanliga i området. Det enda området med stor andel död ved och lågor som påträffats är ett litet skogsområde öster om Gräsvarpet. Här finns vissa förutsättningar för förekomst av ovanliga vedsvampar och insekter, men inga sådana arter påträffades under inventeringen.

Sumpskogar och skogskärr

Marken är i regel väl-dränerad, varför fuktiga skogar och sumpskogar är mer ovanliga i områdets skogsmarker. Vid sjöstränder förekommer däremot relativt gott om strandalkärr av varierande åldrar. Dessa hyser i regel inga unika arter men är allmänt artrika och typiska. Ett mindre, yngre klubbalkärr finns också söder om Snårängen.

Skogskärr i övrigt inskränker sig till ett mindre system med kalkpåverkade skogskärr finns vid Loö samt några små videbevuxna kärr vid Utålsviken.

De kalkpåverkade kärren vid Loö hyser en rik flora med förekomst av bl a skogsknipprot och kärrfibbla (punktobjekt 1).

3.2.2 Kulturlandskapets vegetation vid Utålskedjan

Kulturlandskapet vid Utålskedjan hyser en rad mycket fina naturvårdsobjekt. De värdefullaste av dessa är av stort länsintresse (Snårängen och Anderssvedja). Det finns dessutom ytterligare sex områden av länsintresse och ytterligare två av stort kommunalt intresse (se karta 8).

Kulturlandskapets vegetationstyper utgörs främst av åker och olika typer av gräsvegetation. Dessutom ingår havsstrandängar, våtmarker vid fågelsjöar, bryn och buskmark, samt skogsmark med utmarksbete.

Det som främst kännetecknar områdets kulturlandskap är de varierande, småskurna och tilltalande åker- och betesmarkerna. Utmärkande är också stor förekomst av våta och fuktiga ängsmarker som hävdats in i sen tid.

Betesmarker

I området finns en lång rad olika gräsmarkstyper, varav vissa är mycket ovanliga och innehåller sällsynta arter. Det är främst förekomsten av fuktiga gräsmarker samt områden med f d slåtterängar som ger Utålskedjan sin prägel.

Gräsvegetationen kan grovt delas in i torrängar, friska ängar och fuktängar. Dessa delas i sin tur in i artrika eller artfattiga typer. Totalt har 16 olika gräsmarkstyper urskilts.

Den arealmässigt största delen av gräsmarkerna är tidigare plöjda eller konstgödslade vilket gjort dem mycket artfattiga och ungefär lika botaniskt ointressanta som en anlagd parkgräsmatta.

Det finns även påfallande stora områden med oplöjd och ogödslad vegetation som fortfarande är i hävd (karta 4). Det är mest i f d åkerholmar, steniga områden eller i betesmarkernas kanter, där plogen eller gödselaggregatet inte kunnat nå, som man hittar den ursprungliga artrika betesmarken. Vid Harö, Anderssvedja och Snårängen finns större områden av betesmark som inte nåts av plogen.

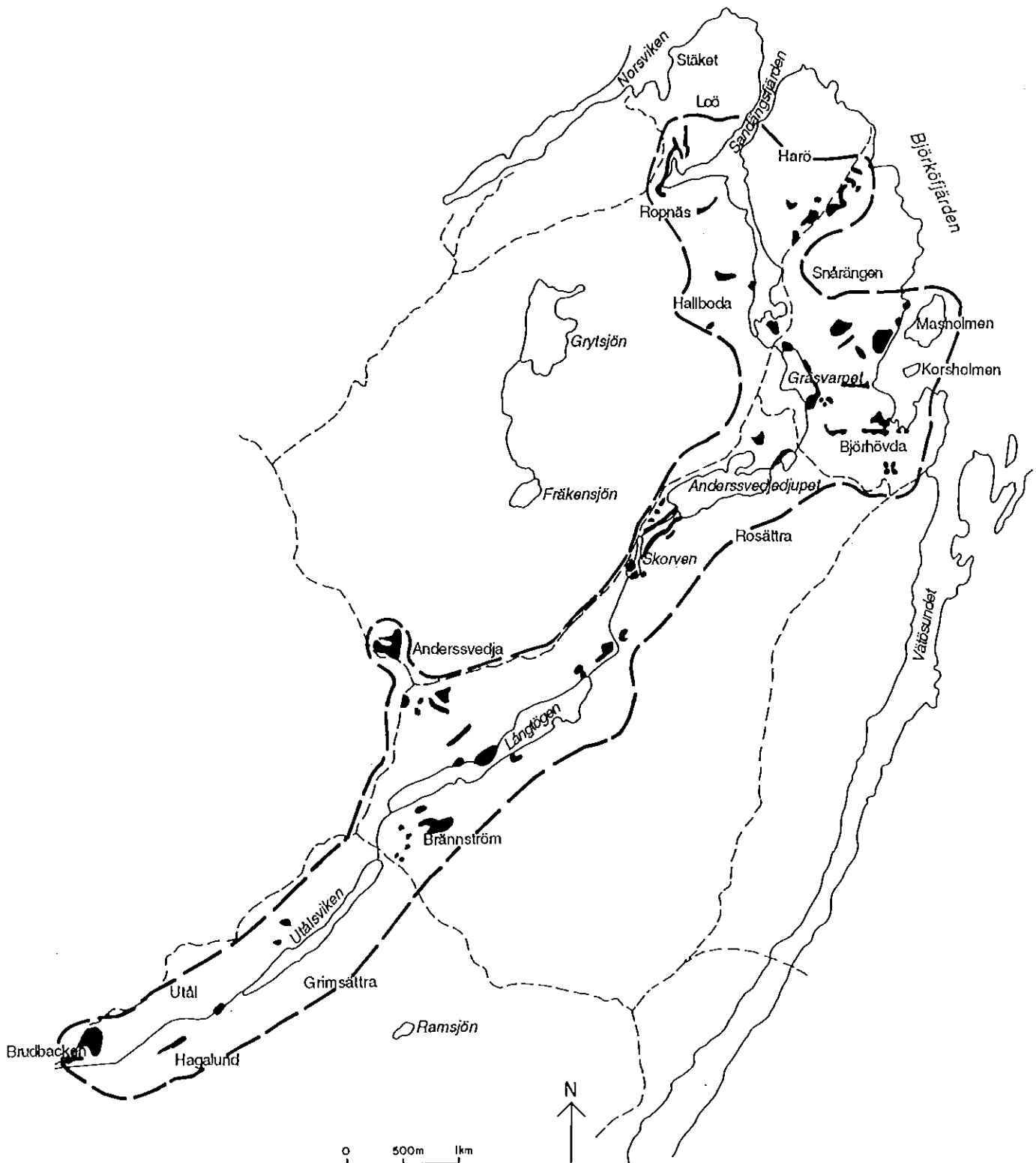
De flesta av de artrika beteshävdade gräsmarkerna som finns kvar idag är av torrängs-typ, eftersom dessa marker sällan hamnat under plogen då de är alltför steniga. De har också pga sin otillgänglighet ofta också klarat sig från gödsling. Friska oplöjda gräsmarker har också relativt stor utbredning, medan fuktiga artrika gräsmarker är mer ovanliga.

Vid Utålskedjan finns ett flertal områden som slåtterhävdas eller åtminstone hävdats med lie in i sen tid. Slåtterängarna finns främst på öppen fuktig mark, s k sidvallsängar, och på frisk mark med träd och buskar, s k lövängar. Områdena runt Gränholmen, Snårängen och Lindbacken ger fina exempel på detta. Denna typ av hävd ger upphov till speciella vegetationstyper med inslag av arter anpassade till slåtterhävd.

Fuktängar av olika typer har stor utbredning och kännetecknar områdena närmast sjöarna. Fuktängar av detta slag är ovanliga och ger området stora naturvärden.

Teckenförklaring

- Artrika ängs- och hagmarker
 Inventeringsområde

Karta 4. Utbredning av artrika ängs- och hagmarker vid Utålskedjan.

Torra betesmarker

Torrbackar finns i små högt belägna partier i betesmarker och på åkerholmar. Vegetationstypen är i de flesta fall av ängshavre-torrängs-typ. Typen finns spridd i hela området men är vackrast utbildade vid Östergården, Snårängen, Harö och Gläksbacken. Floran är ofta mycket artrik. Backsmultron, backklöver, knölsmöblomma, mandelblom och solvända är vanliga. Den enda rödlistade arten som påträffats är toppjungfrulin. Andra ovanliga arter som påträffas på torrbackarna är Adam och Eva, kantig fetknopp, spåtistel, låsbräken, lundtrav, bergkårel och säfferot.

Små områden med hällmarkstorrängar ligger utspridda lite varstans i området. Som namnet indikerar förekommer vegetationen intill hällmarker och vegetationen präglas av det extrema klimat som råder här. Typiska arter är ettåriga örter och suckulenter. Bland ovanligare arter som påträffats kan nämnas gullklöver och sandlök.

Friska betesmarker

De flesta friska betesmarkerna i området är tidigare plöjda. De undantag som finns utgör de allra artrikaste miljöerna i området. Vegetationstypen på frisk gräsmark är i allmänhet rödvensäng. De största områdena med artrik gräsmark finns vid Snårängen och Harö.

Några av de friska gräsmarkerna, som exempelvis vid Harö gård, har i viss mån repat sig lite efter plöjningen och börjar återfå en viss betesflora, även om de nästan helt saknar skyddsvärda arter. I övrigt är de friska gräsmarkerna av artfattig och trivial typ.

Fuktiga gräsmarker.

Ett karaktärsdrag hos området är den vida utbredningen av fuktängar. Dessa ligger i de ler- och gyttjelerfyllda svackorna, ofta i närheten till vatten, och har i de flesta fall tidigare utgjorts av sidlänta (fuktiga) slätterängar.

Det finns åtta olika fuktängstyper i området. De delas främst in efter fuktig-

hetsgrad men vilken vegetationstyp som utvecklas påverkas också av faktorer såsom hävd, näringsrikedom, kalkhalt och salinitet (salt-halt).

Störst utbredning har fuktäng av plattstarr-krypvens-typ. Den förekommer på igenväxande fuktängar, bl a i anslutning till Skorven. Vegetationen är tämligen lågvuxen och domineras av starr och gräs. Typiskt är att plattstarr dominerar. Vegetationstypen innehåller få ovanliga arter men är ändå värdefull då den är av betydelse för fågellivet. I sin artrika fortfarande hävdade fas förekommer en intressant flora med bl a strandmyskgräs, älvväxing, kärrvial, gräsull och ängsruta.

Fuktäng av kalkfuktängstyp är den värdefullaste och artrikaste vegetationstypen. Den förekommer i små områden vid Snårängen och Gränholmen. Gräs och halvgräs dominerar den mycket artrika floran, men örtinslaget är ofta stort. Här hittas bl a ormtunga, rosettjungfrulin, klasefibbla, tvåblad och luddunört. Vildlin, ängs- och höskallra är andra vanliga arter.

En lite våtare typ av kalkfuktäng finns vid Gränholmen. Typisk för denna vegetationstyp är den rikliga förekomsten av slätterblomma, knutnarv och ärtstarr. Vegetationstypen är ovanlig och hyser flera ovanliga arter.

Vid våtare områden som är vattendränkta under stora delar av året utbildas högstarrsamhällen. I beteshävdade områden förekommer ofta en rik flora. Bland ovanliga arter påträffade i vegetationstypen finns bl a brunstarr, jättestarr och slokstarr. Högstarrängarna är ofta viktiga för fågellivet.

Slätterängar

Hävdade slätterängar finns än idag kvar på två lokaler; vid Lindholmen och vid Gränholmen. Detta är två små partier som hävdas genom privata initiativ.

Tidigare var denna brukningsform rikt representerad bl a vid Snårängen (värdekärna 3) och många andra av ädellöv-

skogsområdena. Numera finns minnet av den gamla liehävden kvar i form av slättermarksarter i florán. Snårängen är ett av de finaste exemplen på detta. Här och vid de ännu hävdade slätterängarna är våraspekten överväldigande med gullviva och orkidéer som sankt Pers nycklar och Adam och Eva. Lite senare märks klasefibbla, tvåblad och ormrot.

Vid Lindholmen (värdekärna 2) finns ett mindre parti av hävdad slätteräng av fuktig typ. Dessa tidvis översvämmade ängsmarker, s k sidvallsängar, var tidigare mycket utbredda och viktiga för foderproduktionen. Utmärkande för vegetationen är inslag av arter såsom älvväxing, kungsängslilja, ängsbräsa, ängsruta och strandmyskgräs.

Buskmarker och bryn

Buskmarkerna domineras av slån med inslag av nyponrosarter, getapel m fl arter. Ofta innehåller dessa skogsmarker och bryn mer än tio busk- och trädarter. Här trivs vissa örter som gillar solljus men som inte tål bete. Artrika bryn och snår har en tämligen begränsad utbredning i området.

Havsstrandängar

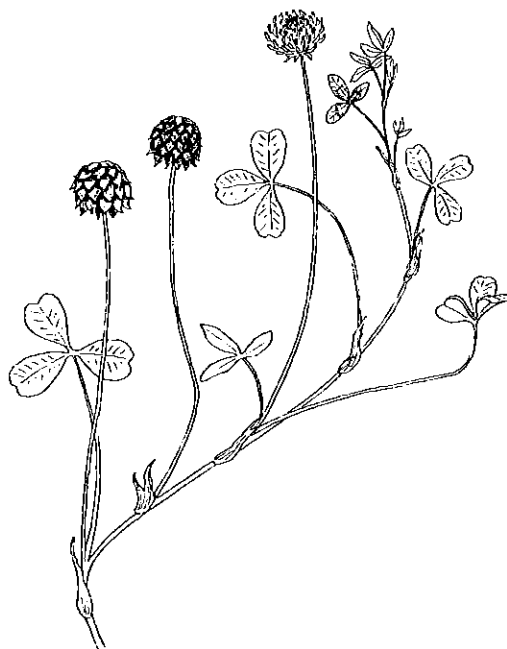
Det finns inga stora arealer med havsstrandängar vid Utålskedjan. Fem olika havsstrandstyper har urskiljts och deras förekomst och utbredning beror på exponering, fuktighetsgrad och hävdintensitet.

Vanligast är plattstarr-krypvenstypen som förekommer vid kalkpåverkade havsstränder i skyddat läge innanför vassbården. Fina havsstrandängar av denna typ finns bl a vid Gillviken och Gräsvarpet/Gränholmen. Vegetationen är, där den fortfarande hävdas, mycket artrik och liknar mycket fuktängarna i de inre vikarna. Den skiljer sig genom förekomst av en rad salttåliga arter såsom salttåg, havssälting och strandvänderot. Andra växtarter som brukar vara vanliga i vegetationstypen är bl a kärrspira, knutnarv, ärtstarr och slätterblomma.

Vid Karolinaviken finns en havsstrandäng av norskstarr-typ. Liksom plattstarr-typen förekommer den i skyddade lägen men den är mer produktiv som gräsmark.

I exponerade lägen förekommer främst agnsäv-krypvens-havsstrandäng. Vegetationen är kortvuxen och artrik och utmärks av "äkta havsstrandväxter" som strandaster, kustarun, knutnarv, gulkämpar, strandkrypa och havssälting. Finast utbildad är vegetationen utmed Snårängens östkust.

På friska, hävdade, ogödslade gräsmarker som påverkas av höststormarnas saltstänk utbildas en synnerligen värdefull och artrik vegetation. I området förekommer denna "övre landstrandsvegetation av salttåg-rödsvingel-typ" endast vid ett litet område nära Fagervik vid Snårängen. Floran utgörs av en blandning av den vanliga friskängens och havsstrandväxter. Vildlin, kustarun, strandmaskros, älvväxing och smultronklöver är typiska arter.

Smultronklöver

Teckning: Christina Fagergren

3.2.3 Artrika bergbranter

Områdets enda typiska sydexponerade bergbrant ligger vid Vindholmen mitt på sjön Långtögen. Vid den branta förkastningen bildas en extrem och torr miljö med speciell flora och fauna. Vegetationen domineras av torkhärdiga örter, gräs och ormbunkar. Typiska arter är tulkört, kvastfibbla, blodnäva, svartbräken, gaffelbräken, stenbräken och olika fetknoppsarter.

3.2.4 Sjövegetation

Utålskedjan är utpekad som riksintressant för naturvården i den fysiska riksplaneringen. Det är det enda område som utvalts för studier av landhöjningens påverkan på utsötning av havsvikar och det gradvisa bildandet av sötvattenssjöar. Utålskedjans sjöar hyser alla typer av salthalter från de rena insjöarna Utålsviken och Långtögen via sjöarna Anderssvedjedjupet och Gräsvarpet, som har en successivt ökande salthalt, till Sandängsfjärden och Loöfjärden som har en salthalt som i stort sett överensstämmer med salthalten i Östersjön utanför. Samtliga sjöar är näringsrika och hyser omfattande vassvegetation.

I en utredning gjord 1980 har Tord Ingmar och Torbjörn Willén utförligt redogjort för de olika sjöarnas kemiska, fysikaliska, geologiska och biologiska förhållanden. I denna utredning redogörs bland annat för mikrovegetationen, dvs vilka planktonalger som finns och i vilka mängder.

Ingmar och Willén presenterar också utbredningskartor på olika typer av högre sjövegetation samt diskuterar salthaltens betydelse för hur nära medelvattenståndet vissa arter kan växa. Den som är specialintresserad rekommenderas att läsa vidare i den utredningen. Nedan följer en kortare sammanfattning av den högre sjövegetationens sammansättning.

Loösundet-Sandängsfladen

Den yttre delen av Utålskedjan har en salthalt som är lika hög som havet utanför. Den högre vattenvegetationen domineras

av bladvass som blir tät i långgrunda partier. I Gillvikens inre delar finns havsarterna havssäv och blåsäv. Vid små bäcktillflöden finns rikligt med sötvattensarter som t ex vattenmöja, vattenskräppa, hästsvans, svalting och olika natearter m m.

Gräsvarpet

Gräsvarpet är den artfattigaste av sjöarna i Utålskedjan. Den domineras helt av bladvass i täta bestånd längs stränderna. Bottenvegetationen består av hornsärv.

Karolinaviken

Viken är en avsnörd grund havsvik nästan helt igenvuxen med flytvassar. Förutom bladvass finns här rikligt med kärrbräken. Eftersom omgivningarna är betade är viken en viktig fågellokal.

Anderssvedjedjupet

I norra delen av Anderssvedjedjupet ligger Holmsundsfladen. Det är en grund vik som är nästan helt igenväxt med täta flytvassar. I flytvassarna växer kärrbräken, vattenskräppa, vattenaloe och dyblad. Ett litet parti med havssäv finns också här. Större vasspartier finns för övrigt runt Lövholmen i norr. I övrigt finns en smal bård av bladvass uppblandad med smal-kaveldun runt stränderna.

Skorven

Vass- och våtängsområdet söder om Anderssvedjedjupet heter Skorven. Den är till största delen täckt av ett mycket tätt bladvassbestånd med två små öppna vattenytor. Dessa partier kantas av smal-kaveldun och är bevuxna med vattenaloe. På landsidan om vassarna breder beteshävdade våtängar ut sig. Är de välhävdade är de av plattstarr-krypven-typ. I mer ohävdade partier dominerar hundstarr.

Långtögen

Långtögens stränder är mestadels branta och djupa och därför har vassarna liten utbredning. De kraftigaste vasshåltena finns söder om Vindholmsundet. Här finns också tätt med näckrosor, gäddnate och sjösäv. I norr finns den ovanliga jättestarren vid den lilla halvön samt vid viken strax norr om denna.

Längst i söder vid inloppet täcks viken av flytvassar.

Utålsviken

Norra hälften av Utålsvikens vattenyta är täckt av näckrosor, säv och vassar. I söder finns en stor öppen vattenyta. Här är också stränderna så djupa att vassbårderna är mycket tunna. Längst i söder finns ett stort flytvassbestånd.

3.3 Flora

Floran i området är synnerligen artrik och varierad. En mängd i riket ovanliga, ofta kalkgynnade arter förekommer allmänt i området. Artrikedomen ökas ytterligare genom områdets småskalighet, samt gradienten från exponerad havskust till mer inlandsliknande klimatförhållanden. Ädellövskogar samt ängs- och hagmarker utgör botaniskt värdefulla miljöer.

Kärlväxter

Totalt har 486 kärlväxtarter påträffats inom området under inventeringen, vilket får sägas vara en hög siffra (se växtartlista bilaga 2). Nedan följer en genomgång av intressanta växtarter i olika miljöer.

Skogsarter

Ädellövskogarnas och de lundartade barrskogarnas flora är mycket rik, särskilt de skogar som har lite längre kontinuitet. Lundsmörblomma är områdets verkliga karaktärsart och förekommer i de flesta lite rikare skogsmiljöer. Arten är i Sverige mycket begränsad i sitt utbredningsområde och förekommer endast i lundar i norra Småland, Gästrikland och östra Uppland. Två andra exklusiviteter i lundfloran är skogsstarr och skogsbingel. Skogsstarr har här två av fyra kända lokaler i kommunen. Den är känd från mindre än tio lokaler i hela länet. Skogsbingeln är påträffad på två lokaler inom området. Arten finns här på sin nordgräns i landet (ytterligare en lokal är känd strax norr om området).

Bland andra mer krävande lundarter som nästan ständigt är närvarande i de rika skogstyperna kan nämnas lungört, nässel-

klocka, tandrot, sårläka, underviol, tvåblad, skogsknipprot och vårärt. Mer ovanliga är backskafting (Gränholmen och Fladen), myskmadra (Lindholmen och Utål), tibast (ca 10 lokaler), storrams (<10 lokaler), vippärt (Djupviken), nästrot (ca 10 lokaler), ramslök (Gränholmen) och vätteros (ca 10 lokaler). Samtliga ovan nämnda lundarter är mindre allmänna till sällsynta i riket. Hässleklockan är en typart för rika och fuktiga lundområden och förekommer spridd i mellersta delen av Utålskedjan.

Mellansmörblomman är en art som nyligen urskiljts. Det är en mellanform mellan lundsmörblomma och majsmörblomma och dess ekologi är knappast riktigt utredd. Arten förekommer i landet i Sörmland, Uppland, Västmanland och Gästrikland. Den tycks vara kulturgynnad och förekommer i området nära buskmarker och bryn i snårängsområdet.

På fuktiga lokaler med lågortsvegetation förekommer ögonpyrola, en art som missgynnas starkt av modernt skogsbruk. Den förekommer vid Harö, Brännström och norr om Anderssvedjedjupet. Till denna grupp hör också spindelblomster, en liten orkidé som i området växer i betad granskog i norra delen av Snårängen.

Kulturlandskapsarter

Ängs- och hagmarkernas flora i området är synnerligen rik. Här finns områdets enda rödlistade art - toppjungfrulin. Vid sidan av denna art finns en rad ovanliga växter. Dessa är ofta kalkgynnade eller beroende av viss hävd eller andra speciella miljökrav.

Havsstrandängarna är en hotad miljö i länet. Den mest skyddsvärda arten här är utan tvekan smultronklöver som förekommer på en lokal vid Fagervik/Snårängen. Arten finns spridd utefter hela södra kusten upp till norra Uppland. Den är beroende av korthetade havsstrandängar med lång kontinuitet och är snabbt försvinnande i länet och landet. Andra intressanta arter i dessa miljöer är strandmaskros (*Taraxacum balticum*), ärtstarr, kärrspira, slätterblomma och norskstarr,

samtliga hävdgynnade och idag missgynnade växtarter.

Fuktängar med intressant flora finns på flera håll. Vid Gillviken finns ett dikat rikkärr, där exklusiva rikkärrsarter såsom ängsnycklar och rosettjungfrulin fortfarande håller sig kvar. Här påträffades också den ovanliga grådunörten. Andra intressanta hävdgynnade fuktängsarter är luddunört, gräsull och kärrvial (nära Lindbacken och vid Skorven) och gräset älvväxing. Den sistnämnda arten är vanlig i området. Arten är kalkgynnad och har sin huvudutbredning i Uppland samt på Öland och Gotland. I övriga Sverige är arten ovanlig. På mer intensivt hävdade marker, bl a vid Snårängen, hittar man bl a vildlin, ormtunga, knagglestarr och kungsängslilja. Den sistnämnda arten är ursprungligen förvildad och spridd i Uppland men sällsynt i övriga Sverige.

I friskängarna finns den mest krävande floran vid de f d slåtterängarna. Orkidéer som sankt Pers nycklar förekommer lite varstans i området. Andra mer eller mindre exklusiva slåtterarter är klasefibbla, grönvit nattviol, ängsskära och ormrot, samtliga tämligen allmänna bl a vid Snårängen. Klasefibblan finns på ca tio lokaler i området medan ormroten är mer spridd. Grönvit nattviol och ängsskära finns bara vid Snårängen.

Toppklocka är en art med östlig utbredning. Den är oftast förvildad men kanske finns den här på en av sina ursprungsområden i Sverige. Den finns på ett antal lokaler vid Harö och Hallboda. Sannolikt förvildad är däremot skogsförgätmigej som påträffats vid Lindbacken.

På lite torrare lokaler finns inslag av arter som minskat under senare tid. Spåtistel har påträffats på tre lokaler medan orkidén Adam och Eva är mer spridd i området, särskilt i områdets kustnära delar. En rad i riket relativt ovanliga torrängsarter som tillhör den östliga ängshavretorrängsfloran, är i området tämligen allmänna. Bland dessa kan nämnas backklöver, solvända och blodnäva. Andra mer

ovanliga artinslag i området är gullklöver (bl a Östergården), kantig fetknopp (Östergården), bergkårel (Lindbacken) och säfferot (Harö). Vid Harö och Östergården har också den ovanliga finnoxeln påträffats.

Sjöar och vattendrag

Sjöstränderna har en mestadels relativt trivial flora. Bland sällsynta sjöstrandsarter märks jättestarr (spridd, särskilt vanlig i södra delen av området) och slokstarr.

Adam och Eva
Teckning: Christina Fagergren

Växtgeografi

I området möts nordliga och sydliga artinslag. Som nämnts ovan har skogsbingeln sin nordgräns här. Andra sydliga artinslag som i Mellansverige är ovanliga är bl a stånds (spridd på torrängar) och skogslök (Snårängen). En art med mer

besynnerligt utbredningsområde är kärrfibblan som har en nordlig/västlig utbredning. Den påträffas här på sin sydliga utbredningsgräns i regionen. Havtornet har en nordlig utbredning i Östersjöområdet. Den kräver nytt land och är därmed beroende av landhöjningen. Arten finns i området vid Harö på en av landets få inlandslokaler (reliktlokaler). Östliga arter såsom toppklocka förekommer i området. Däremot saknas märkligt nog torrängsarten flentimotej.

Kryptogamer

Kryptogamfloran har inte specialundersökts men i fält lättbestämbara mossor och lavar noterades under inventeringen. Tyvärr medgav inventeringstiden inte någon inventering av tickor, en artgrupp som annars är goda indikatorer på skogstillstånd. Bara en rödlistad kryptogam (stor aspticka) har påträffats i området.

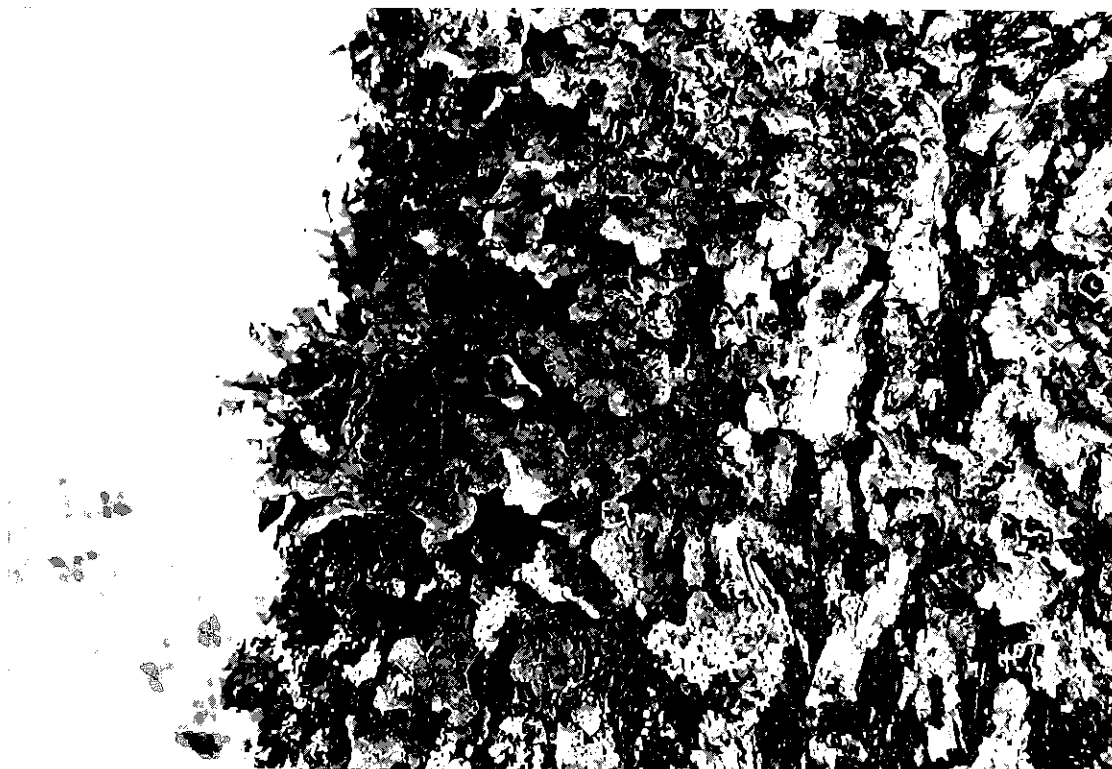
Bland mer intressanta mossfynd kan nämnas pösmossa (*Scleropodium purum*), en ovanlig, kalkkrävande, marklevande mossa som har sin nordgräns i Uppland.

Det enda anmärkningsvärda lavfyndet var massförekomst av lunglav (*Lobaria pulmonaria*) i områdets centrala ädellövskogspartier. Arten förekommer främst på äldre lönnar. Arten är känslig för skogsavverkning och luftföroreningar.

Någon inventering av vedsvampar har som nämnts inte gjorts. Dock hittades stor aspticka. Arten trivs i äldre aspbestånd. En tickart knuten till gamla hasselbestånd som förekommer här och var i området är kuddticka.

Rödlistade växtarter

Trots områdets artrikedom och rikliga förekomst av sällsynta arter har endast en i Sverige rödlistad kärlväxtart påträffats. Det är toppjungfrulin. Arten är kalkgynnad och tillhör kategorin hänsynskrävande arter. Toppjungfrulinet är en i riket starkt missgynnad art pga att den slås ut tämligen omgående då de naturliga betesmarkerna läggs ned. Växtplatsen vid Snårängen är en av de få i kommunen.

Lunglav
Foto: Kristoffer Stighäll

3.4 Fauna

Däggdjur

Under fältarbetet påträffades älg, räv, grävling, rådjur och fälthare. Det kan förmodas att dessa har goda stammar eftersom Utålskedjans närområde hyser en mängd olika naturtyper och är mycket småskuret med åkerlappar, våtmarker, löv- och barrskogar och flera sjöar. Troligen är viltrikedomen större i detta område än i omkringliggande marker. Inga rödlistade däggdjur har påträffats inom området. Området har inte inventerats med avseende på fladdermöss. Det finns dock goda förutsättningar och kanske kan det finnas hotade arter som t ex stor fladdermus eller dammfladdermus.

Fågelliv

Fågellivet vid Utålskedjan är artrikt. Anledningen är främst det stora antalet miljöer som finns i området. De viktigaste fågelmiljöerna vid Utålskedjan är ädelövskogarna och våtmarksområdena.

105 arter påträffades under häckfågelinventeringen. Av dessa konstaterades häckning för 64 arter och 29 arter häckade troligen. 11 arter uppvisade endast svaga häckningsindici och det är tveksamt om de verkligen häckar inom området.

Nästan alla viktiga fågelmiljöer finns representerade inom området. Här finns gamla granskogar, ädelövskogar, sumpskogar, hagmarker, åkrar och våtmarker, alla med sin speciella artuppsättning.

Fågellokalerna vid Utålskedjan

De intressantaste fågelmiljöerna utgörs av våtmarkerna och sjöarna runt Skorven - Anderssvedjedjupet och Putten samt området vid Karolinaviken och öarna runt Korsholmen. Även ädelövskogarna utgör viktiga fågelmiljöer. De från fågelsynpunkt rikaste ädelövskogarna finns i området som omgärdar Anderssvedjedjupet, dvs Vissvassudden, Lindbacken och Fladen, samt östra delen av Snårängen. I övrigt kan nämnas Gränholmen och Gillviken. Skogarna är ej så artrika som man skulle förvänta sig, bl a saknas ett flertal typiska lundarter såsom

exempelvis härmsångare och skogsduva. Den enda hänsynskrävande arten som är väl spridd i områdets ädelövskogar är stenknäcken. Slutligen bör det fågelrika odlingslandskapet runt gårdarna vid Anderssvedja nämnas. För lägesbeskrivning av de olika fågelområdena se karta 5.

Fågelsjöar och andra våtmarker

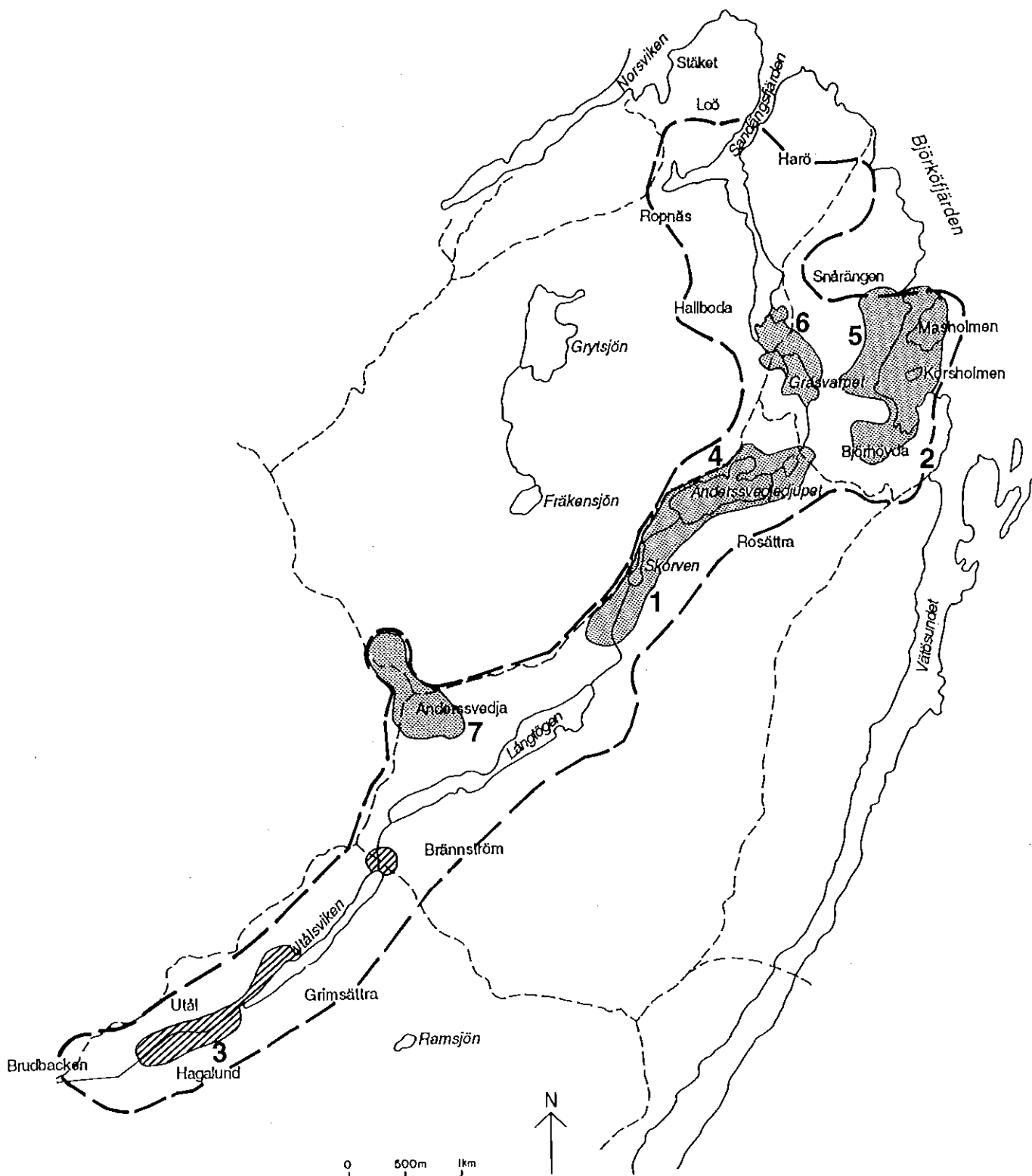
Skorven - Anderssvedjedjupet (1) ligger centralt i området. Skorven har karaktären av en vassrik slättfågelsjö med mindre partier av öppen vattenyta, medan Anderssvedjedjupet är en medelnäringsrik sjö med bl a häckande storlom och skäggdopping. Vid norra delen av Anderssvedjedjupet i anslutning till Skorven finns vidsträckta vassar och videbuskmarker samt strandängar. Området hyser häckfåglar såsom kricka, knipa, vattenrall och enkelbeckasin. Dessutom jagar här havsörn och häger regelbundet. Vid strandängarna och vassarna finns bl a gott om buskskvätta, sävsångare och rosenfink men även mer sällsynta arter såsom flodsångare och busksångare sjöng i området 1991. Arterna är knutna till igenväxande strandängar och har endast två respektive en tidigare konstaterad häckning i Sverige. De båda sångarna är knappast årsvisa inom kommunen.

Karolinaviken (2) samt den intilliggande havsviken inramad av Masholmen och Korsholmen utgör ett grunt och varierat fågelområde. I den flytvassomgärdade Karolinaviken häckar troligen både årtä och kricka. Årtä är en art som i Norrtälje kommun endast förekommer på ett fåtal lokaler. I havsviken innanför Masholmen och Korsholmen häckar ett stort antal sjöfågelarter även om inga sällsyntheter påträffats. Under inventeringen konstaterades häckning av bl a skäggdopping, knölsvan, gräsand, knipa, småskrake, ejder och vigg.

Vid Putten (3) i södra delen av Utålskedjan finns fuktiga ängsmarker och videsnår med bl a sävsångare, buskskvätta och gräshoppsångare (enda lokalen i området). I de intilliggande skogarna häckar hornuggla, en art som är ovanlig i kommunen.

Teckenförklaring

- Område med rikt fågelliv
 Område med mycket rikt fågelliv
 Inventeringsområde

Karta 5. Områden av värde för fågellivet vid Utålskedjan.

Ädellövskogar

Utålskedjans atrikaste ädellövskog finns på några lokaler runt sjön Anderssvedjedjupet (4). Dessa partier sträcker sig mellan Lindbacken i norr till området öster om Fladen och samt vid mindre partier av sjöns västra och södra del, bl a Vissvassudden. Bland häckfåglarna märks bl a mindre hackspett, gröngöling, kattuggla, näktergal, gransångare och stjärtmes. Stenknäck har observerats under häckningstid och tidigare år har mindre flugsnappare påträffats (Bill Douhan, muntligt). Båda dessa arter är hänsynskrävande.

Snärängens (5) östra del hyser fin gammal ädellövskog som är relativt fågelrik med bl a gröngöling, gärdsmyg, näktergal och stenknäck.

Gränholmen - Gräsvarpet (6) utgörs av ett mindre ädellövskogsbestånd och strandalskogar och hyser arter som exempelvis stenknäck, näktergal och stjärtmes.

Barrskogar

Områdets barrskogar hyser en tämligen trivial fauna. Ett undantag utgör de hasselrika skogarna söder om Skorven som hyser den hänsynskrävande nötkråkan. Arten finns även i skogar vid Karolinaviken och Utål. I områdets barrskogar kan också nämnas förekomst av mindre allmänna arter såsom dubbeltrast (fyra par) och spillkråka (två par).

Kulturlandskapet

Vid Anderssvedja (7) finns ett vackert och omväxlande kulturlandskap med hagmarker, skog och öppna diken samt åkermark med riklig förekomst av åkerholmar. I denna miljö trivs fåglar knutna till det gamla kulturlandskapet, som numera blir allt ovanligare i Sverige. Bland dessa märks främst kornknarren, en i riket rödlistad art, samt skogsduva, buskskvätta, törnskata och hämpling.

Karolinaviken
Foto: Kristoffer Stighäll

Rödlistade fågelarter vid Utålskedjan

Det är främst i ädellövskogar och våtmarksområden som Utålskedjans 13 rödlistade fågelarter förekommer. Den mest utsatta arten är havsörnen som räknas som sårbar i Sverige. Den häckar inte i området men gör regelbundna födosök vid sjöarna. De övriga 12 arterna tillhör kategorin hänsynskrävande. Dessa är fiskgjuse, bivråk, häger, ärta, kornknarr, storlom, nötkråka, mindre flugsnappare, skogsduva, spillkråka, stenknäck och mindre hackspett.

Kräldjur

Kräldjursfaunan är inte inventerad men torde vara normal för regionen som helhet, kanske med tillägget att de många våtmarkerna gynnar groddjuren som därför troligen har större tätheter här än i Norrtälje i övrigt. Särskilt fina miljöer erbjuder området kring Skorven. Både åkergroda och vanlig groda samt större och mindre vattensalamander finns. Huggorm och snok är vanliga.

Lägre fauna

Den lägre faunan har inte inventerats men det är troligt att de gamla ädellövskogarna vid Anderssvedjedjupet, Gränholmen och Lindholmen hyser en rik insektsfauna. Det gör säkerligen också de betade våtängarna vid Skorven, norra delen av Anderssvedjedjupet och havsstrandängarna vid Gillviken. De botaniskt rika gräsmarkerna söder om Harö och Snårängen samt vid Västergården strax väster om Anderssvedja by har troligen också en intressant lägre fauna.

3.5 Kulturhistoria vid Utålskedjan

Området kring Utålskedjan har varit bebott sedan järnåldern. Allt eftersom landhöjningen frilagt nytt lämpligt land har det odlats upp. Landskapets struktur bär prägel av 1800-talets jordbruksskötsel. Det finns många små åkerlappar och fortfarande finns skogsbete i några skogsområden, framförallt vid Utål. De äldsta lämningarna i området är järnåldersgravfält vid Utål och Anderssvedja. Vid

Anderssvedja har så småningom vuxit upp en by och vid Utål finns fortfarande bebyggelse. I de mer kustnära delarna av området finns det ingen äldre bebyggelse men väl en omfattande sommarstugebebyggelse, framförallt från 1960-talet och framåt.

Områdets hävdhistoria daterar sig tillbaks till järnåldern. Många av områdets torrängar har troligen en hävdhistorik från denna tid. Vid Utålskedjan liksom i landet i övrigt skedde en rationalisering av jordbruket med begynnelse under seklets början. Slätterhävden upphörde och markerna omvandlades till betesmark, åker eller skog. Ängar av två slag fanns i området; sidvallsängar och lövängar.

Ovanligt många lövängar hade slätterhävden i sen tid (bl a Snårängen). Fortfarande hävdas mindre områden på privat initiativ. Hamling av ädellövträden förekom allmänt i hela norra delen av området. Den sista lövtakten gjordes av allt att döma vid Snårängen för ca 30 år sedan.

Vidsträckta sidvallsängar fanns vid Skorven. Dessa områden hävdas idag med bete.

4. Naturvärdesbedömning

4.1. Kulturellt värdefulla områden

Områdena kring Utål och Anderssvedja by är upptagna i kulturminnesvårdsprogrammet för Norrtälje kommun (Morger, 1990). Ingen klassning av värdet har dock gjorts. Nedan följer en sammanfattning av bedömningarna ur denna publikation.

Utål

Gården Utål är ett gammalt säteri och ingår i ett kulturlandskap som även omfattar de forna säterierna Wärnberg och Eke. I området finns dessutom några bytomter där byarna flyttats samt två järnåldersgravfält.

Lämningarna efter byarna och gravfälten anses utgöra ett åskådligt exempel på säteriernas expansion under 1800-talet. Utål nämns i skrifterna redan på 1400-talet men den nuvarande byggnaden är från mitten av 1800-talet. Det ligger ett stort gravfält 500 meter sydväst om gården (RAÄ 21). Här finns flera stensättningar och bebyggelselämningar. Området betas och består både av skogsdungar och öppen gräsmark. Ytterligare ett stort gravfält (RAÄ 23) ligger väster om gården.

Anderssvedja

Anderssvedja by är en av de största byarna i socknen. I början av 1900-talet bestod den av 5 hemman. Ett gravfält (RAÄ 52) med 165 fornlämningar finns strax väster om byn. Gravfältet kan vara ända från äldre järnåldern, ett i så fall ovanligt förhållande. En gård vid vägkorset är välbevarad och har förutom ett mangårdshus flera uthus och en ovanligt lång timrad uthuslänga som följer vägen. Anderssvedja by anses vara ett exempel på en anmärkningsvärt stor by i övergångsbygden (mellan skogs- och åkerbygd) där bebyggelse, gravfält och markanvändning visar en kontinuerlig utveckling från järnåldern.

4.2 Områden med sociala, estetiska och pedagogiska naturvärden

Sociala värden

Utålskedjans kustnära delar hyser en omfattande sommarstugebebyggelse. Den sträcker sig framförallt från Anderssvedjedjupet och norrut längs västra sidan av sjösystemet. Även på Harö och vid Utålsviken finns sommarstugeområden. Närströvområdena till denna bebyggelse har stora sociala värden liksom de obebyggda kuststräckorna på östra sidan om Sandängsfjärden samt kusten vid Fagervik innanför Masholmen och viken vid Björhövda. Vid Björhövda finns flera f d barnkoloniområden. Badplatser finns iordninggjorda vid Ropnäs och Gränholmen. Dessa områden är flitigt besökta och har därför också stora sociala värden (karta 6).

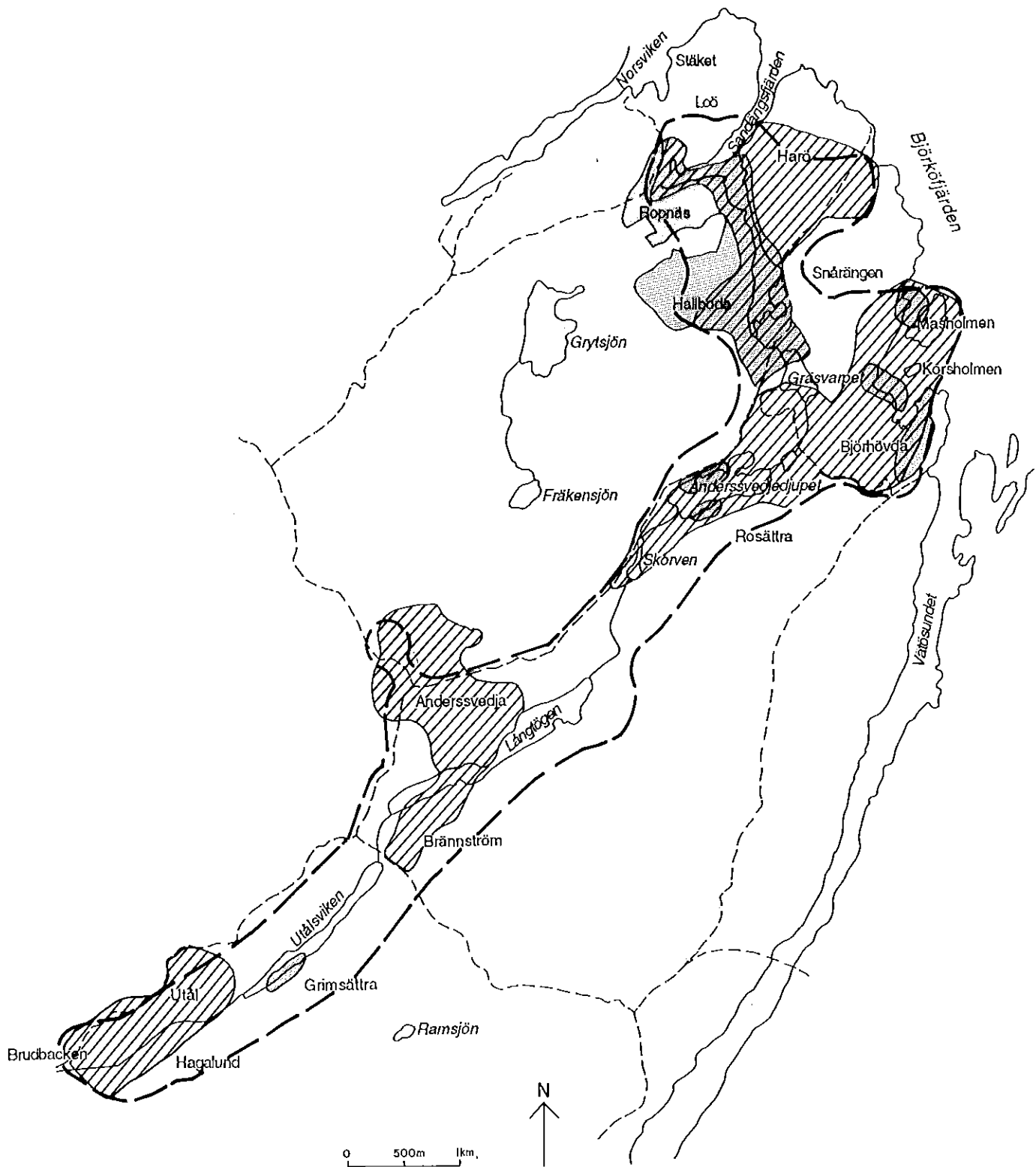
Estetiska värden

Utålskedjans estetiska värden är stora. Det omväxlande småbrutna landskapet med många utsikter över sjöar och ängar är mycket tilltalande. Områden med särskilt stora estetiska värden är (karta 6):

- * Det öppna jordbrukslandskapet vid Björhövda-Karolinaviken.
- * Öppet landskap med skogar och strandkontakt norr om Karolinaviken upp till Fagervik.
- * Ädellövskogsområden norr och söder om Anderssvedjedjupet.
- * Öppet jordbrukslandskap med betade skogar och strandkontakt på Harö och Sandängsfjärden.
- * Gamla gårdsmiljöer vid Anderssvedja, Utål och Brännström.

Teckenförklaring

- Stora estetiska världen
 Stora sociala världen
 Inventeringsområde

Karta 6. Sociala och estetiska värden.

Pedagogiska värden

Utålskedjan är utpekad som riksintressant för den vetenskapliga naturvärden eftersom man här kan studera hur landhöjningen påverkar bildandet av sötvattensjöar av forna havsvikar. Forskningsinsatsen om sjöarna har varit betydande. I detta avseende har Utålskedjan mycket stora pedagogiska värden för den högre undervisningen i limnologi och växtekologi (se karta 6). I övrigt är dock de pedagogiska värdena låga eftersom det inte finns några skolor eller daghem inom rimligt avstånd.

4.3 Naturvetenskapliga värden

Värdefulla småmiljöer och ekologiskt känsliga områden

Under inventeringen detaljkarterades områden med särskilt värdefull natur. Detta arbete resulterade i en karta över ekologiskt känsliga miljöer och områden med högt naturvetenskapligt/kulturellt värde, vilken förvaras på kommunens planeringskontor. De enskilda ekologiskt känsliga eller naturvetenskapligt/kulturellt värdefulla objekten är i allmänhet små. Gränserna sammanfaller i regel med vegetationstypsgränserna. Varje naturvårdsobjekt har på denna karta ett nummer och beskrivs i förteckningen över ekologiskt känsliga miljöer. Rena allmänt kan sägas att området hyser ett förhållandevis mycket stort antal naturvetenskapligt värdefulla miljöer. Inte mindre än 314 ekologiskt känsliga miljöer beskrevs under inventeringen. Tätheten hos dessa är också mycket stor. De finns jämt spridda över området även om de allra värdefullaste objekten är koncentrerade till områdets centrala och nordöstra delar.

Objekten delades in i fem naturvärdesklasser; klass I - högsta naturvärde (riksintresse), klass II - mycket höga naturvärden (länsklass II), klass III - höga naturvärden (länsklass III), klass IV - stora naturvärden (stort kommunalt värde), klass V - vissa naturvärden, ekologiskt känsliga miljöer (visst kommunalt intresse). Klass I - III är korrelerade till Länsstyrelsens naturvårdsprogram och det är dessa som finns beskrivna i denna publikation.

Den högsta klassen; klass I - Riksintresse saknas i områdets landmiljöer. Däremot är alla vattenområden samt hela Utålskedjans avrinningsområde redan utpekad som riksintresse främst genom sina stora vetenskapliga naturvärden (forskning och förekomst av ovanliga arter).

Sju miljöer av klass II - stort länsintresse påträffades under inventeringen. De utgörs främst av artrika ädellövskogsområden men här ingår också flera ängs- och hagmarksobjekt. De flesta klass-II objekt är stora och hyser rödlistade arter. Miljöerna är koncentrerade till områdets centrala och norra delar.

En lång rad klass III-objekt finns i området. Värdefulla ängs- och hagmarker, vårmarker, ädellövskogar, lundartade barrskogar, sumpskogar och andra sällsynta, typiska eller orörda naturvårdsobjekt är exempel på miljöer som ingår i denna klass. De är koncentrerade till områdets norra och centrala delar.

Klass IV-objekten hyser höga naturvärden som är av stort kommunalt intresse. Här finns ovanliga kulturmarks- och skogsmiljöer med för kommunen ovanliga djur- eller växtarter. Objekten är i allmänhet för små för att vara av länsintresse. Klass IV-objekt finns allmänt förekommande och väl spridda i området.

Klass V-objekt hyser övriga ekologiskt känsliga miljöer, dvs ekologiska nyckelmiljöer som ofta är lite ovanliga och som är värdefulla för mångfalden i landskapet. Det är ofta miljöer där ovanliga växt- och djurarter förekommer. Klass V-objekt är vanliga i Utålskedjan. Varken klass IV- eller klass V-objekten är redovisade i denna rapport men underlaget finns på kommunens planeringskontor.

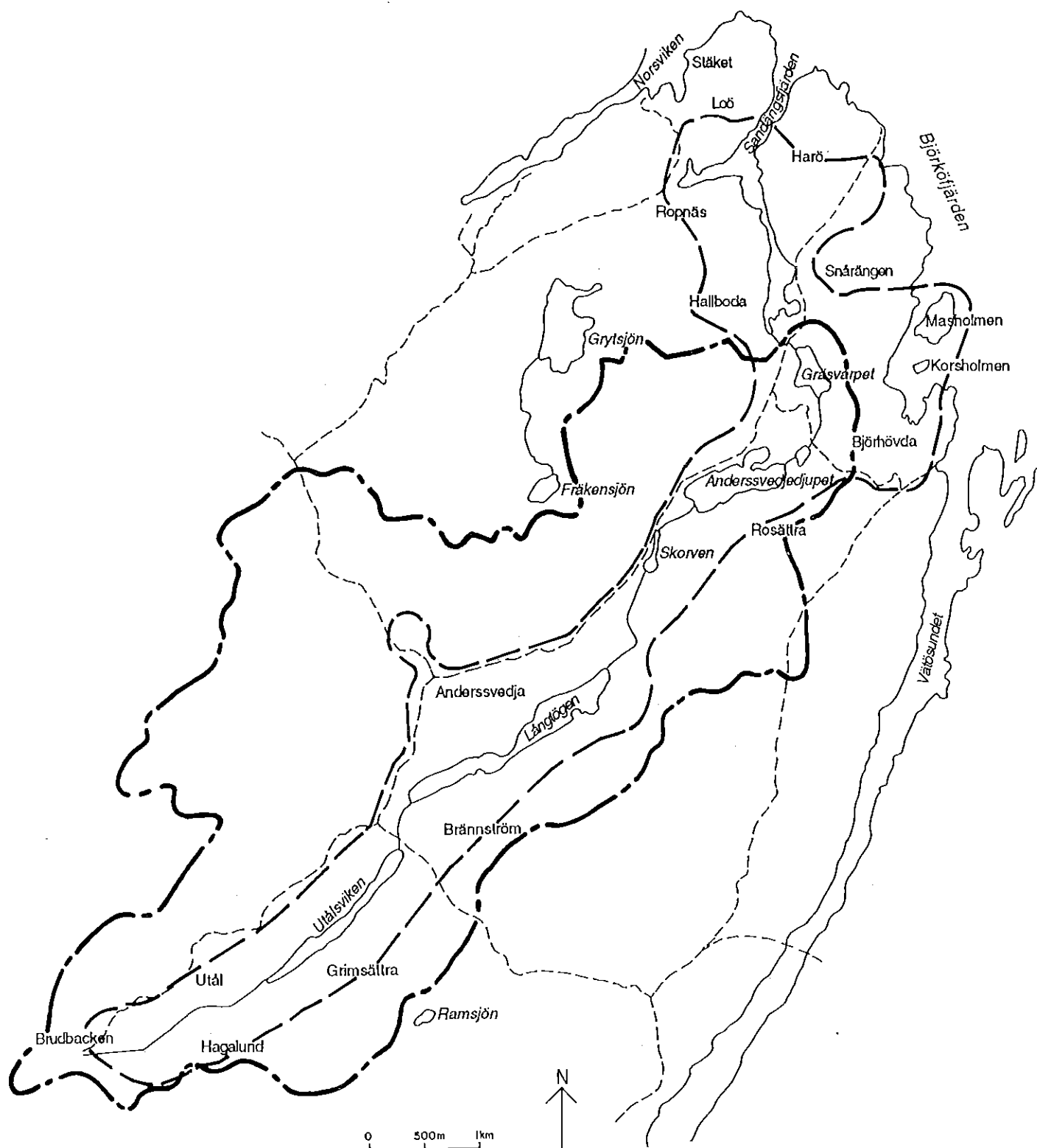
4.3.1 Värdefulla naturvårdsobjekt och ekologiskt känsliga miljöer vid Utålskedjan

Klass: 1. Riksintresse

Kriterier: Högsta naturvärde. Typiskt/ostört, arealmässigt stort objekt med särskilda naturvärden. Ofta förekomst av rödlistad art (klass 1-2).

Teckenförklaring

- - - - - Avrinningsområde
 - - - - - Inventeringsområde

Karta 7. Avgränsning av Utålskedjans avrinningsområde samt det inventerade området.

Klass: II. Stort länsintresse

Kriterier: Mycket högt naturvärde. Typiskt/ostört, med mycket stora naturvärden. Ofta förekomst av rödlistade arter (klass 3-4).

Klass: III. Länsintresse

Kriterier: Höga naturvärden - mycket värdefull miljö, ej tillräckligt typiskt/stort för att få högre klassning. Eventuell förekomst av rödlistade arter.

Klass: IV. Stort kommunalt intresse

Kriterier: Stora naturvärden. Miljön är ej så ovanlig/typisk/stor att den är av länsintresse men hyser ändå stora naturvärden av mycket stort kommunalt intresse. Innehåller ofta i kommunen ovanliga växt- och djurarter.

Klass: V. Övriga ekologiskt känsliga miljöer. Naturvärden av lokalt intresse

Kriterier: Kategorin hyser intressanta naturmiljöer som ej är så typiska/ovanliga/stora att de får högre klassning. Miljöerna är ändå värdefulla genom sin funktion som ekologisk nyckelmiljö.

4.3.2 Värdekärnor och punktobjekt

Ekologiskt känsliga miljöer och de naturvetenskapligt kulturella objekten av högt värde ligger koncentrerade till vissa områden. Ofta sammanfaller områden med höga naturvetenskapliga/kulturella värden med områden som hyser höga sociala, estetiska eller pedagogiska värden. Utifrån en sammanvägning av de olika naturvärdena, där de naturvetenskapliga värdena viktas tyngst, samt utgående från områdets allmänna karaktär (ädellövskogsområde, ängs- och hagmarksobjekt) har värdekärnor och punktobjekt urskiljts.

Värdekärnor är i allmänhet stora objekt (>5 ha), medan punktobjekten är små (<5 ha). Samtliga naturmiljöer av länsintresse (klass II och III) finns inom någon av värdekärnorna eller punktobjekten. Det finns givetvis värdefull natur även utanför dessa värdekärnor, men den bedöms inte hysa värden av länsintresse.

Vid Utålskedjan har åtta värdekärnor och fyra punktobjekt urskiljts. Tre av värdekärnorna är

av klass II, dvs stort länsintresse (mycket högt naturvärde). Dessa är Snårängen, Anderssvedja och ädellövskogsområdet kring Anderssvedjedjupet. Tillsammans upptar de 394 ha. Snårängen är som namnet indikerar en f d slätteräng med mycket värdefulla ängs- och hagmarker samt ädellövskog.

Anderssvedja är likaså ett kulturlandskapsobjekt. Här är värdena knutna till ett mycket vackert och varierat jordbrukslandskap samt värdefulla betesmarker. Slutligen har de ädellövskogar som omger Anderssvedjedjupet fått klassningen "mycket högt naturvärde" pga sitt stora sammanhängande område med ädellövskog samt den rika lundfloran.

De 11 klass III-objekten (inklusive punktobjekt) utgörs av ett flertal olika miljöer. Sammanlagt täcker objekten en yta av ca 160 ha. Vid Utål, Brännström och Harö finns värdefulla ängs- och hagmarker. Gillviken, Djupströmmen och Gränholmen hyser ädellövskogar och Loö och Ropnäs hyser örtrika barrskogar med förekomst av skogsstarr. Örtrika barrskogar finns också vid Utål. Slutligen finns värdefulla våtängar och gräsmarker i värdekärnan Skorven - Gläcksbacken.

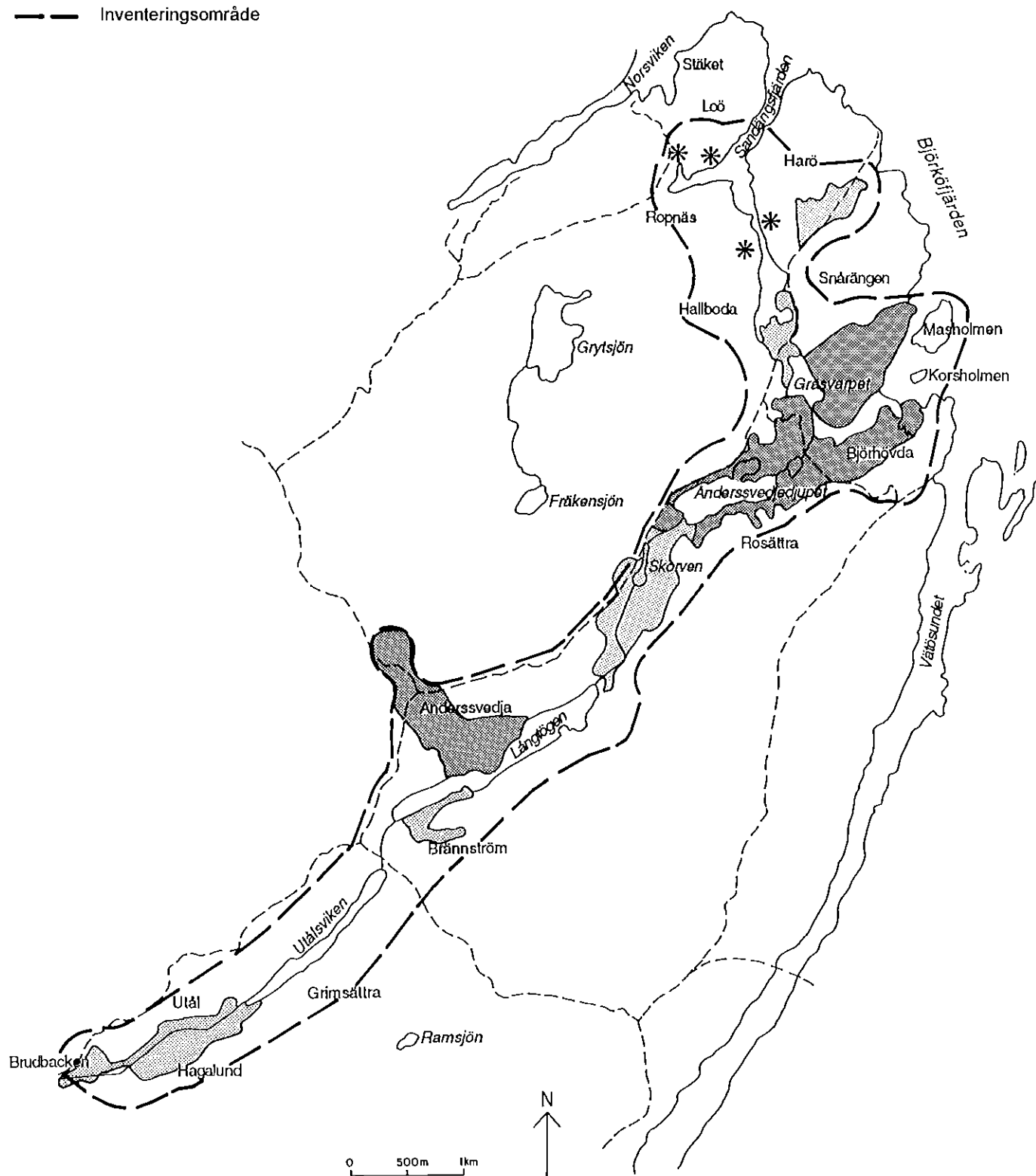
4.3.3 Avgränsning av naturvårdsobjektet Utålskedjan

Utifrån förekomsten av värdefulla naturmiljöer och naturvårdsobjekt har ny gränsdragning för Utålskedjans landpartier upprättats (karta 10). Hela den landdelen av objektet får klassningen "Mycket höga naturvärden" (klass II enligt länsstyrelsens värderingsnorm). Detta motiveras av den stora utbredningen av ädellövskotar med intressant lundflora. Förekomsten torde vara den största i kommunen och en av de största i länet. Dessutom finns i området stora och värdefulla ängs- och hagmarker. Sammantaget täcker objektet Utålskedjan 925 ha.

Det skall poängteras att riksojektet Utålskedjan egentligen innefattar hela avrinningsområdet (se karta 2). Detta är betydligt större än utbredningen av värdefulla naturmiljöer vid sjösystemet.

Teckenförklaring

- * Punktojekt - klass III
Höga naturvärden
- ▭ Värdekärna - klass II
Mycket högt naturvärde
- ▨ Värdekärna - klass III
Höga naturvärden
- Inventeringsområde

Karta 8. Värdekärnor och punktojekt.

5. Objektsbeskrivningar - värdekärnor och punktobjekt

Värdekärna 1. Harö

Tilltalande odlingsbygd med värdefulla hagmarker

Korta fakta

Storlek: 21 ha

Vegetation: Ängs- och hagmarker av artrik typ (4 -ha) och åkrar med åkerholmar.

Värdeklass: Klass III

ALLMÄN BESKRIVNING

Området utgörs av ett omväxlande jordbrukslandskap med Utålskedjans största sammanhängande områden av artrika hagmarker omväxlande med åker- och skogsdungar.

NATURVÄRDEN

De viktigaste naturvärdena är de naturvetenskapligt samt de kulturellt höga värdena (länsintresse klass III) kopplade till en rik flora på ängs- och hagmarkerna. Här finns vidare stora estetiska värden samt vissa pedagogiska och sociala värden.

VEGETATION OCH DJURLIV

Nästan hela områden utgörs av betesmark. Mindre partier med åker, åkerholmar där betet upphört och skogbevuxen f d hagmark förekommer också.

Vegetation

Betesmarkerna utgörs av tre fällor. I samtliga finns artrika ogödslade gräsmarker med lång kontinuitet. I fällorna finns även plöjd gräsmark och tallplanteringar. Det är främst

de två södra fällorna som hyser värden av länsintresse. Väster om vägen finns en vacker björk/enehage som sommartid prunkar gul och röd av stånds och rödklint. Den västra är mindre tilltalande utseendemässigt då vissa partier är planterade med tall men floran är synnerligen artrik och här finns också Utålsområdets enda havtornsbestånd. Det finns både torra, friska och fuktiga gräsmarker i de två fällorna. Alla vegetations typer hyser en synnerligen artrik och typisk flora. Arealen artrik gräsmark torde vara den största sammanhållna i hela området. Här förekommer mycket krävande arter som spåtistel, kattfot, älväxing, stånds, säfferot, vädtklint, luddunört, ormtunga, grönvit nattviol, nattviol, buskviol, backklöver och rödkämpar. I övrigt förekommer relativt stora områden med en delvis trivialiserad flora pga beskuggning från ett tätande trädskikt. Artrikedomen är stor även i dessa marker med förekomst av många tunga indikatorarter för värdefulla ängs- och hagmarker. Åkerholmarna i området hävdas inte och håller på att växa igen. Intressanta arter i anknytning till dessa är bl a gullklöver, säfferot och finnoxel.

Fåglar

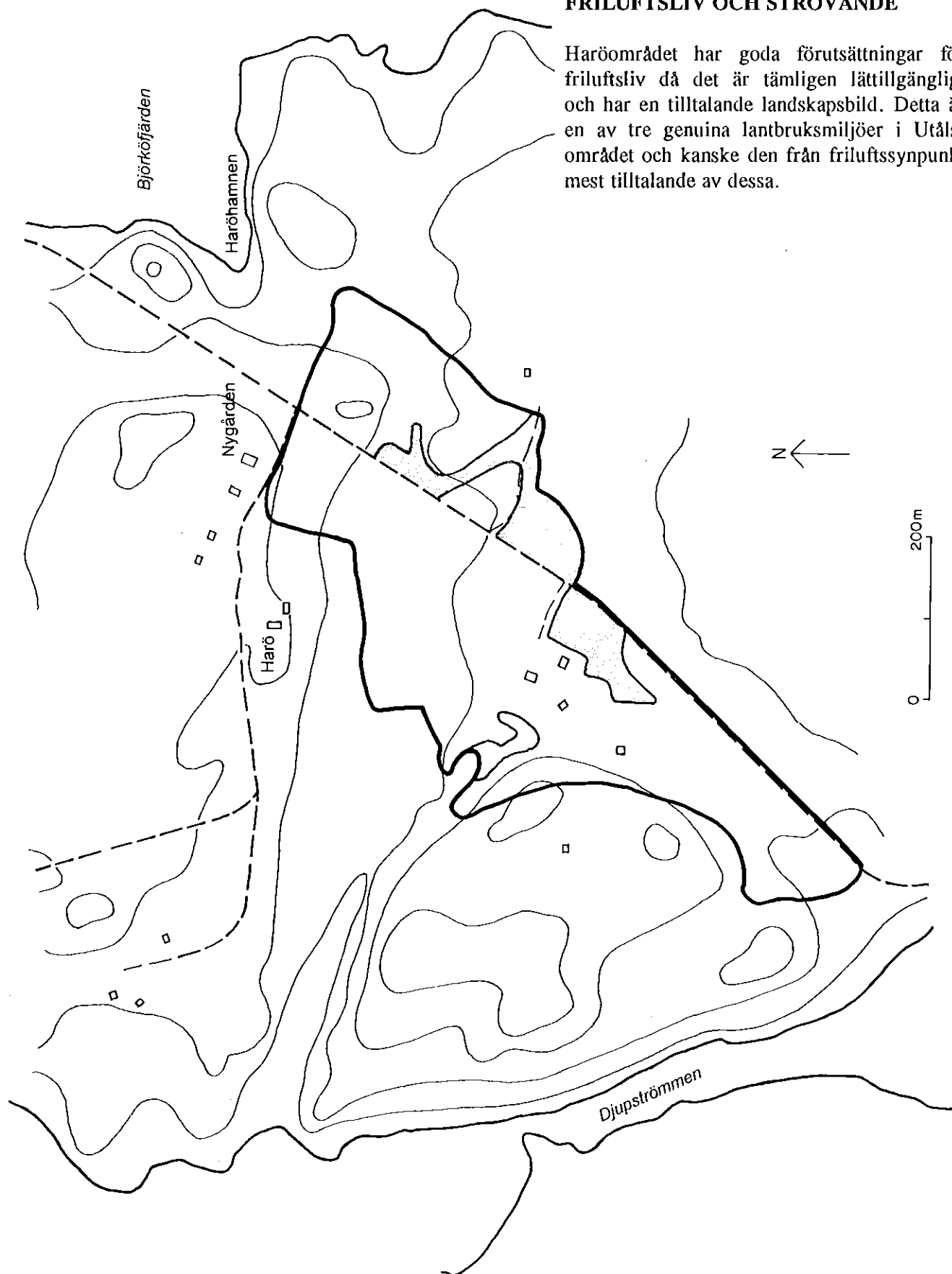
Fågellivet är det typiska för ängs- och hagmarker med häckande törnskata etc. Även den i riket rödlistade nötkräkan har iakttagits under häckningstid.

KULTURHISTORIA OCH HÄVD

Skötselhistoriken är inte fullständigt utredd men av floran kan man utgå ifrån att de största delarna av området har en flerhundraårig hävdtradition som betesmark. Några artrika marker har tidigare varit s k backar eller åkerholmar. I den sydvästra fällan har sannolikt vissa partier nyttjats som slåtteräng men var dåligt hävdad 1991. Betesmarkerna arrenderas av brukaren vid Björhövda.

FRILUFTSLIV OCH STRÖVANDE

Haröområdet har goda förutsättningar för friluftsliv då det är tämligen lättillgängligt och har en tilltalande landskapsbild. Detta är en av tre genuina lantbruksmiljöer i Utålsområdet och kanske den från friluftssynpunkt mest tilltalande av dessa.

Karta 9. Värdekärna 1, Harö. Rastrerade ytor är artrika hagmarker.

OMRÅDETS FRAMTID

Om betet får fortsätta så bibehålls naturvärdena. Ett civilrättsligt avtal med brukaren för säkerställande av värdena bör upprättas. På sikt behövs gallring i hagmarkerna för att kunna bibehålla den ljuskrävande betesmarksfloran.

Värdekärna 2. Gränholmen och Lindholmen

Ädellövskog och slätterängar.

Korta fakta

Storlek: 9 ha
Vegetation: Kulturopåverkad ädellövskog (4,4 ha) och artrik ängsmark (1 ha).
Värdeklass: Klass III

ALLMÄN BESKRIVNING

Gränholmen är ett ädellövskogsområde vid strandzonen mellan Sandängsfjärdens bräckta vatten och Gräsvarpets söta. Gränholmen är en hållmarksbunden, moräntäckt kulle bevuxen av ekskog. Söder om holmen breder Utålskedjans största och mest typiska askskog ut sig. Lindholmen är en ädellövbevuxen moränkulle med en dödisgrop i sin norra del.

Närmast Rispan finns två ängsmarksobjekt; en friskäng och en fuktäng.

NATURVÄRDEN

De största naturvärdena är de naturvetenskapliga värdena knutna till ädellövlundarna. De är av stort länsintresse (klass II och III).

VEGETATION OCH DJURLIV

Ädellövskog av örtrik typ, askskog och blandskog med stort ekinslag är de arealmässigt dominerande vegetations-

typerna. Här finns också mindre områden av slättermarker, både sådana som hävdas och sådana som vuxit igen. Vidare finns ett mindre strandalkärr innanför Hundgrundet.

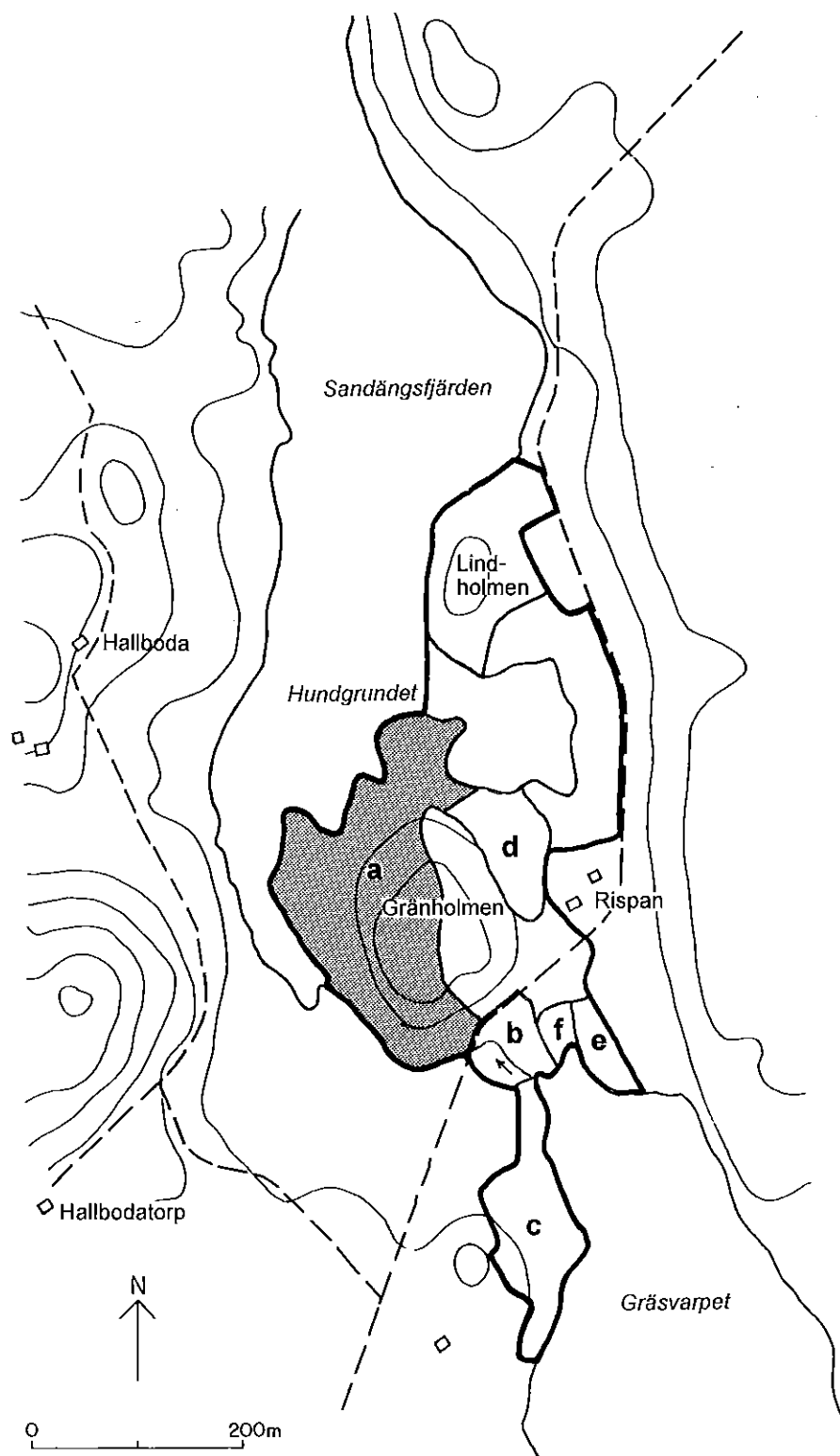
De största värdena är knutna till ädellövskogen (a). Den är mycket varierad och hyser både starkt kulturopåverkade och rent lundartade partier. I lundområdena har flera botaniska exklusiviteter påträffats. Bland dessa märks främst skogsbingel och ramslök. Bland mer spridda arter i Utålsområdet kan nämnas backskafting, vätteros, tandrot, lundsmörblomma, storrams, underviol och tvåblad.

Området hyser den största askskogen i Utålskedjan (b och c) ca 1,4 ha. Askskogen är en fuktig, strandnära miljö med högvuxen kvävegynnad flora. En av karaktärsarterna är hässleklocka. Längs i söder finns ett flertal lågor av ädellövträd. Här finns förutsättningar för en rik vedsvampflora.

Ett hävdad friskänge (d) och en betad f d sidvallsäng (e) finns i området (sammanlagt ca 1 ha). Till detta kan läggas en lieslagen sidvallsäng (f) vars hävd upphört under de senaste tio åren. Friskängen, som troligen hävdas av en av sommarstugeägarna är mycket liten (ca 0,4 ha), men hyser en rik flora och prunkar av sankt Pers nycklar på försommaren. Bland andra arter kan nämnas lundtrav, älvväxing och naturaliserad pingstlilja. Den beteshävdade sidvallsängen är av kalkfuktängs-typ och är den enda i sitt slag i Utålsområdet. Här förekommer bl a rikligt med slätterblomma, ärtstarr, ängsruta och knutnarv. Det finns gamla uppgifter om ängsnycklar, hårstarr och tätört men de är troligen utgångna. På den del som tidigare liehävdats och som ej betas har vass börjat vandra in, men en rad sidvallsarter finns ännu kvar. Plattstarr dominerar och kungsängslilja och slätterblomma finns i mängd liksom älvväxing och trindstarr.

Fåglar

Fågellivet vid ädellövskogsområdena är rikt och näktergalar och rosenfinksreviren ligger tätt. Den rödlistade stenknäcken förekommer liksom den alltmer ovanliga göktytan.

Karta 10. Värdekärna 2, Gränholmen och Lindholmen.

KULTURHISTORIA OCH HÄVD

De största delarna av Gränholmen har sannolikt varit löväng och som nämnts ovan har fuktängarna mot Gräsvarpet in till sen tid hävdats som sidvallsäng. Viss lieslåtter sker fortfarande av sommarboende och delar av ängen betas av djur från Björhövda.

FRILUFTSLIV OCH STRÖVANDE

Områdets värde för friluftslivet är stort trots områdets ringa storlek. Det är lättillgängligt och vid Gränholmen finns en naturlig badplats med klippstrand. En båtbygga och en runtgående stig finns också.

OMRÅDETS FRAMTID

Trots hävden är området stadd i igenväxning och lundfloran lär i framtiden få en mer framträdande roll på bekostnad av hagmarksfloran. Ett visst skogsbruk bedrivs. Detta tycks främst vara inriktat på landskapsvård.

Värdekärna 3. Snårängen

Gammal slätteräng

Korta fakta

Storlek: 96 ha

Vegetation: Slätterpåverkade ängs- och hagmarker (ca 11 ha), havsstrandängar (ca 1 ha) samt ädellövskogar (8 ha) och barrskogar med lundflora (11 ha).

Värdeklass: II - Mycket högt naturvärde. Naturområde av stort länsintresse.

ALLMÄN BESKRIVNING

Snårängen ligger mellan Björköfjärden och sjön Gräsvarpet. Området har en relativt flack terräng med enstaka uppstickande hållmarker. Jorden är kalkrik och ofta bördig. Ett mindre, förfallet torp med omgivande f d åkermark finns i områdets sydöstra del.

NATURVÄRDEN

Området hyser mycket höga naturvetenskapliga värden (stort länsintresse) knutna till ängs- och hagmarkerna. Här finns även stora kulturella värden knutna till de typiska lövängsmiljöerna.

Området har potential för stora estetiska värden genom sitt havs- och sjönära läge samt hagmarksmiljöerna men genom avverkningarna 1991 har dessa tillfälligt minskats.

Värdet för friluftslivet och de pedagogiska värdena är mer begränsade.

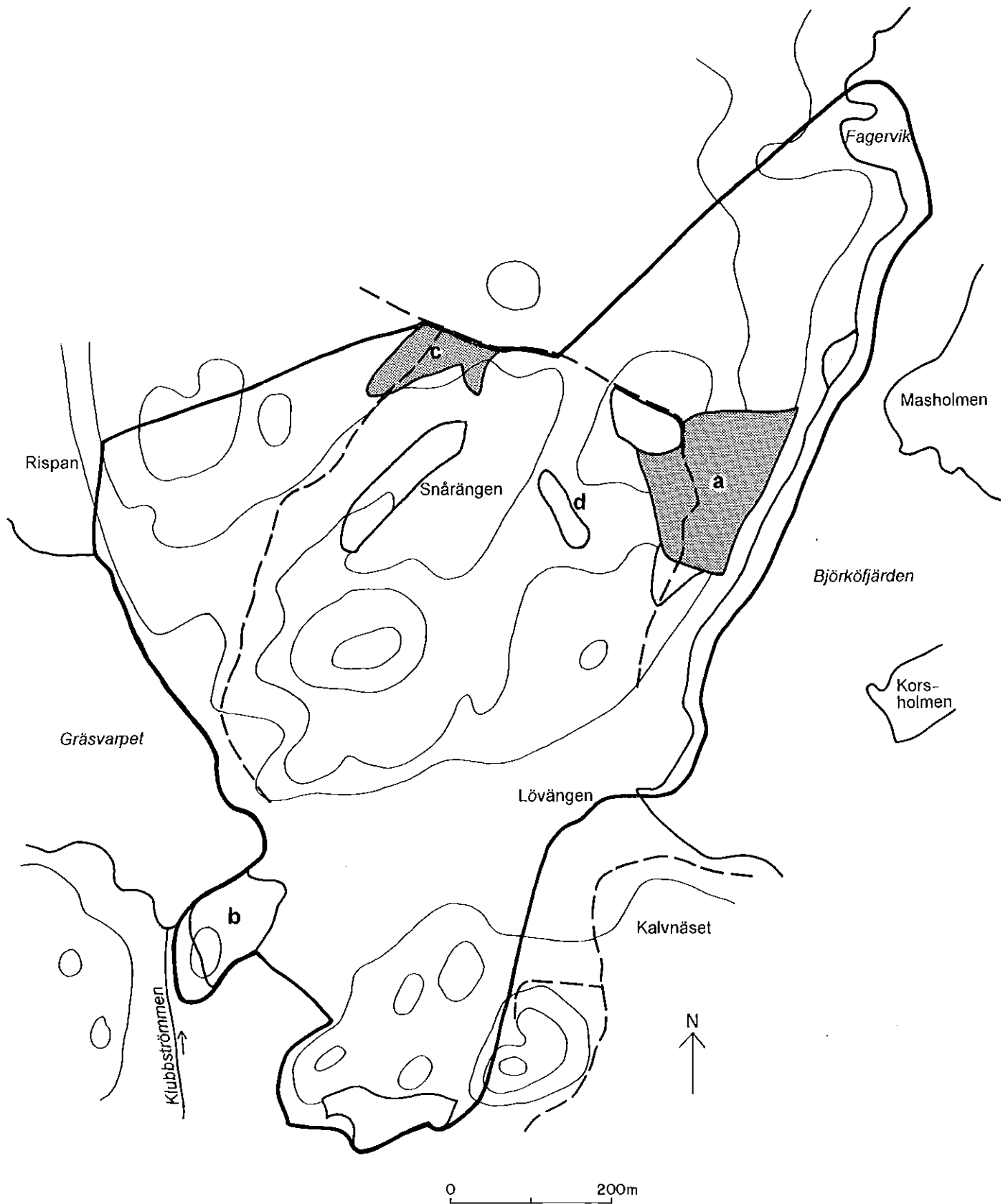
Saminantaget värderas området till klass II, dvs av stort länsintresse och med mycket högt naturvärde.

VEGETATION OCH DJURLIV

Vegetationen och djurlivet är främst påverkat av tidigare markanvändning. Som namnet påvisar har Snårängen tidigare brukats som löväng. Numera är hela området extensivt betat. Närheten till Östersjön påverkar också växt- och djurliv.

Vegetation

Vegetationen i området är synnerligen varierad och utgörs av en mer eller mindre mosaikartad natur med betesmarker, lövängar, ädellövskogar, betade barrskogar, sjö- och havsstrandängar. Områdets främsta naturvärden ligger främst vid ängs- och hagmarkerna. Ädellövskogar förekommer också men de utgörs av gamla lövängar och floran är mer kulturpräglad än lundartad och de har därmed större värde som ängs- och hagmark. Det är bl a i dessa områden som en av områdets två naturmiljöer av stort länsintresse påträffas (a). Det utgörs av en askdominerad gles ädellövskog som nyligen gallrats, varvid barrinslaget tagits bort. Askarna är gamla och samtliga är hamlade. Sista lövtäkten gjordes att döma av skottens grovlek för uppskattningsvis 30 år sedan. Markfloran utgörs av en blandning av lundarter som lundsmörblomma, vätteros, tvåblad och tibast samt typiska lövängsarter som klasefibbla, sankt Pers nycklar, Adam och Eva, skogslök, ormtunga,

Karta 11. Värdekärna 3, Snårängen.

och ormrot. Ytterligare ett gammalt ädellövparti med slätterängsarter finns i områdets södra del (b). Detta är dock inte lika artrikt.

Det andra hagmarksobjektet av länsintresse ligger i områdets norra del (c). Det är en mer eller mindre öppen betesmark med varierande fuktighetsgrad. Floran är mycket rik. Här förekommer bl a den i riket rödlistade växten toppjungfrulin. Vid sidan av denna finns ovanliga arter som bl a spåtistel, grönvit nattviol, älvväxing, vildlin, klasefibbla, ormtunga, luddunört och skogslök. Förutom denna öppna hagmark finns en rad artrika betesmarker i området. Strax norr om den gamla torpmiljön i den centrala delen av området (d) har den ovanliga mellan-smörblomman påträffats.

Övriga värdefulla miljöer utgörs bl a av den lilla artrika havsstrandängen (e) med förekomst av smultronklöver. Den ligger nära Fagervik i områdets nordöstra del. Kusten utmed Björköfjärden är skogbevuxen men en smal sträng av havsstrandäng och blå bård innanför vass- och sävbältet ger värden för fågellivet. Strandängarna utmed Gräsvarpet har liknande utseende.

Skogarna i området är mestadels lundartade blandskogar med rik lundflora. Ett undantag utgör de relativt fattiga, glesa och luckiga betesskogarna. Dessa är på mycket stark tillbakagång i riket och är därigenom skyddsvärda, även om de varken är så artrika eller att några rödlistade arter har påträffats. I skogarna förekommer bl a spindelblomster och nattviol samt många betesmarksarter. Två mycket bra exempel på betesskogar finns i området; en i söder (öster om delområde b) och en i norr (väster om delområde c).

Den enda äldre granskogen med rik förekomst av lågor ligger öster om Gräsvarpet (nordost om delområde b).

Fåglar

Fågellivet är rikt. Arter knutna till ädellövskog förekommer allmänt med inslag av ovanligare arter som stjärtmes och steknäck. Andra intressanta skogsarter är gärdsmyg, ärtsångare, grönsångare och gransångare.

Skogssnäppa häckar i ett alkärr i områdets södra del. Ett fiskgjuserevir finns också i området.

KULTURHISTORIA OCH HÄVD

Områdets kulturhistoria har inte utretts närmare utan nedanstående analys bygger på vegetationens utseende.

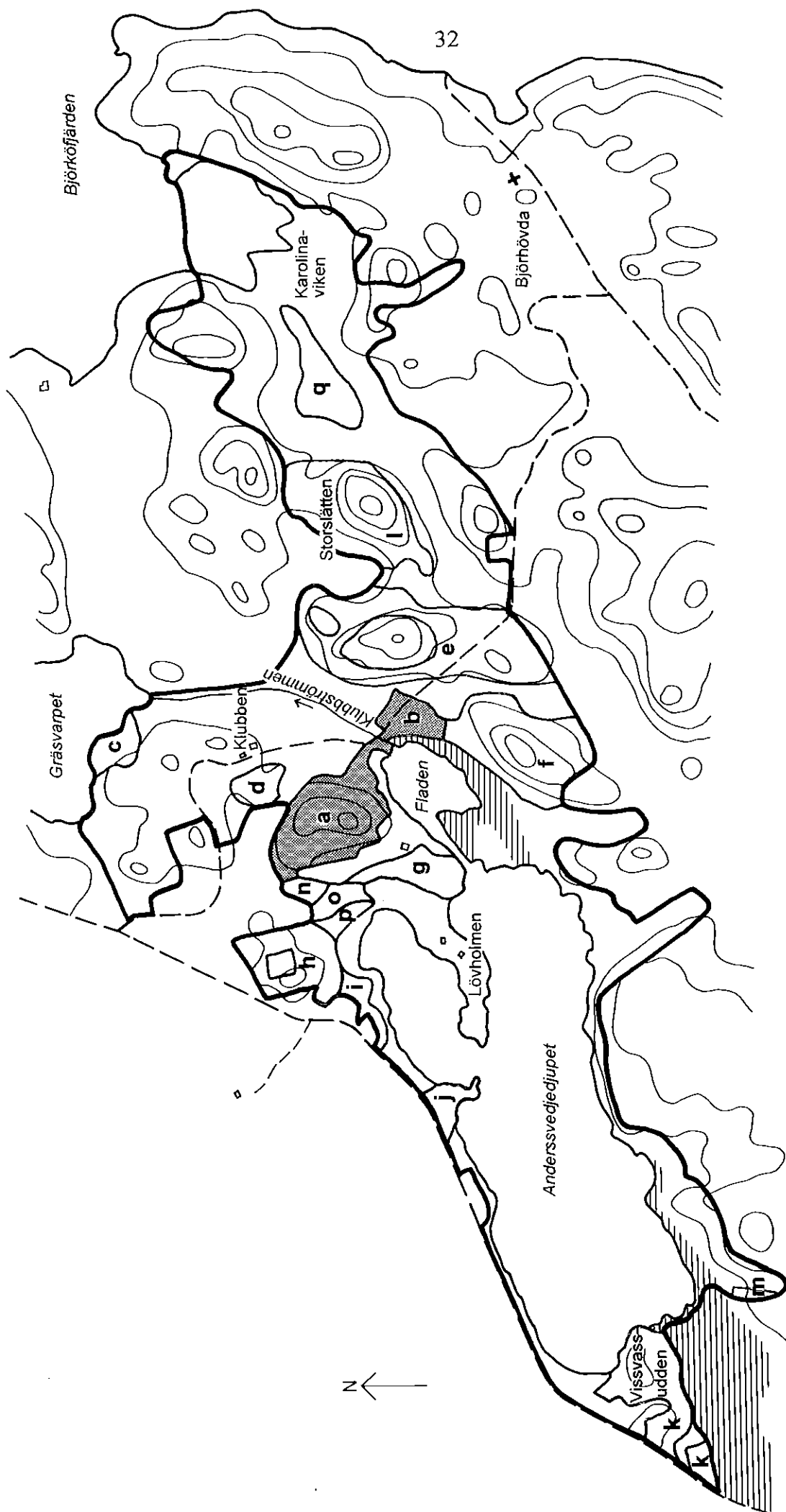
Området har hävdats under mycket lång tid. Ängeshävd har varit arealmässigt dominerande men här har också förekommit åkerbruk, bete och skogsbruk.

Lövängshävden inkluderade hela den centrala delen av området samt mindre partier i områdets södra del. Nästan samtliga äldre askar som finns i området bär tydliga spår av hamling. Ängeshävden upphörde i början eller mitten på seklet men genom att liehävden ersattes med extensivt bete så har många av de känsliga slätterängsarterna kunnat fortleva fram till idag.

Vissa delar av de forna ängs- och betesmarkerna har efter sekelskiftet lagts under plogen. Så är fallet bl a vid Lövängen. Åkermarkerna har i många fall betats under så lång tid att betesfloran återigen börjat invandra.

Hela objektet utgörs av en enda fälla som 1991 betades med nötkreatur hemmahörande vid Björhövda gård. Betestrycket är för dåligt för att områdets betesgynnade flora på sikt skall överleva. Korna preferensbetar på vissa partier såsom sjöängar och havsstrandängar medan de nästan helt lämnar andra partier.

Ett visst skogsbruk förekommer. Detta är småskaligt och tycks i ädellövskogsdelarna främst vara inriktat på att återskapa den gamla slätterängsmiljön, varvid skogen genomgallrats och barrträden rensats bort. I andra delar där barrskogen dominerat har kalavverkningar skett. Hyggena betas och en hagmark kommer på sikt att bildas.

Karta 12. Värdekäma 4, Ädellövskogar runt
Anderssvedjedjupet

FRILUFTSLIV OCH STRÖVANDE

Idag gör området skäl för namnet Snårängen. Det är relativt svårframkomligt genom att skog koloniserat stora områden. Härigenom är antalet besökare relativt begränsat. En badstrand finns vid Fagervik.

Om landskapsvården fortsätter och området öppnas upp finns fina förutsättningar för friluftsliv och positiva naturupplevelser.

OMRÅDETS FRAMTID

Då de största naturvärdena är knutna till kulturlandskap är det viktigt med rätt hävd. Att återuppta den traditionella lövängshävden torde ligga utanför rimligheternas gräns, men någon form av hävd bör företas för att bibehålla områdets karaktär. Det extensiva betet som finns idag bör intensifieras och området fällindelas för att jämnare fördela betetrycket. En översiktlig skötselplan bör upprättas och ett civilrättsligt avtal om skötseln göras med berörda brukare och markägare.

Skogens skötsel bör fortsätta som nu med inriktning på landskapsvård där ädellövträden gynnas.

Värdekärna 4. Ädellövskogar runt Anderssvedjedjupet.

Korta fakta

Storlek: 198 ha

Vegetation: Ädellövskogar med mycket rik lundflora (40 ha), lundartade barrskogar (7 ha), mindre ängs- och hagmarker (9 ha) samt fågelrika sjöar.

Värdeklass: Klass II. Område av stort länsintresse med mycket höga naturvärden.

ALLMÄN BESKRIVNING

Anderssvedjeområdet utgör kärnan för ädellövskogen i Utålskedjan. Området utgörs av ett småkuperat område med vidsträckt ädellövskogar som omgärdar sjön Anderssvedjedjupet. Det sträcker sig ut mot kusten vid Björhövda. Ett flertal sommarstugeområden finns i området och det är endast runt Björhövda och Vissvassudden som stugor helt saknas. Vid gårdarna Klubben och Björhövda bedrivs jordbruk.

NATURVÄRDEN

Områdets naturvärden domineras av naturvetenskapliga värden knutna till ädellövskogsområdena som på många håll hyser mycket höga värden (klass II - stort länsintresse). Vidare finns stora värden knutna till sjöarnas fågelliv samt ängs- och hagmarker.

De kulturella naturvärdena är av visst kommunalt intresse och knutna till ängs- och hagmarkerna. Vidare hyser området stora estetiska värden genom det varierade och tilltalande sjö- och kulturlandskapet. Det finns även vissa sociala och pedagogiska naturvärden.

VEGETATION OCH DJURLIV

Landskapet är mycket varierat med omväxlande skogsbevuxna höjder och svackor med betesmark på f d åker. Två hävdade betesmarker finns inom området; runt Karolinviken och vid Vissvassholmen. Karolinviken är en liten vassbevuxen avsnörd havsvik med rikt fågelliv. Även vid Anderssvedjedjupet finns ett intressant fågelliv.

Vegetation

Det största naturvärdet är koncentrerat till ädellövskogarna strax norr om Anderssvedjedjupet (a och b). Dessa synnerligen artrika skogsområden hyser en lång rad ovanliga lundarter. Alla ädellövskogar i området är mer eller mindre starkt kulturlandskap. De har tidigare hävdats som lövängar och därefter har de i de flesta fall övergått till betesmark. Trädskronorna har

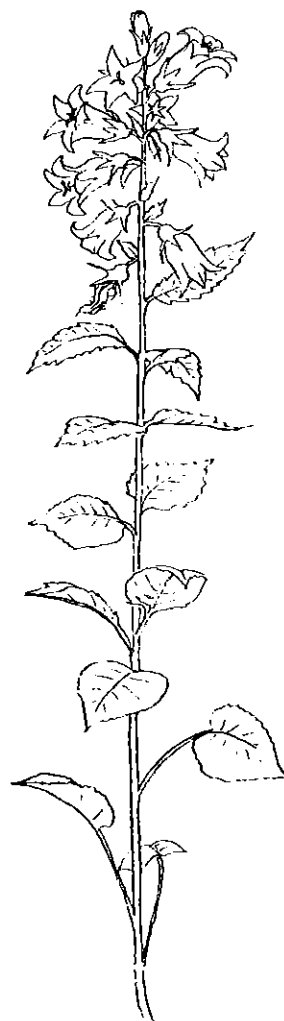
under det senaste seklet nästan helt slutit sig och en lundmiljö har bildats. Trädskiktet utgörs främst av ask, lönn och ek. Träden är gamla men riktigt stora eller döende träd är ovanliga. Bland ovanliga lundarter som förekommer vid Anderssvedjedjupet märks främst skogsbingel som här har en av sina absolut nordligaste växtplatser i landet. Andra intressanta inslag är hässleklocka, nässleklocka, storrams, vätteros, underviol, lundsmörblomma, tibast, tandrot, tvåblad, stor nunneört och sårlåka. Intressanta kulturpräglade arter som sankt Pers nycklar, backsmörblomma och backsmultron förekommer också. På lönnarnas stammar uppträder rikligt med lunglav.

Ett flertal andra ädellövskogs- och lundområden (c tom m) hyser höga naturvärden (länsintresse). Värdena är främst knutna till de gamla ädellövträden och den rika floran. Lundsmörblomma är karaktärsart och tandrot, hässleklocka, nässleklocka, sårlåka, underviol, vårärt, storrams, lundelm, hässlebrodd och lungört är vanliga. Backskafting, myskmadra och nästrot förekommer bara på en lokal vardera.

Ängs- och hagmarker med artrik flora finns på tre lokaler. Två av dessa hävdas med betesdjur och en med en kombination av slåtter och bete. Ingen av lokalerna är av länsintresse, då samtliga är tämligen små. Den värdefullaste av de tre är ett litet fuktängs/betesmarksparti nedanför Lindbacken. Här finns en varierad gräsmark med extensivt slåtterhävdad frisk- (h) och fuktäng (o) samt hästbetad friskäng (p). Den fuktiga slåtterängen är idag dåligt hävdad men har ändå en rik och intressant flora med exklusiviteter såsom kärrvial, gräsull och kungsängslilja. Friskängen prunkar med bl a sankt Pers nycklar, tvåblad, klasefibbla, buskviol, ormrot, pingstlilja (naturaliserad), älvväxing och backsmultron. På den betade hagmarken, som för övrigt ligger på en tydlig De Geer-moränrygg, finns gamla askar, sankt Pers nycklar (rikligt) och bergkårel. Den tydliga skillnaden mellan betes- och ängeshävd ger vissa pedagogiska värden.

Vid Vissvassudden och vid Karolinviken finns små men tämligen artrika betesmarkspartier. De intressantaste av dessa ligger nära havet vid Karolinviken (q). Vid dessa ekskogsbevuxna hagmarker finns ormtunga och rikligt med orkidéerna Adam och Eva, sankt Pers nycklar, tvåblad och grönvit nattviol.

Två sjöar finns i området; Anderssvedjedjupet och Karolinviken. Båda är av stort värde för fågellivet (se nedan). Karolinviken är nästen helt igenvuxen med flytvassar. Anderssvedjedjupet är medelnäringsrik men även här finns vidsträckta vassar och videsnår samt betade strandängar kring Fladen och söder om Vissvassudden.

Hässleklocka
Teckning: Christina Fagergren

Fåglar

Märkligt nog är fågelfaunan tämligen trivial i ädellövskogarna. De viktigaste fågelmiljöerna är därför Anderssvedjedjupet och Karolinaviken. Dessa beskrivs närmare i allmänna fågelkapitlet. Flera ovanliga fågelarter har påträffats. Årtan uppträder vid Karolinaviken. Storlom häckar vid Anderssvedjedjupet. Här födosöker också havsörn regelbundet.

Videsnår med rikt fågelliv finns vid Lövholmen och även i anslutning till Karolinaviken. Flodsångare och kärrsångare sjöng här 1991, ackompanjerade av rosenfink och sävsångare.

Bland intressanta ädellövskogsfåglar kan nämnas stjärtmes (flera par), mindre hackspett och stenknäck. Vid Storslätten (l) häckar troligen nötkråka.

Däggdjur

Förutsättningarna för en rik fladdermusfauna finns, men den har ej undersökts inom ramen för inventeringen.

KULTURHISTORIA OCH HÄVD

Som tidigare nämnts har ädellövskogsområdena tidigare huvudsakligen hävdats som ängs- och hagmarker. Betet har på många håll upphört och lieslåttern är i stort sett ett minne blott. Fuktängarna var viktiga fodermarker. Sedan dessa s k sidvallsängar lämnats utan hävd har vassen expanderat starkt.

Betesdjur finns idag på flera håll i området. Vid Karolinaviken betar Björhövdas nötkreatur och området får sägas vara relativt välhävdad. Även betesmarkerna vid Vissvassudden (k) är välhävdade med ungnöt liksom området öster om Fladen och Klubbströmmen (b och e).

Djuren är här koncentrerade till gräsmarkerna på den f d åkermarken. Liehävden vid Lindbacken (n och o) sköts genom privat initiativ. Detta område betas idag av häst. Det finns också fårbetad mark norr om Klubben.

FRILUFTSLIV OCH STRÖVANDE

Området hyser många sommarboende och ädellövskogarna utgör omtäckta strövmarker. I övrigt ligger området för långt från tätort och är ej tillräckligt attraktivt för att nyttjas som utflyktsområde, varför friluftsvärderna blir tämligen begränsade. Anordningar för friluftslivet saknas.

OMRÅDETS FRAMTID

I några värdefulla ängsmarker norr om Björhövda, norr om Karolinaviken, (q) har hävden nyligen upphört vilket kommer att leda till en snabb utarmning av florin. Ängsmarkerna vid Lindbacken måste fortsätta hävdas genom liehävde eller extensivt bete för att bibehålla sina värden.

Ädellövskogarterna missgynnas i princip av bete. Öster om Fladen (b) och vid Vissvassudden (k) sker idag bete. För att gynna lundfloran kan man hägna in de värdefullaste lundområdena. Många av värdena i ädellövskogen är knutna till gamla träd-individer, varför skogen bör överhållas och gamla träd med död ved sparas.

För att bibehålla och öka naturvärdena i området bör en naturvårdsinriktad skogsbruksplan upprättas eventuellt kompletterad med skötselplan för ängs- och hagmarkerna.

Värdekärna 5. Skorven - Gläcksbacken

Fågelrika strandängar och värdefullt hagmarksobjekt

Korta fakta

Storlek: ca 50 ha
Vegetation: Vassar, betade strandängar och örtrika lövskogar.
Värdeklass: Klass III

Karta 13. Värdekärna 5, Skorven - Gläcksbacken.

ALLMÄN BESKRIVNING

Mellan sjöarna Anderssvedjedjupet och Långtögen ligger Skorven som är ett avlångt våtmarksområde. Det är vassbevuxet i sina centrala delar men stora områden på båda sidor om bäcken består av betade strandängar. Fågellivet i dessa delar är rikt. På östra sidan ansluter unga lövskogar. Närmast Långtögen i söder är marken mindre låglänt. Här finns en mycket artrik betesmark.

NATURVÄRDEN

Områdets höga naturvärden ligger i de stora betade strandängarna, särskilt de som fortfarande är välhävdade. De är klassade som av länsintresse, klass III (a, b, c, d). Betade strandängar var en gång mycket vanliga men har blivit en sällsynthet i vår rationella tid. De representerar nu det förgångna och många djur och växter som inte funnit livsmiljöer i vårt nya landskap kan här finna en fristad. De vassbevuxna områdena är genombrutna av vattenspeglar och fågellivet hyser stora naturvetenskapliga värden. Busksångare är en mycket sällsynt art som påträffats under inventeringen. I området har också nötkråka hittats. I söder, strax nordväst om Gläcksbacken, ligger en kulle med mycket artrik gräsmark (e) Denna är också av länsintresse, klass III. Sammantaget är de natur- och kulturvetenskapliga värdena så stora att det är motiverat att ge området klass III-status.

VEGETATION OCH DJURLIV

Vegetation

Som nämnts ovan tillhör de stora betade strandängarna områdets värdefullare vegetationstyper. De är fuktiga till våta. I sin typiska utformning domineras de av krypven med en rad andra arter inblandade. Exempel på sådana är plattstarr, grusstarr, knaggelstarr, hundstarr, kärrstjärnblomma, ängsull, älvväxing, strandmyskgräs, frossört och kråklöver. När vegetationen ser ut på detta sätt är den fortfarande betad. Det finns flera områden där betet är alltför svagt och områden där det har upphört helt. I dessa partier har det bildats en artfattigare, våt

högstarräng där arter som hundstarr, vassstarr, bunkestarr, gul svärdslilja och videört dominerar.

Det finns också friskare gräsmarker. Intressant är den i delområdet nordväst om Gläcksbacken (e), som uppvisar många hävdgynnade arter, vilket visar att området varit hävdat under lång tid. Området har inte betats på något eller några år och börjar att växa igen. Särskilt nämnvärda arter är kvastfibbla, låsbräken, blåfibbla, klasefibbla och stånds. Väster om vägen som löper väster om Anderssvedjedjupet finns en hagmark med brudbröd, kvastfibbla och backsmörblomma. Den slutar i söder med en torrbacke som dessutom innehåller backklöver och vildlin. Liknande torrbackar finns på ytterligare ett par platser inom värdekärnan.

Skogarna i området är örtrika men relativt unga och utan ovanligare arter. Längs Skorven finns partier av strandalskog och unga triviallövskogar. Fältskiktet är mestadels artfattigt men ovanligare arter som hässleklocka, vårärt, underviol, nattviol och tvåblad förekommer. I anslutning till en av lövskogarna (öster om delområde d) växer kärrviol, en sällsynt och hävdgynnad art.

Fåglar

Skorven är det värdefullaste fågelområdet i Utålskedjan. Här häckar kricka, knipa, enkelbeckasin och vattenrall. Nötkråka är en rödlistad art som uppehåller sig i området, liksom häger. Vid fågelinventeringen sjöng den sällsynta busksångaren i gräsmarkerna. Någon häckning är dock inte konstaterad. Andra intressanta arter som hävdar revir i området är näktergal, rosenfink, buskskvätta och sävsångare. Törnskata och dubbeltrast finns i de högre liggande partierna av området.

Däggdjur och kräldjur

Ingen specialinventering har utförts vad gäller däggdjursfaunan. Av det större viltet påträffades älg och rådjur samt fälthare. Området erbjuder goda jaktmarker för fladdermöss och ett flertal arter av dessa finns här.

Karta 14. Värdekärna 6, Anderssvedja - Vindholmen.

Vanlig groda och padda är konstaterade i området. Åkergroda torde också förekomma liksom åtminstone mindre vattensalamander. Snok och huggorm finns också i området.

KULTURHISTORIA

Som nämnts i de tidigare avsnitten är strandängarna en rest av ett gammaldags utnyttjande av marken. Marken här har betats så fort den kommit upp ur havet och representerar en naturtyp med lång kontinuitet. På detta sätt har kulturmiljöerna sett ut under lång tid i Sverige.

Eftersom större delen av området är låglänt och nyss uppstigen ur havet är dess kulturhistoria dock ganska kort. Inga gravfält eller kulturhistoriskt intressanta byggnader finns inom området.

Större Vattensalamander
Foto: Roine Karlsson

FRILUFTSLIV OCH STRÖVANDE

Skorvenområdet är relativt svårframkomligt eftersom det är blött. Skogarna är mestadels unga och täta. Det ligger inte heller i direkt närhet av något större sommarstugeområde. Söder om sommarstugorna som ligger sydost om Anderssvedjedjupet går en skogsväg mot Gläcksbacken. Den är populär som promenadstråk. Området har också ett visst värde för friluftslivet genom det rika fågellivet och genom att fåglarna är relativt lättobserverade från vägen mellan Anderssvedjedjupet och Anderssvedja.

OMRÅDETS FRAMTID

Genom den tilltagande igenväxningen hotas naturvärdena i områdets öppna delar att minska. Det behövs fortsatt bete för att på sikt bevara värdena. Första steget bör vara att upprätta en skötselplan.

Värdekärna 6. Anderssvedja - Vindholmen

Varierat kulturlandskap med värdefulla ängs- och hagmarker

Korta fakta

Storlek: ca 100 ha
Vegetation: Artrika ängs- och hagmarker (ca 12 ha), åkerlandskap med öppna diken, åkerholmar och artrika bryn, samt en sydvänd bergbrant.
Värdeklass: Klass II

ALLMÄN BESKRIVNING

Kärnan utgörs av ett gammalt varierat odlingslandskap med ängs- och hagmarker, åkerlandskap med åkerholmar, öppna diken och bryn. Området är kuperat med ett flertal markerade bergknallar. Dessutom finns en sydvänd bergbrant vid Vindholmen.

Vid Västergården finns ett järnåldersgravfält inramat av en vacker björkhage. Här och vid Östergården finns stora artrika gräsmarker med prunkande flora, bl a finns här spåtistel och Adam och Eva. Den sällsynta fågeln kornknarr påträffades också i området under inventeringen.

NATURVÄRDEN

Naturvärdena är knutna till det varierade odlingslandskapet som helhet med hävdtradition från förhistorisk tid. Särskilt värdefulla är de artrika ängs- och hagmarkerna. Även Vindholmens bergbrantsflora är värdefull. De kulturvetenskapliga och naturvetenskapliga värdena är av länsintresse, vilket sammantaget ger området mycket höga naturvärden (klass II). Av övriga naturvärden är de estetiska och pedagogiska stora. Här finns också vissa sociala värden.

Området är upptaget i Länsstyrelsens ängs- och hagmarksinventering som ett klass III-objekt. Genom de gamla bymiljöerna och det rika fågellivet samt förekomst av en rad ovanliga växtarter förs objektet upp en klass i vår bedömning.

VEGETATION OCH DJURLIV

Vegetation

Kulturlandskapets vegetation uppvisar en stor variation inom området. Flera olika gräsmarker förekommer. I stort sett samtliga gräsmarkstyper, från torra till våta, ryms inom området. Söder om Östergården (a och b) finns synnerligen artrika ängshavretorrängar prunkande med Adam och Eva. Bland andra krävande arter kan nämnas spåtistel, kattfot, vanlig ögontröst, vårstarr, lundtrav, backklöver, kantig fetknopp, nattviol och finnoxel. I artrika fårsvingeltorrängar och friskängar vid gravfälten nära Västergården (c) finns flera intressanta arter även om artrikedomen inte är lika stor som vid Östergården. Här påträffas bl a kattfot, spåtistel, stagg, ormrot, och stånds. Vid Vindholmen finns mer extensivt betade marker. Här finns både våta, fuktiga, friska och torra gräsmarker. Det är främst torrängarna uppe på själva Vindholmen som har

den största artrikedomen. Här finns bl a Adam och Eva, kattfot, älvväxing och blodnäva. På Vindholmen (d) finns dessutom en hög sydvänd bergbrant med artrik flora och höga naturvärden. Denna ovanliga miljö hyser stenbräken, svartbräken, gaffelbräken, liten fetknopp, vårförgätmigej och kvastfibbla. Den betesfälla som ligger mellan Vindholmen och Östergården är till största delen nyupptagen hagmark. Det var förr blandskog och den hyser därför en relativt trivial flora. Den södra sydexponerade delen av hagmarken är mer artrik och hyser en snår/betesmarksflora med inslag som oxbär, getapel, blodnäva, backklöver och skogsknipprot. Den senare arten är tämligen allmän i värdekärnan och finns spridd lite varstans vid bryn och åkerholmar. De våta gräsmarkerna som finns vid Långtögens strand hyser en till största delen relativt trivial flora. I strandzonen i områdets nordvästra del finns artrik starrvegetation med bl a jättestarr. Skogsbrynen inom värdekärnan är tydligt kalkpåverkade och hyser en rik flora.

Fåglar

Det artrikaste fågellivet är liksom floran knuten till kulturlandskapet. Den under senare tid starkt minskade arten kornknarr, påträffades vid det dikes- och åkerholmsrika åkerlandskapet sydväst om Östergården. Vidare finns här mindre vanliga arter som ortolansparv, buskskvätta, hämpling och törnskata. I hagmarker och skogsbryn påträffades skogsduva och dubbeltrast.

KULTURHISTORIA OCH HÄVD

Byn Anderssvedja hör till de större i socknen och området har troligen hävdats sedan äldre järnålder, vilket är ovanligt så långt österut. Här finns några välbevarade gårdar, samt ett vackert gravfält inramat av en björkhage vid Västergården.

Området betas idag av nötkreatur, en markanvändning som troligen har mycket lång kontinuitet. Söder om Östergården har åkermark lagts igen och betas numera. Ny betesmark har också brutits på f d skogsmark mellan Vindholmen och Östergården. Om-

rådena runt Västergården och Östergården är välhävdade. Vid Vindholmen och fällan strax norr om denna är betestrycket svagare. Skogsbetet och hävden av åkerholmar har upphört liksom hävden av strandområdena utanför vindholmsfällan. Dessa marker är under igenväxning.

FRILUFTSLIV OCH STRÖVANDE

Området är mycket tilltalande för friluftslivet men då Utålskedjan som helhet är mindre välbesökt som utflyktsmål är det få som hittar till Anderssvedja. Det öppna kulturlandskapet med all sin variation och utsiktsskivan Vindholmen ger området stora estetiska värden. Området ligger nära vägen och är därmed tämligen lättillgängligt. Det hyser stora pedagogiska värden knutna till gravfältet, byn och det gamla kulturlandskapet.

OMRÅDETS FRAMTID

Med fortsatt betes- och åkerbruk kan de flesta av områdets värden bibehållas. De idag ohävdade brynen och åkerholmarna kommer på sikt att förlora sina värden om de ej hävdas. Strandpartierna kommer på sikt att växa igen och våtäng ersätts med videsnår som sedermera blir alkärr.

Värdekärna 7. Brännström

Värdefulla hävdade marker

Korta fakta	
Storlek:	10 ha
Vegetation:	Artrika hag- och gräsmarker.
Värdeklass:	Klass III

ALLMÄN BESKRIVNING

Brännström är en gård med omgivande betesmarker. Den ligger öster om sjön Långtögens södra del. Markerna runt gården är mycket omväxlande och småskurna.

Örtrika lövskogar, barrskogar, åkrar, öppna betesmarker och trädbevuxna hagar ligger i mosaik. De värdefullaste naturtyperna är de hagmarker vid Långtögens strand som hyser stora björkar och gamla spärrkroniga ekar. Floran i dessa hagar är också rik med flera slättergynnade arter.

NATURVÄRDEN

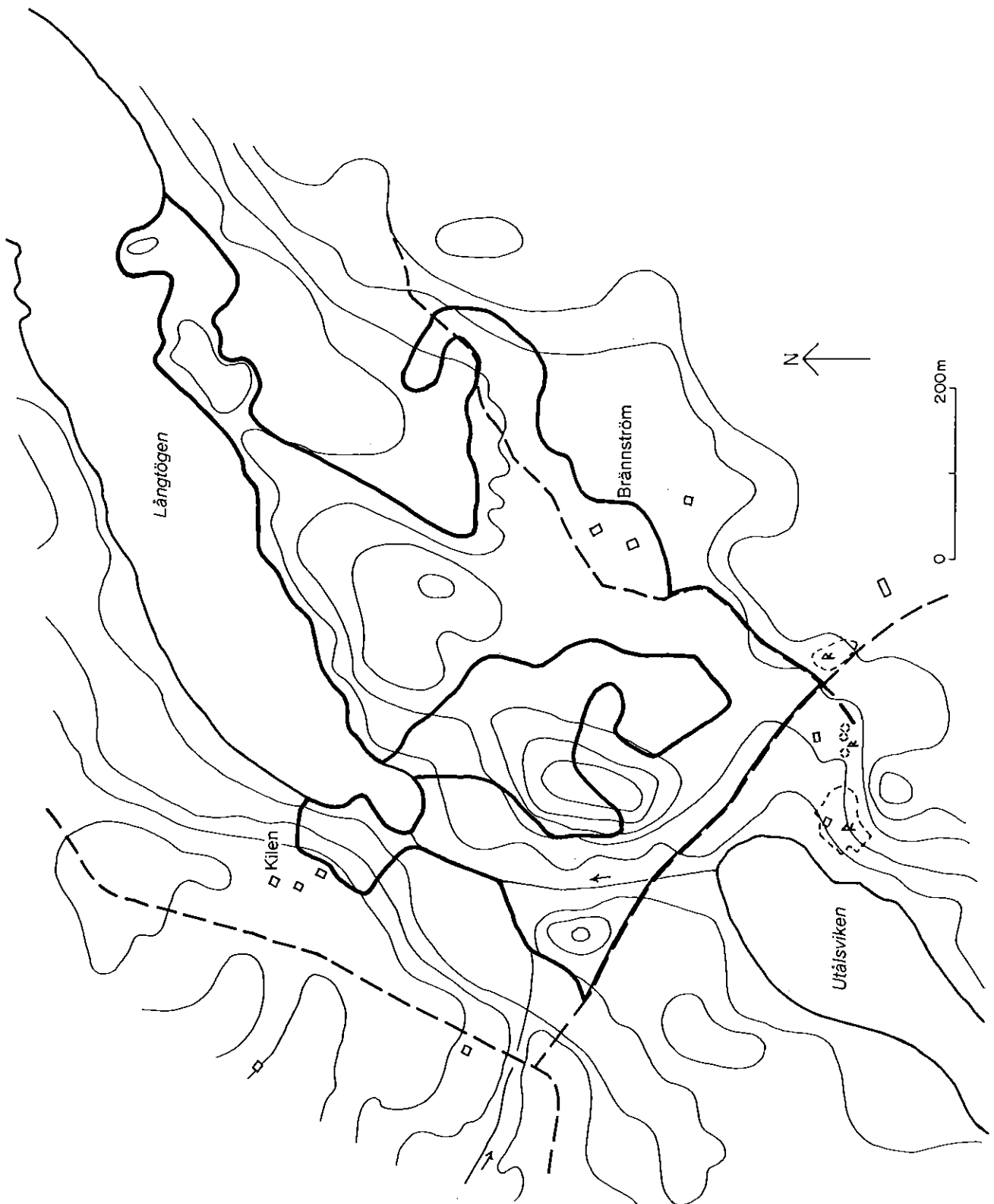
Som nämnts ovan ligger Brännström-områdets största naturvärden i de hävdade markerna. Vid Långtögens strand ligger flera kullar som har betats in till sen tid. Tidigare har det varit slätterängar, något som ännu syns i den speciella flora som bildats. Söder om dessa kullar finns ett större betat område som också har stora naturvärden. Närmare gården och längre från sjön finns det öppnare, mer välbetade hagar som också har inventerats inom ramen för länets ängs- och hagmarksinventering. De har i denna klassats som klass III, av länsintrasse.

VEGETATION OCH DJURLIV

Vegetation

De betade områdena som nämnts ovan har alla undslupit gödslingens förödande effekt på floran. De forna ängsmarkerna vid sjöstranden är mycket vackra med stora vidkroniga björkar och ekar. Örtikedomen varierar något. Det nordligaste av områdena är en typisk, mager betesmark. Trädskiktet består av björk och markfloran hyser hävdgynnade växter som bockrot, gökärt, jungfrulin, slätterfibbla och hirsstarr. Längre västerut längs stranden är det betydligt rikare. Stora ekar dominerar trädskiktet. Hasselsnår finns insprängda i det gräsdominerade fältskiktet. I fältskiktet återfinns arter som trivs på betad eller slagen mark som ormrot, jungfru Marie nycklar, nattviol, jungfrulin m m. Några mer utpräglade lundväxter som tvåblad och spenört finns också.

En större betesmark breder ut sig söderut från sjön sett. Den är dåligt hävdad och unga björkar bildar en gles skog. Fältskiktet är tydligt betespåverkat med flera intressanta arter. Exempel är slätterfibbla, styvfibbla, jungfrulin och kattfot.

Karta 15. Värdekärna 7, Brännström.

Runt gården finns flera mindre partier med artrik torr gräsmark. Här finns kattfot, lunddraba, backsmultron, ormrot, vårstarr, solvända och flera andra arter som tyder på lång hävd. Skogsknipprot återfinns längre västerut. Sydväst om gården finns flera örtrika löv- och blandskogar med delvis gamla träd. Här finns bl a underviol och trolldruva.

Fåglar

Fågellivet i området är rikt. Rosenfink, sävsångare och buskskvätta hävdar revir här. Järpe förekommer också i områdets södra skogar. Stenknäck, en hänsynskrävande art, finns längst söderut i området.

FRILUFTSLIV OCH STRÖVANDE

Brännström är ett mycket vackert område som har stora förutsättningar för rörligt friluftsliv. I dagsläget är det mycket få besökare här eftersom området ligger långt från samlad bebyggelse. Värdet för friluftslivet blir därför lågt.

Underviol

Teckning: Christina Fagergren

OMRÅDETS FRAMTID

För att bibehålla naturvärdena krävs att de öppna markerna hävdas, antingen genom bete eller slåtter. Ingen konstgödsling får ske av naturbetesmarkerna. De örtrika skogsområdena undantas från avverkning eller överhålls. Återplantering med lövträd bör i så fall ske. Värdet för friluftslivet kan ökas genom uppskyltning och information. Första åtgärden bör vara att upprätta en skötselplan för värdekärnan.

Värdekärna 8. Utål

Värdefull våtmark och lundartad barrskog

Korta fakta

Storlek: 41 ha

Vegetation: Lundartade, delvis betade barrskogar samt våtängar och artrik betesmark.

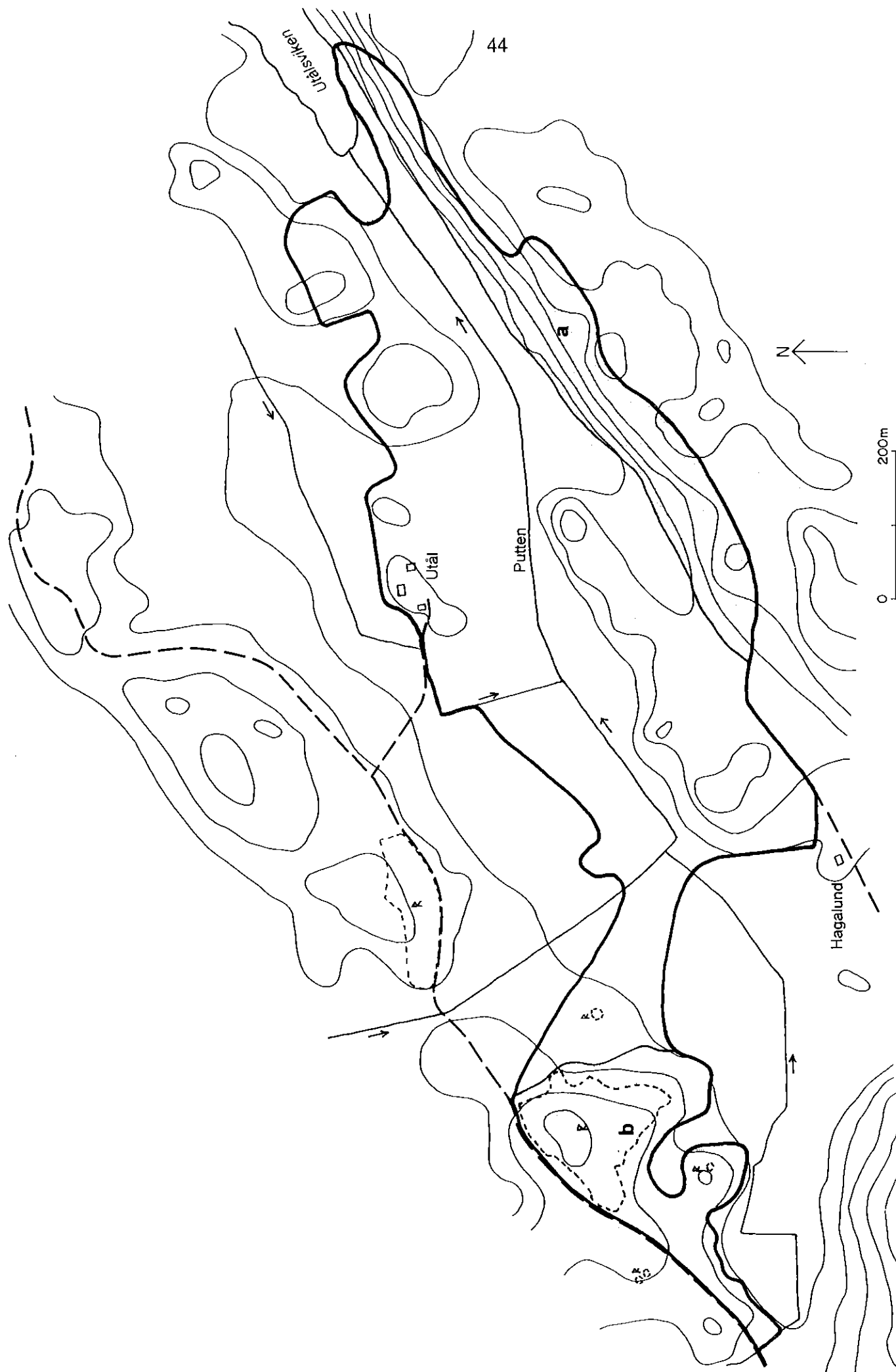
Värdeklass: Klass III

ALLMÄN BESKRIVNING

Värdekärnan ligger i Utålskedjans allra innersta del. Den utgörs av Utålsvikens förlängning som förut har bestått av betade våtängar men som nu har vuxit igen till högstarrängar. I öster reser sig berggrunden brant och en örtrik, lundartad granskog breder ut sig. I söder öppnar sig landskapet och här ligger gården Utål som är ett gammalt säteri. Härifrån bedrivs jordbruk fortfarande. Söder och sydväst om gården ligger två järnåldersgravfält som vittnar om boplatsens långa historia. Det sydligaste gravfältet har också en värdefull, betesgynnad flora.

NATURVÄRDEN

Örtrika gamla barrskogar är mycket sällsynta i dagens Sverige eftersom de är mycket högproduktiva och därmed mycket attraktiva för skogsbruket. Den örtrika gamla barrskogen som utbreder sig längs sydöstra

Karta 16. Värdekärna 8, Utäl.

sidan av värdekärnan (a) har därför stora naturvetenskapliga värden. Norr om Utåls gård finns också örtrika barrskogar med stora naturvetenskapliga värden. Dessa skogar betas också. De igenväxande våtängarna vid Putten söder om Utålsviken har också naturvetenskapliga värden eftersom de fortfarande hyser en intressant flora. Här finns också ett varierat fågelliv med bland annat gräshoppsångare. I den allra sydligaste delen av området finns en järnåldersgravplats (b) som nyttjats som slåtter- och betesmark. Den hyser en värdefull hävdgynnad flora som finns upptagen i länets ängs- och hagmarksinventering som klass III. Järnåldersgravfälten och Utåls gård har stora kulturvetenskapliga värden. Värdekärnan har också stora estetiska värden med bl a stora ädel-lövträd vid Utåls gård och vackra utsikter över odlingslandskapet och de gamla gravkullarna. Värdena för friluftslivet är dock små eftersom området ligger långt ifrån bebyggelse och delvis är svårframkomligt.

VEGETATION OCH DJURLIV

Vegetation

Längs sydöstra kanten av värdekärnan växer en gammal lundartad granskog (a). Den innehåller en del lågor och är mycket rik på örter, bl a tandrot, trolldruva, tvåblad och den ovanliga myskmadran. Den lundartade barrskogen på andra sidan dalgången norr om gården är betespåverkad men hyser också arter som hässleklocka och nässelklocka. Här finns också vätteros, lundbräken och akleja. Vid gården finns gamla askar och ekar.

De igenväxande våtängarna domineras av hundstarr, gul svärdsilja och trådstarr men här finns även bunkestarr och jättestarr. Videbuskage har här och var börjat växa upp i de forna ängarna.

Gravfältet i söder (b) består av frisk gräsmark av huvudtyp blandat med trädbevuxna partier. Intressanta hävdgynnade arter är bockrot, grusstarr, backklöver, skogsklöver och jungfrulin.

Fåglar

Fågellivet är varierat med bl a gräshoppsångare, sävsångare och skogssnäppa vid Putten. Området torde ha goda betingelser för nötkråka som har observerats i närheten.

Däggdjur

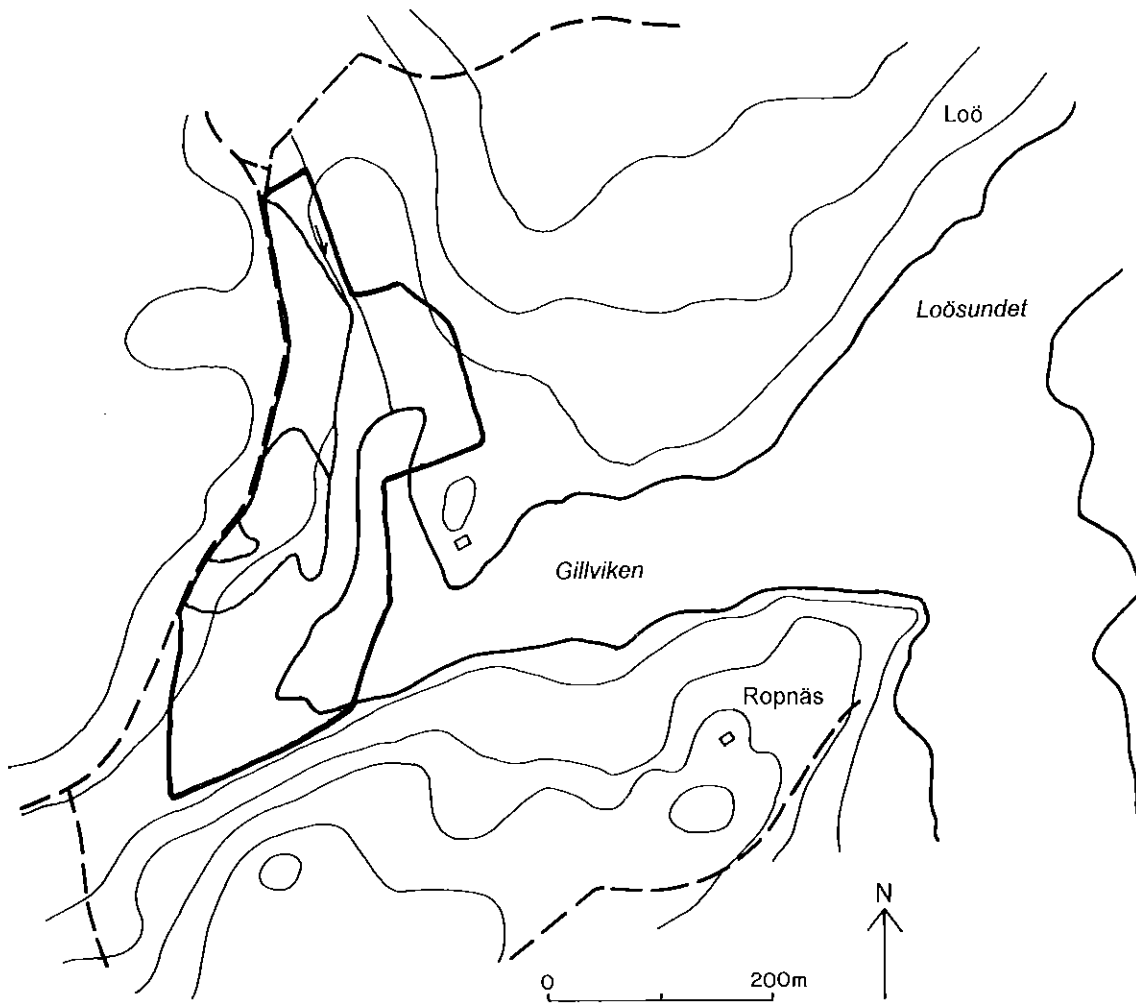
Noteringarna angående däggdjur inskränker sig till ett grävlinggryt. De gamla ädel-lövträden och gårdsmiljön vid Utål har goda förutsättningar att hysa fladderinnöss.

KULTURHISTORIA

Gården Utål är ett gammalt säteri och ingår i ett kulturlandskap som även omfattar de forna säterierna Wårnberg och Eke. I området finns dessutom två järnåldersgravfält. I området med de forna säterierna finns också lämningar efter två avhysta byar. Lämningarna efter byarna och gravfälten anses utgöra ett åskådligt exempel på säteriernas expansion under 1800-talet. Utål nämns i skrifterna redan på 1400-talet men den nuvarande byggnaden är från mitten av 1800-talet. Det ena av gravfälten ligger 500 meter sydväst om gården (RAÄ 21). Här finns flera stensättningar och bebyggelselämningar. Området betas och består både av skogsdungar och öppen gräsmark. Ytterligare ett stort gravfält (RAÄ 23) ligger väster om gården. Se vidare Kulturminnesvårdsprogram för Norrtälje kommun (Morger, 1990).

FRILUFTSLIV OCH STRÖVANDE

Området är delvis svårframkomligt, dels på grund av de våta ängarna i dalgången som kräver både initiativkraft och stövlar för att korsa, dels på grund av att skogarna bitvis är täta och svårgenomträngliga. Gravfältet i söder ligger däremot lättillgängligt nära vägen. Värdekärnan utnyttjas i dagsläget i mycket liten omfattning som närströvsområde för sommarstugeområdet i Grimsättra vid Utålsviken. Inga spår eller andra anläggningar för friluftslivet finns. De känsliga naturmiljöerna och de hinder de reser för framkomligheten gör att Utålsområdet inte har större förutsättningar för ett utökat friluftsliv.

Karta 17. Punktojekt 2, Gillviken.

OMRÅDETS FRAMTID

För att bibehålla naturvärdena krävs att de örtrika skogsområdena undantas från avverkning. Våtängarna bör betas. Gravfältet i söder behöver ett ökat betestryck för att bibehålla sina värden. Första åtgärden bör vara att upprätta en skötselplan för värdekärnan.

Punktobjekt 1. Loö

Sumpskogsområde med skogsstarr
(se karta 8, sid 24)

Korta fakta

Storlek: 3 ha
Vegetation: Sumpskogar och skogskärr
Värdeklass: Klass III

ALLMÄN BESKRIVNING

Punktobjektet utgörs av ett skogsparti som sluttar ned mot Gillviken i söder. Barrskogar och sumpskogar dominerar och markfloran är starkt kalkpåverkad och översilning i slutningen förstärker denna effekt. De skogstyper som påträffats är bl a granskog av lundtyp, lågörtssumpskog, gran/björkkärr och al/askskog. Markfloran är överallt mer eller mindre lundartad. Kalkpåverkan märks genom förekomst av en rad ovanliga skogsväxter av vilka skogsstarr är den mest ovanliga. Vid sidan av denna finns nattviol, tvåblad, nästrot, skogsknipprot, kärrfibbla, lundsmörblomma och tibast. Den i regionen ovanliga pösmossan växer också i slutningen.

Fågellivet är mer triviellt. Ormvråk häckar dock i områdets närhet.

NATURVÄRDEN

Områdets värden är främst botaniska. Förekomsten av skogsstarr och flera andra ovanliga skogsväxter ger området höga

naturvetenskapliga värden. Övriga naturvärden är relativt begränsade.

Det finns stora förutsättningar för att bibehålla skogsstarrbeståndet då den tycks klara sig relativt bra t o m i hyggesmiljö. Den klarar dock inte skogsdikningar varför det är viktigt att ej utföra någon dikning. Skogsbruk bör inte bedrivas i sumpskogsområdena.

Punktobjekt 2. Gillviken

Ädellövskog och strandängar

Korta fakta

Storlek: 5 ha
Vegetation: Ädellövskog och f d hävdade strandängar
Värdeklass: Klass III

ALLMÄN BESKRIVNING

Gillviken är en tvådelad vik vars ena del skär in som en smal vattentunga mot norr. Kring viken finns en f d hävdad strandäng och runt denna alkärr och ädellövskogar.

Strandängen är dikad och dessutom håller den på att växa igen. Ängen hyser ändå en rik växtlighet med rester av gammal kalkfuktängsflora. Här påträffas rosettjungfrulin, ängsnycklar, grådunört, grönstarr, knaggelstarr, slåtterblomma och kärrspira. De tre förstnämnda är endast funna här vid Utålskedjan.

Ädellövskogarna (a) utgörs av blandädelövskog och snårskog av hasseltyp. Floran är rik och lundartad även om tidigare hävd (slåtter- och betes-) märks genom massförekomst av kirskaia i vissa partier. I området förekommer många mer eller mindre exklusiva lundarter, bl a backskäfting, tandrot, lundsmörblomma, nässelklocka och särläka.

I en i övrigt trivial strandalskog i områdets östra del påträffades kärrfibbla.

Gillvikenområdet hyser ett rikt fågelliv. Minst tre rosenfinksrevir finns i området och i lundarna har bl a gransångare påträffats. Skäggdopping häckar i viken.

NATURVÄRDEN

Områdets främsta naturvärden är knutna till ädellövskogen med sin rika flora och fauna. Vidare finns höga naturvetenskapliga värden knutna till strandängen. I övrigt finns vissa estetiska värden. Övriga naturvärden är mer begränsade.

Punktobjekt 3. Djupströmmen

Ädellövskog med rik lundflora
(se karta 8, sid 24)

Korta fakta

Storlek: 1,5 ha

Vegetation: Ädellövskog av torrare typ samt askskog

Värdeklass: Klass III

ALLMÄN BESKRIVNING

Djupströmmens östra strand hyser en rik ädellövskog med ett trädskikt dominerat av lind eller ask. Området är en av de artrikaste lundpartierna och linddominerad skog finns endast på denna lokal i Utålskedjan. Askarna visar tydliga spår av hamling vilket tyder på att området tidigare hävdats som äng. Det finns små spår av detta i vegetationen som nästan är helt lundartad. I det linddominerade lite torrare partiet (39) påträffas bl a ovanligheter som storrams, backskafing, vippärt och underviol. I askskogen (42) växer kärrfibbla.

Ormvråk häckar i områdets närhet.

NATURVÄRDEN

Det är de höga naturvetenskapliga värdena som väger tyngst i objektet. Övriga naturvärden är mer begränsade eller ringa. För att bibehålla värdena som främst är knutna till den känsliga lundfloran krävs speciella naturvårdshänsyn i skogsbruket.

Igenväxande ekhage vid Anderssvedjedjupet
Foto: Kristoffer Stighäll

Punktobjekt 4. Ropnäs

Rik lundflora med lokal för skogsstarr och nästrot
(se karta 8, sid 24)

Korta fakta

Storlek: ca 3 ha

Vegetation: Barr och blandskogar med lundartad rik flora

Värdeklass: Klass III

ALLMÄN BESKRIVNING

Objektet utgörs av ett skogsparti med rik flora vid Sandängsfjärdens västra kant. Skogen utgörs av blandskog och barrskog och är delvis försumpad. Större delen av området utgörs av hyggen och ungskog men perifert finns äldre skog med stora värden. Överallt märks kalkpåverkan i florán och lundsmörblomman är en karaktärsart. Ett värdefullt inslag i området är en sumpskog med förekomst av skogsstarr. Vidare finns här tibast, backskafing, underviol och brudborste.

Nere vid stranden finns ett rikt blandskogsparti av lundtyp. Bland intressanta arter som förekommer här kan nämnas nästrot, tvåblad, storrams och tandrot. I buskskiktet förekommer rikligt med gamla hasselrosetter. På dessa påträffas bl a kuddticka. Även på de relativt stora avverkade ytorna påträffas en rik lundflora men många arter står trängda av ljusälskande arter såsom piprör.

I skogspartiet förekommer nötkråka, en hänsynskrävande art, som gillar kombinationen av hassel och gran.

NATURVÄRDEN

I området finns höga naturvetenskapliga värden (länsintresse) knutna främst till den lundartade florán i barrskogen i allmänhet och skogsstarrförekomsten i synnerhet. Övriga naturvärden är mer begränsade.

Tandrot

Teckning: Christina Fagergren

Vy över inre delen av havsviken vid Björhövda. Den grunda viken är en viktig uppväxtplats för fiskar.
Foto: Kristoffer Stighäll

6. Hur ska inventeringen användas?

6.1 Detta innehåller naturinventeringen

Naturinventeringen täcker Utålskedjans landområden. Inventeringen utgörs i huvudsak av tre delar. Den första delen är en allmän del som översiktligt beskriver naturen i området. Andra delen beskriver natur- och kulturvärden som finns vid Utålskedjan. Den tredje delen är en beskrivning av de mest värdefulla naturvårdsobjekten i området - värdekärnorna. I värdekärnebeskrivningen finns en redovisning av olika naturvärden; skyddsvärda naturtyper och arter, natur med kulturhistoriska värden etc. Vidare belyses hur det är möjligt att utforma skydd och skötsel så att de enskilda områdenas naturvärden bibehålls och utvecklas. Bilagorna innehåller artlistor för växter och djur.

På planeringskontoret finns också en förteckning över ekologiskt känsliga miljöer. Den innehåller en detaljerad beskrivning av varje enskild miljö med värdefull natur (det finns flera hundra olika objekt). Katalogen kan användas vid hänsynstagande i de areella näringarna, för utformning av skötselplaner samt planering på en mycket detaljerad nivå.

Naturinventeringen redovisar endast värdena i landmiljön. Den berör inte vattnet, vilket ju är det största naturvärdet i området. En utförlig beskrivning av Utålskedjans vattenområden hittar du i Ingmars och Willéns utredning. Naturinventeringen kan i huvudsak användas i tre olika sammanhang:

- * Fysisk planering
- * Skötselplanering
- * Dokumentation

6.2 Fysisk planering

En stor del av den fysiska planeringen påverkar naturmiljön. Den syftar bl a till att avgränsa de värdefullaste områdena inom Utålskedjan för eventuellt framtida skydd enligt naturvårdslagen eller för en miljökonsekvensbeskrivning.

6.3 Skötselplanering

För att ta tillvara eller utveckla de värden som finns i Utålskedjans natur krävs i många fall någon form av skötsel. I andra fall, t ex vid en skogsavverkning, kan naturvärden komma till skada. För planeringen av skötseln utgör naturinventeringen och dess vegetationskartor, samt förteckning över ekologiskt känsliga miljöer, ett mycket viktigt underlag.

6.4 Dokumentation

Den beskrivning av Utålskedjans natur som finns i inventeringen kan tjäna som en dokumentation av läget 1992. Vid behov kan inventeringen följas upp för att visa hur naturen påverkas av yttre faktorer såsom skötselåtgärder, ändrad markanvändning m m. De avsnitt i inventeringen som bäst lämpar sig för uppföljning är:

- * Vegetationskartan
- * Provytor för vegetationstypsbeskrivningar (finns att tillgå hos Ekologigruppen)
- * Artlistor för fåglar (bilaga 1)
- * Artlista över växter (bilaga 2)

7. Konfliktområden

Rubriken kan delas in i två huvudavdelningar:

1. Områden som hotas av att den traditionella hävden upphört eller är för extensiv.
2. Objekt vars värden är beroende av speciella hänsyn vid skoglig skötsel.

7.1 Ängs- och hagmark

Inom Utålskedjan finns en rad värdefulla ängs- och hagmarksområden. Nästan samtliga av de allra värdefullaste av dessa hävdas idag. Det enda undantaget utgörs av Gläcksbacken som helt saknade betesdjur 1991. I övrigt finns en lång rad ohävdade mindre gräsmarksobjekt som idag är lämnade utan hävd. Dessa kommer på sikt att förlora sina värden, men då de flesta utgörs av ängshavretorrängar så kommer de sannolikt att bibehålla sina värden i ungefär ett decennium.

Även de idag hävdade markerna står inför hotet att läggas igen då jordbruk i denna småskurna terräng ligger och balanserar på gränsen till lönsamhet. För att försäkra sig om fortsatt hävd på klass II- och III- objekten inom området bör civilrättsliga avtal med brukare upprättas.

7.2 Skogsmark

Lundmiljöer kräver särskilda riktlinjer för skoglig skötsel. Vad gäller ädellövskog finns detta reglerat i ädellövskogslagen. Denna lag förhindrar dock inte kalavverkning, en åtgärd som starkt missgynnar den skugganpassade lundfloran. Det har visat sig att denna skogsbruksmetod inte är alltför ovanlig i området. Sålunda har stora ädellövskogsområden vid Utålsviken och mindre ytor vid Vindholmen helt kalavverkats. För att förhindra att detta sker på de allra värdefullaste områdena bör kontakter tas med markägare om riktlinjer för skogsbruk, eller

också skall naturvårdslagen användas som redskap.

En värdefull naturtyp som är rikligt företrädd i området och som ej skyddas av lagar är barr- och blandskogar av lundtyp eller lågortsbarrskogar. De värdefullaste av dessa finns med i förteckningen över ekologiskt känsliga miljöer. Samråd med markägaren måste tas för att förhindra fler ödesdigra kalavverkningar av värdefulla objekt.

8. Litteratur

Nomenklatur

Nomenklaturen följer vad det gäller kärlväxter:

Krok, Th. B. N. och Almquist, S. Svensk flora. Fanerogamer och ormbunsväxter. Tjugosjätte upplagan. 1984. Esselte studium.

Fågelnamn följer:

Sveriges fåglar. 2:a upplagan. Sveriges ornitologiska förening. 1990.

Vegetationstypernas namn är enligt:

Nordiska ministerrådet. 1984b. Vegetationstyper i Norden. Arlöv.

Övrig litteratur

Ingmar, T. & Willén, T. 1980: Utålskedjan. Naturinventering av ett vattensystem i Norrtälje kommun. Länsstyrelsen i Stockholms län nr 13. 1980.

Kulturmiljöer i Stockholms län. Stencil.

Litteratursammanställning av floran i Stockholms län. Roslagsbro och Vätö socken. Hans Rydberg. Stencil 1975.

Nordiska ministerrådet. 1984a. Naturgeografisk regionindelning av Norden. Arlöv.

Morger, K. 1990: Kulturminnesvårdsprogram för Norrtälje kommun, del 2. Byggnadsnämnden och kulturnämnden i Norrtälje kommun.

Naturvårdsprogram för Stockholms län. 1983. Länsstyrelsen i Stockholms län. Registerblad till riksintresset Utålskedjan. 19870206.

Skyddsvärd natur ur floristisk synpunkt inom Norrtälje kommun. Johansson, K.-R. Stencil 1976.

Ängs- och hagmarksinventeringen i Stockholms län. 1987-90. Stencil.

Bilaga 1

Fåglar

Inventeringen utförd 1991

Svenskt namn	Latinskt namn	Kommentar
Storlom	<i>Garvia arctica</i>	Hotkategori 4. Häckning konstaterad vid Anders-svedjedjupet.
Skäggdopping	<i>Podiceps cristatus</i>	Häckning konstaterad. Flera par vid bl a Anders-svedjedjupet, Korsholmen, Gillviken, Fladen och Gränholmen.
Häger	<i>Ardea cinerea</i>	Hotkategori 4. Häckning trolig. Fiskande hägrar sågs vid de flesta sjöar men något bo kunde ej påträffas.
Knölsvan	<i>Cygnus olor</i>	Häckning konstaterad vid Utålsviken och Gränholmen.
Kanadagås	<i>Branta canadensis</i>	Häckning konstaterad vid Skorven.
Gräsand	<i>Anas platyrhynchos</i>	Häckning konstaterad. Förekommer vid bl a Gillviken, Fladen, Karolinaviken, Anderssvedjedjupet och Skorven.
Kricka	<i>Anas crecca</i>	Häckning konstaterad vid Skorven. Även sedd vid Karolinaviken.
Årta	<i>Anas quecuedula</i>	Hotkategori 4. Häckning trolig vid Karolinaviken.
Vigg	<i>Aythya fuligula</i>	Häckning konstaterad (två par) vid Korsholmen.
Knipa	<i>Bucephala clangula</i>	Häckning konstaterad bl a vid Korsholmen, Gränholmen, Fagerviken och Skorven.
Ejder	<i>Somateria molissima</i>	Häckning konstaterad vid Korsholmen
Storskrake	<i>Mergus merganser</i>	Möjlig häckning vid Sandängsfjärden, Anders-svedjedjupet och Korsholmen.
Småskrake	<i>Mergus serrator</i>	Häckning konstaterad vid Korsholmen.
Ormvråk	<i>Bufo bufo</i>	Häckning konstaterad vid Snårängen. Häckning trolig vid Loö, Karolinaviken och Björhövda.
Bivråk	<i>Pernis apivorus</i>	Möjlig häckning vid Vindholmen.
Havsörn	<i>Helaliaeetus albicilla</i>	Hotkategori 2. En gammal fågel fiskade under våren runt Anderssvedjedjupet och Skorven.
Fiskgjuse	<i>Pandion haliaetus</i>	Hotkategori 4. Häckning konstaterad vid Snårängen.
Järpe	<i>Bonasa bonasia</i>	Möjlig häckning.
Fasan	<i>Phasianus coshicus</i>	Trolig häckning.
Vattenrall	<i>Rallus aquaticus</i>	Möjlig häckning vid Skorven.
Kornknarr	<i>Crex crex</i>	Hotkategori 4. Häckning trolig vid Anderssvedja.
Strandskata	<i>Haematopus ostralegus</i>	Häckning konstaterad vid Korsholmen.
Tofsvipa	<i>Vanellus vanellus</i>	Häckning trolig vid Vindholmen.
Morkulla	<i>Scolopax rustica</i>	
Enkelbeckasin	<i>Gallinago gallinago</i>	Häckning trolig vid Skorven.
Drillsnäppa	<i>Tringa hypoleucos</i>	Häckning trolig vid Korsholmen och Långtögen.
Skogssnäppa	<i>Tringa ochropus</i>	Häckning konstaterad (tre par) vid Putten, Snårängen och Utålsviken.

Havstrut	<i>Larus marinus</i>	Häckning konstaterad.
Silltrut	<i>Larus fuscus</i>	Häckning trolig.
Gråtrut	<i>Larus argentatus</i>	Häckning trolig.
Fiskmås	<i>Larus canus</i>	Häckning konstaterad.
Skrattmås	<i>Larus ridibundus</i>	Häckning trolig.
Fisktärna	<i>Sterna hirundo</i>	Häckning konstaterad, bl a fyra par vid Korsholmen.
Skogsduva	<i>Columba oenas</i>	Hotkategori 4. Möjlig häckning - Västergården vid Anderssvedja.
Ringduva	<i>Columba palumbus</i>	Häckning konstaterad.
Gök	<i>Cuculus canorus</i>	Häckning trolig.
Kattuggla	<i>Strix aluco</i>	Häckning trolig vid Anderssvedjedjupet.
Hornuggla	<i>Asio otus</i>	Häckning konstaterad strax norr om Utål.
Tornseglare	<i>Apus apus</i>	Häckning konstaterad.
Gröngöling	<i>Picus viridis</i>	Häckning konstaterad. Ca sex par vid Gillviken, Snårängen, Anderssvedjedjupet, Skorven och Långtögen.
Större hackspett	<i>Dendrocopus major</i>	Häckning konstaterad. Allmän.
Mindre hackspett	<i>Dendrocopus minor</i>	Hotkategori 4. Häckning konstaterad vid Fladen, norra Anderssvedjedjupet.
Spillkråka	<i>Dryocopus martius</i>	Hotkategori 4. Möjlig häckning. Två lokaler.
Göktyta	<i>Jynx torquilla</i>	Häckning trolig vid Hallboda.
Sånglärka	<i>Alauda arvensis</i>	Häckning trolig.
Ladusvala	<i>Hirundo rustica</i>	Häckning konstaterad.
Hussvala	<i>Delichon urbica</i>	Häckning konstaterad.
Trädpiplärka	<i>Anthus trivialis</i>	Häckning konstaterad.
Sädesärla	<i>Montacilla alba</i>	Häckning konstaterad.
Törnskata	<i>Lanius collurio</i>	Häckning konstaterad vid bl a Harö, Snårängen, Skorven, Utålsviken, Putten, Anderssvedja och Vindholmen.
Stare	<i>Sturnus vulgaris</i>	Häckning konstaterad.
Nötskrika	<i>Garrulus glandarius</i>	Häckning trolig.
Skata	<i>Pica pica</i>	Häckning konstaterad.
Nötkråka	<i>Nutifraga caryocatactes</i>	Hotkategori 4. Häckning konstaterad syd Skorven. Häckning trolig vid Karolinviken.
Kaja	<i>Corvus monedula</i>	Möjlig häckning.
Kråka	<i>Corvus corone</i>	Häckning konstaterad.
Korp	<i>Corvus corax</i>	Häckning konstaterad bl a vid Harö, Anderssvedjedjupet och Utålsviken.
Gärdsmyg	<i>Troglodytes troglodytes</i>	Häckning trolig. Två sjungande vid Snårängen.
Järnsparv	<i>Prunella modularis</i>	Häckning konstaterad.
Flodsångare	<i>Locostella fluviatilis</i>	Häckning trolig vid Lindbacken.
Gräshoppsångare	<i>Locostella naevis</i>	Häckning trolig vid Putten.
Sävsångare	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	Häckning konstaterad. Revir bl a vid Karolinviken, Skorven, Anderssvedjedjupet (14 sjungande hanar), Putten (fyra) och Utål.
Kärrsångare	<i>Acrocephalus palustris</i>	Häckning trolig. En hane vid Karolinviken.
Busksångare	<i>Acrocephalus dumetorum</i>	Möjlig häckning. En sjungande hane vid Skorven.
Rörsångare	<i>Acrocephalus scirpaes</i>	Häckning konstaterad.
Trädgårdssångare	<i>Sylvia borin</i>	Häckning trolig.

Svarthätta	<i>Sylvia atricapilla</i>	Häckning konstaterad.
Törnsångare	<i>Sylvia communis</i>	Häckning konstaterad.
Ärtsångare	<i>Sylvia curruca</i>	Häckning trolig. Enstaka par.
Lövsångare	<i>Phylloscopus trochilus</i>	Häckning konstaterad.
Gransångare	<i>Phylloscopus collybita</i>	Häckning trolig. Sjungande hanar vid Gillviken, Snårängen och Lindbacken.
Grönsångare	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	Häckning konstaterad.
Kungsfågel	<i>Regulus regulus</i>	Häckning konstaterad.
Svartvit flugsnappare	<i>Ficedula hypoleuca</i>	Häckning konstaterad.
Mindre flugsnappare	<i>Ficedula parva</i>	Hotkategori 4. Äldre uppgifter om sjungande hanar.
Grå flugsnappare	<i>Musicapa striata</i>	Häckning konstaterad.
Buskskvätta	<i>Saxicola rubetra</i>	Häckning konstaterad (sex par).
Rödstjärt	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	Häckning trolig vid Utålsviken och Långtögen.
Rödhake	<i>Erithacus rubecula</i>	Häckning konstaterad.
Näktergal	<i>Luscinia luscinia</i>	Häckning trolig. Hanar vid Gränholmen, Skorven, Anderssvedjedjupet, Snårängen, Utålsviken och Brudbacken.
Koltrast	<i>Turdus merula</i>	Häckning konstaterad.
Rödvingetrast	<i>Turdus iliacus</i>	Häckning trolig.
Taltrast	<i>Turdus philomelos</i>	Häckning konstaterad.
Dubbeltrast	<i>Turdus viscivorus</i>	Häckning konstaterad. Sammanlagt fyra par (ett par vid Anderssvedja, ett par vid Skorven och två par vid Långtögen).
Björktrast	<i>Turdus pilarus</i>	Häckning konstaterad.
Entita	<i>Parus palustris</i>	Häckning konstaterad.
Talltita	<i>Parus montanus</i>	Häckning konstaterad.
Tofsmes	<i>Parus cristatus</i>	Häckning trolig.
Blåmes	<i>Parus caeruleus</i>	Häckning konstaterad.
Svartmes	<i>Parus ater</i>	Häckning konstaterad.
Talgoxe	<i>Parus major</i>	Häckning konstaterad.
Stjärtmes	<i>Aegithalos caudatus</i>	Häckning konstaterad. Ett par vardera vid Snårängen och Vissvassudden.
Nötväcka	<i>Sitta europaea</i>	Häckning konstaterad.
Trädkrypare	<i>Certia familiaris</i>	Häckning konstaterad.
Gråsparv	<i>Passer domesticus</i>	Häckning konstaterad.
Pilfink	<i>Passer montanus</i>	Häckning konstaterad.
Bofink	<i>Fringilla coelebs</i>	Häckning konstaterad.
Domherre	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	Häckning konstaterad.
Stenknäck	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	Hotkategori 4. Häckning trolig. Ett par vid Gränholmen och Snårängen samt ytterligare ett vid Utålsvikens norrdel. Observerad vid Vissvassudden.
Grönfink	<i>Carduelis chloris</i>	Häckning konstaterad.
Grönsiska	<i>Carduelis spinus</i>	Häckning konstaterad.
Hämpling	<i>Carduelis cannabina</i>	Häckning trolig vid Anderssvedja.
Rosenfink	<i>Carpodacus erythrinus</i>	Häckning konstaterad. Vanlig. Minst 19 sjungande hanar i området.
Mindre korsnäbb	<i>Loxia curvirostra</i>	Möjlig häckning.

Obestämd korsnäbb	<i>Loxia sp</i>	Möjlig häckning.
Sävsparv	<i>Emberiza schoeniclus</i>	Häckning konstaterad.
Gulspurv	<i>Emberiza citronella</i>	Häckning konstaterad.

Antal arter: Totalt 107

Häckning konstaterad: 64 arter

Häckning trolig: 30 arter

Häckning möjlig: 12 arter

Häckningskriterier:¹

¹ Häckningskriterier:

1. Möjlig häckning Observation under häckningstid i lämplig häckningsmiljö. Sjungande hane eller andra häckningslåten.
2. Trolig häckning: Par i lämplig häckningsbiotop. Permanent revir. Spel, lek eller parning. Besök vid sannolik boplats. Upprörd eller varnade för ägg eller ungar i närheten. Adult med ruvningsfläckar. Bobygge, grävning eller uthackande av bohål.
3. Häckning konstaterad: Avledningsbeteende, spelar skadad. Använt bo påträffat. Nyligen flygga ungar eller dunungar. Ad in/ut, till/från bo på sätt som visar att boet är bebott. Ad med ex-krementsäckar. Ad med föda åt ungar. Äggskal påträffade. Bo där ad setts ruvande. Bo där ungar hörts. Bo där ägg eller ungar setts.

Bilaga 2

Växter

Adam och Eva (<i>Dactylorhiza latifolia</i>)	Cirka 10 lokaler
Agnsäv (<i>Eleocharis uniglumis</i>)	Mer än 10 lokaler
Alm (<i>Ulmus glabra</i>)	Mer än 10 lokaler
Alsikeklöver (<i>Trifolium hybridum</i>)	Mer än 10 lokaler
Andmat (<i>Lemna minor</i>)	Mer än 10 lokaler
Apel (<i>Malus domestica</i>)	Mer än 10 lokaler
Ask (<i>Fraxinus excelsior</i>)	Mer än 10 lokaler
Asp (<i>Populus tremula</i>)	Mer än 10 lokaler
Axslinga (<i>Myriophyllum spicatum</i>)	Mindre än 10 lokaler
Backdunört (<i>Epilobium collinum</i>)	Mindre än 10 lokaler
Backförgätmigej (<i>Myosotis ramosissima</i>)	Mer än 10 lokaler
Backglim (<i>Silene nutans</i>)	Mer än 10 lokaler
Backklöver (<i>Trifolium montanum</i>)	Mer än 10 lokaler
Backlök (<i>Allium oleraceum</i>)	Mer än 10 lokaler
Backnejlika (<i>Dianthus deltoides</i>)	Mer än 10 lokaler
Backskäfting (<i>Brachypodium pinnatum</i>)	Mindre än 10 lokaler
Backskärvfrö (<i>Thlaspi caerulescens</i>)	Mer än 10 lokaler
Backsmultron (<i>Fragaria viridis</i>)	Mer än 10 lokaler
Backsmörblomma (<i>Ranunculus polyanthemos</i>)	Mer än 10 lokaler
Backtrav (<i>Arabidopsis thaliana</i>)	Mindre än 10 lokaler
Baldersbrå (<i>Matricaria peforata</i>)	Mer än 10 lokaler
Berberis (<i>Berberis vulgaris</i>)	Mer än 10 lokaler
Bergdunört (<i>Epilobium montanum</i>)	Mer än 10 lokaler
Berggröe (<i>Poa compressa</i>)	Mindre än 10 lokaler
Bergkorsört (<i>Senecio sylvaticus</i>)	Mer än 10 lokaler
Bergkårel (<i>Erysimum hieracifolium</i>)	En lokal
Bergmynta (<i>Satureja vulgare</i>)	Mer än 10 lokaler
Bergrör (<i>Calamagrostis epigejos</i>)	Mer än 10 lokaler
Bergklint (<i>Centaurea montana</i>)	En lokal
Bergslok (<i>Melica nutans</i>)	Mer än 10 lokaler
Bergsyra (<i>Rumex acetosella</i>)	Mer än 10 lokaler
Bergven (<i>Agrostis vinealis</i>)	Mindre än 10 lokaler
Besksöta (<i>Solanum dulcamara</i>)	Mer än 10 lokaler
Betesdaggekåpa (<i>Alchemilla monticola</i>)	Mer än 10 lokaler
Bitterpilört (<i>Persicaria hydropiper</i>)	Mindre än 10 lokaler
Björkpyrola (<i>Orthilia secunda</i>)	Mer än 10 lokaler
Blekstarr (<i>Carex pallescens</i>)	Mer än 10 lokaler
Blodnäva (<i>Geranium sanguineum</i>)	Mer än 10 lokaler
Blodrot (<i>Potentilla erecta</i>)	Mer än 10 lokaler
Blomsterlupin (<i>Lupinus polyphyllus</i>)	Mindre än 10 lokaler
Blomvass (<i>Butomus umbellatus</i>)	Mindre än 10 lokaler
Blåbär (<i>Vaccinium myrtillus</i>)	Mer än 10 lokaler
Blåhallon (<i>Rubus caesius</i>)	Mindre än 10 lokaler
Blåklint (<i>Centaurea cyanus</i>)	Mindre än 10 lokaler
Blålusern (<i>Medicago sativa</i>)	Mindre än 10 lokaler
Blåsippa (<i>Hepatica nobilis</i>)	Mer än 10 lokaler
Blåsstarr (<i>Carex vesicaria</i>)	Mer än 10 lokaler

Blåsuga (<i>Ajuga pyramidalis</i>)	Mer än 10 lokaler
Blåsäv (<i>Scirpus tabernaemontani</i>)	Mer än 10 lokaler
Blåtåtel (<i>Molinia caerulea</i>)	Mindre än 10 lokaler
Bockrot (<i>Pimpinella saxifraga</i>)	Mer än 10 lokaler
Borsttistel (<i>Cirsium helenioides</i>)	Mindre än 10 lokaler
Brakved (<i>Frangula alnus</i>)	Mer än 10 lokaler
Brandlilja (<i>Lilium bulbiferum</i>)	En lokal
Bredkaveldun (<i>Typha latifolia</i>)	Mer än 10 lokaler
Brudbröd (<i>Filipendula vulgaris</i>)	Mer än 10 lokaler
Brunskära (<i>Pulicaria tripartita</i>)	Mer än 10 lokaler
Brunstarr (<i>Carex acutiformis</i>)	En lokal
Brunven (<i>Agrostis canina</i>)	Mer än 10 lokaler
Brunört (<i>Prunella vulgaris</i>)	Mer än 10 lokaler
Brännässla (<i>Urtica dioica</i>)	Mer än 10 lokaler
Bunkestarr (<i>Carex elata</i>)	Mer än 10 lokaler
Buskviol (<i>Viola hirta</i>)	Mer än 10 lokaler
Bäckveronika (<i>Veronica beccabunga</i>)	Mer än 10 lokaler
Daggkåpa (<i>Alchemilla vulgaris</i>)	Mer än 10 lokaler
Darrgräs (<i>Briza media</i>)	Mer än 10 lokaler
Duvnäva (<i>Geranium columbinum</i>)	Mindre än 10 lokaler
Duvvicker (<i>Vicia hirsuta</i>)	Mer än 10 lokaler
Dyblad (<i>Hydrocharis morsus-ranae</i>)	Mindre än 10 lokaler
Ek (<i>Quercus robur</i>)	Mer än 10 lokaler
Ekbräken (<i>Gymnocarpium dryopteris</i>)	Mer än 10 lokaler
Ekorrbär (<i>Maianthemum bifolium</i>)	Mer än 10 lokaler
En (<i>Juniperus communis</i>)	Mer än 10 lokaler
Engelskt rajgräs (<i>Lolium perenne</i>)	Mer än 10 lokaler
Fackelblomster (<i>Lythrum salicaria</i>)	Mer än 10 lokaler
Femfingerört (<i>Potentilla argentea</i>)	Mer än 10 lokaler
Finnoxel (<i>Sorbus hybrida</i>)	Mindre än 10 lokaler
Flaskstarr (<i>Carex rostrata</i>)	Mer än 10 lokaler
Flenört (<i>Scrophularia nodosa</i>)	Mer än 10 lokaler
Flikplister (<i>Lamium hybridum</i>)	Mindre än 10 lokaler
Flockfibbla (<i>Hieracium umbellatum</i>)	Mer än 10 lokaler
Flädervänderot (<i>Valeriana sambucifolia</i>)	Mer än 10 lokaler
Frossört (<i>Scutellaria galericulata</i>)	Mer än 10 lokaler
Fyrkantig johannesört (<i>Hypericum maculatum</i>)	Mer än 10 lokaler
Fågelbär (<i>Prunus avium</i>)	Mindre än 10 lokaler
Fårsvingel (<i>Festuca ovina</i>)	Mer än 10 lokaler
Fårtunga (<i>Anchusa arvensis</i>)	Mindre än 10 lokaler
Fältveronika (<i>Veronica arvensis</i>)	Mer än 10 lokaler
Färgkulla (<i>Anthemis tinctoria</i>)	Mer än 10 lokaler
Gaffelbräken (<i>Asplenium septentrionale</i>)	Mindre än 10 lokaler
Gatkamomill (<i>Chamomilla suaveolens</i>)	Mer än 10 lokaler
Getapel (<i>Rhamnus catharticus</i>)	Mer än 10 lokaler
Getrams (<i>Polygonatum odoratum</i>)	Mer än 10 lokaler
Glasbjörk (<i>Betula pubescens</i>)	Mer än 10 lokaler
Glatt daggkåpa (<i>Alchemilla glabra</i>)	Mindre än 10 lokaler
Gran (<i>Picea abies</i>)	Mer än 10 lokaler
Grenrör (<i>Calamagrostis canescens</i>)	Mer än 10 lokaler
Groblad (<i>Plantago major</i>)	Mer än 10 lokaler
Grodmöja (<i>Ranunculus diffusus</i>)	Mer än 10 lokaler

Grusstarr (<i>Carex hirta</i>)	Mer än 10 lokaler
Gråbinka (<i>Erigeron acer</i>)	Mindre än 10 lokaler
Gråbo (<i>Artemisia vulgaris</i>)	Mer än 10 lokaler
Grådunört (<i>Epilobium lamyi</i>)	En lokal
Gråfibbla (<i>Hieracium pilosella</i>)	Mindre än 10 lokaler
Gråstarr (<i>Carex canescens</i>)	Mer än 10 lokaler
Gråvide (<i>Salix cinerea</i>)	Mer än 10 lokaler
Grå ögontröst (<i>Euphrasia nemorosa</i>)	Mindre än 10 lokaler
Grässtjärnblomma (<i>Stellaria graminea</i>)	Mer än 10 lokaler
Gräsull (<i>Eriophorum latifolium</i>)	En lokal
Grönknavel (<i>Scleranthus annuus</i>)	Mindre än 10 lokaler
Grönstarr (<i>Carex demissa</i>)	Mer än 10 lokaler
Grönvit nattviol (<i>Platanthera chlorantha</i>)	Mindre än 10 lokaler
Gul fetknopp (<i>Sedum acre</i>)	Mer än 10 lokaler
Gul näckros (<i>Nuphar lutea</i>)	Mer än 10 lokaler
Gulkämpar (<i>Plantago maritima</i>)	Mer än 10 lokaler
Gullklöver (<i>Trifolium aureum</i>)	Mindre än 10 lokaler
Gullris (<i>Solidago virgaurea</i>)	Mer än 10 lokaler
Gullviva (<i>Primula veris</i>)	Mer än 10 lokaler
Gulmåra (<i>Galium verum</i>)	Mer än 10 lokaler
Gulsporre (<i>Linaria vulgaris</i>)	Mer än 10 lokaler
Gulvial (<i>Lathyrus pratensis</i>)	Mer än 10 lokaler
Gåsört (<i>Potentilla anserina</i>)	Mer än 10 lokaler
Gäddnate (<i>Potamogeton natans</i>)	Mer än 10 lokaler
Gökblomster (<i>Lychnis flos-cuculi</i>)	Mer än 10 lokaler
Gökärt (<i>Lathyrus linifolius</i>)	Mer än 10 lokaler
Hagfibblor (<i>Hieracium</i> gr. <i>Vulgatiformia</i>)	Mer än 10 lokaler
Hallon (<i>Rubus idaeus</i>)	Mer än 10 lokaler
Hampdån (<i>Galeopsis speciosa</i>)	Mer än 10 lokaler
Harklöver (<i>Trifolium arvense</i>)	Mer än 10 lokaler
Harkål (<i>Lapsana communis</i>)	Mer än 10 lokaler
Harmynta (<i>Satureja acinos</i>)	Mer än 10 lokaler
Harstarr (<i>Carex ovalis</i>)	Mer än 10 lokaler
Harsyra (<i>Oxalis acetosella</i>)	Mer än 10 lokaler
Hartsros (<i>Rosa villosa</i>)	Mer än 10 lokaler
Hassel (<i>Corylus avellana</i>)	Mer än 10 lokaler
Havre (<i>Avena sativa</i>)	Mer än 10 lokaler
Havssälting (<i>Triglochin maritimum</i>)	Mer än 10 lokaler
Havssäv (<i>Bolboschoenus maritimus</i>)	Mer än 10 lokaler
Havtorn (<i>Hippophaë rhamnoides</i>)	En lokal
Hirsstarr (<i>Carex panicea</i>)	Mer än 10 lokaler
Hultbräken (<i>Phegopteris connectilis</i>)	Mer än 10 lokaler
Humleblomster (<i>Geum rivale</i>)	Mer än 10 lokaler
Humlelusern (<i>Medicago lupulina</i>)	Mer än 10 lokaler
Hundloka (<i>Anthriscus sylvestris</i>)	Mer än 10 lokaler
Hundstarr (<i>Carex nigra</i>)	Mer än 10 lokaler
Hundäxing (<i>Dactylis glomerata</i>)	Mer än 10 lokaler
Hårstarr (<i>Carex capillaris</i>)	En lokal
Häckspirea (<i>Spiraea salicifolia</i>)	En lokal
Häckvicker (<i>Vicia sepium</i>)	Mer än 10 lokaler
Hägg (<i>Prunus padus</i>)	Mer än 10 lokaler
Hässlbrodd (<i>Milium effusum</i>)	Mer än 10 lokaler

Hässleklocka (<i>Campanula latifolia</i>)	Mindre än 10 lokaler
Hästhov (<i>Tussilago farfara</i>)	Mer än 10 lokaler
Hästsvans (<i>Hippuris vulgaris</i>)	Mer än 10 lokaler
Hönsarv (<i>Cerastium fontanum</i>)	Mer än 10 lokaler
Höskallra (<i>Rhinanthus vernalis</i>)	Mindre än 10 lokaler
Höstfibbla (<i>Leontodon autumnalis</i>)	Mer än 10 lokaler
Jolster (<i>Salix pentandra</i>)	Mer än 10 lokaler
Jordreva (<i>Glechoma hederacea</i>)	Mer än 10 lokaler
Jungfrulin (<i>Polygala vulgaris</i>)	Mer än 10 lokaler
Jätteloka (<i>Heracleum mantegazzianum</i>)	Mindre än 10 lokaler
Jättestarr (<i>Carex riparia</i>)	Mindre än 10 lokaler
Kabbleka (<i>Caltha palustris</i>)	Mer än 10 lokaler
Kamäxing (<i>Cynosurus cristatus</i>)	Mer än 10 lokaler
Kantig fetknopp (<i>Sedum sexangulare</i>)	En lokal
Kattfot (<i>Antennaria docica</i>)	Mer än 10 lokaler
Kirskål (<i>Aegopodium podagraria</i>)	Mer än 10 lokaler
Klasefibbla (<i>Crepis praemorsa</i>)	Mindre än 10 lokaler
Klibbal (<i>Alnus glutinosa</i>)	Mer än 10 lokaler
Klibbkorsört (<i>Senecio viscosus</i>)	Mer än 10 lokaler
Klofibbla (<i>Crepis tectorum</i>)	Mindre än 10 lokaler
Klotpyrola (<i>Pyrola minor</i>)	Mindre än 10 lokaler
Knagglestarr (<i>Carex flava</i>)	Mindre än 10 lokaler
Knappsäv (<i>Eleocharis palustris</i>)	Mer än 10 lokaler
Knippfryle (<i>Luzula campestris</i>)	Mer än 10 lokaler
Knutnarv (<i>Sagina nodosa</i>)	Mer än 10 lokaler
Knylhavre (<i>Arrhenatherum elatius</i>)	Mer än 10 lokaler
Knägräs (<i>Danthonia decumbens</i>)	Mer än 10 lokaler
Knölklocka (<i>Campanula rapunculoides</i>)	Mindre än 10 lokaler
Knölsmörlomma (<i>Ranunculus bulbosus</i>)	Mer än 10 lokaler
Korallhagtorn (<i>Cratageus var. lindmanii</i>)	Mindre än 10 lokaler
Korsört (<i>Senecio vulgaris</i>)	Mer än 10 lokaler
Krusbär (<i>Ribes uva-crispa</i>)	Mer än 10 lokaler
Krussilja (<i>Selinum carvifolia</i>)	Mer än 10 lokaler
Krusskräppa (<i>Rumex crispus</i>)	Mer än 10 lokaler
Kruståtel (<i>Deschampsia flexuosa</i>)	Mer än 10 lokaler
Krypnarv (<i>Sagina procumbens</i>)	Mer än 10 lokaler
Krypven (<i>Agrostis stolonifera</i>)	Mer än 10 lokaler
Kråklöver (<i>Potentilla palustris</i>)	Mer än 10 lokaler
Kråkvicker (<i>Vicia cracca</i>)	Mer än 10 lokaler
Kummin (<i>Carum carvi</i>)	Mer än 10 lokaler
Kungsljus (<i>Verbascum thapsus</i>)	Mer än 10 lokaler
Kungsmynta (<i>Origanum vulgare</i>)	Mer än 10 lokaler
Kungsängsilja (<i>Fritillaria meleagris</i>)	Mindre än 10 lokaler
Kustarun (<i>Centaurium littorale</i>)	Mindre än 10 lokaler
Kvastfibbla (<i>Hieracium cymosum</i>)	Mer än 10 lokaler
Kvickrot (<i>Elytrigia repens</i>)	Mer än 10 lokaler
Käringtand (<i>Lotus corniculatus</i>)	Mer än 10 lokaler
Kärleksört (<i>Sedum telephium</i>)	Mer än 10 lokaler
Kärrbräken (<i>Thlypteris palustris</i>)	Mindre än 10 lokaler
Kärrdunört (<i>Epilobium palustre</i>)	Mer än 10 lokaler
Kärrfibbla (<i>Crepis paludosa</i>)	Mindre än 10 lokaler
Kärrgröe (<i>Poa trivialis</i>)	Mer än 10 lokaler

Kärrkavle (<i>Alopecurus geniculatos</i>)	Mer än 10 lokaler
Kärrsilja (<i>Peucedanum palustre</i>)	Mer än 10 lokaler
Kärrspira (<i>Pedicularis palustris</i>)	Mindre än 10 lokaler
Kärrstjärnblomma (<i>Stellaria palustris</i>)	Mer än 10 lokaler
Kärrsälting (<i>Triglochin palustre</i>)	Mer än 10 lokaler
Kärrtistel (<i>Cirsium palustre</i>)	Mer än 10 lokaler
Kärrvial (<i>Lathyrus palustris</i>)	Mindre än 10 lokaler
Kärrviol (<i>Viola palustris</i>)	Mer än 10 lokaler
Körvel (<i>Myrrhis odoranta</i>)	Mindre än 10 lokaler
Liljekonvalj (<i>Convallaria majalis</i>)	Mer än 10 lokaler
Lind (<i>Tilia cordata</i>)	Mer än 10 lokaler
Lingon (<i>Vaccinium vitis-idaea</i>)	Mer än 10 lokaler
Liten blålocka (<i>Campanula rotundifolia</i>)	Mer än 10 lokaler
Liten fetknopp (<i>Sedum annuum</i>)	Mindre än 10 lokaler
Ljung (<i>Calluna vulgaris</i>)	Mer än 10 lokaler
Ljus solvända (<i>Helianthemum nummularium</i>)	Mer än 10 lokaler
Lomme (<i>Capsella bursa-pastoris</i>)	Mer än 10 lokaler
Luddhavre (<i>Avenula pubescens</i>)	Mer än 10 lokaler
Luddlost (<i>Bromus hordeaceus</i>)	Mer än 10 lokaler
Luddros (<i>Rosa sherardii</i>)	En lokal
Luddunört (<i>Epilobium parviflorum</i>)	Mindre än 10 lokaler
Lundbräken (<i>Dryopteris dilatata</i>)	Mindre än 10 lokaler
Lunddraba (<i>Draba muralis</i>)	Mindre än 10 lokaler
Lundelm (<i>Roegneria canina</i>)	Mer än 10 lokaler
Lundgröe (<i>Poa nemoralis</i>)	Mer än 10 lokaler
Lundsmörblomma (<i>Ranunculus "cassubicus"</i>)	Mer än 10 lokaler
Lundtrav (<i>Arabis hirsuta</i>)	Mindre än 10 lokaler
Lungört (<i>Pulmonaria obscura</i>)	Mer än 10 lokaler
Låsbräken (<i>Botrychium lunaria</i>)	En lokal
Läkevänderot (<i>Valeriana officinalis</i>)	Mer än 10 lokaler
Lönn (<i>Acer platanoides</i>)	Mer än 10 lokaler
Majbräken (<i>Athyrium filix-femina</i>)	Mer än 10 lokaler
Majsmörblommor (<i>Ranunculus auricomus</i> -gruppen)	Mer än 10 lokaler
Malört (<i>Artemisia absinthium</i>)	En lokal
Mandelblomma (<i>Saxifraga granulata</i>)	Mer än 10 lokaler
Mannagräs (<i>Glyceria fluitans</i>)	Mer än 10 lokaler
Mellansmörblomma (<i>Ranunculus "fallax"</i>)	En lokal
Mjukdån (<i>Galeopsis ladanum</i>)	Mer än 10 lokaler
Mjuknäva (<i>Geranium molle</i>)	Mindre än 10 lokaler
Mjölkört (<i>Epilobium angustifolium</i>)	Mer än 10 lokaler
Myska (<i>Galium odoratum</i>)	Mindre än 10 lokaler
Måbär (<i>Ribes alpinum</i>)	Mer än 10 lokaler
Nagelört (<i>Erophila verna</i>)	Mer än 10 lokaler
Natt och dag (<i>Mellampyrum nemorosum</i>)	Mer än 10 lokaler
Nattviol (<i>Plantanthera bifolia</i>)	Mer än 10 lokaler
Nejlikrot (<i>Geum urbanum</i>)	Mer än 10 lokaler
Norskstarr (<i>Carex mackenziei</i>)	Mindre än 10 lokaler
Nyponros (<i>Rosa dumalis</i>)	Mer än 10 lokaler
Nysört (<i>Achillea ptarmica</i>)	Mer än 10 lokaler
Nässelklocka (<i>Campanula trachelium</i>)	Mer än 10 lokaler
Nästrot (<i>Neottia nidus-avis</i>)	Mindre än 10 lokaler
Odon (<i>Vaccinium uliginosum</i>)	Mer än 10 lokaler

Ogräsmaskrosor (<i>Taraxacum</i> sektion <i>Ruderalia</i>)	Mer än 10 lokaler
Olvon (<i>Viburnum opulus</i>)	Mer än 10 lokaler
Ormbär (<i>Paris quadrifolia</i>)	Mer än 10 lokaler
Ormrot (<i>Bistorta vivipara</i>)	Mer än 10 lokaler
Ormtunga (<i>Ophioglossum vulgatum</i>)	Mindre än 10 lokaler
Oxbär (<i>Cotoneaster integerrimus</i>)	Mer än 10 lokaler
Oxel (<i>Sorbus intermedia</i>)	Mer än 10 lokaler
Penningblad (<i>Lysimachia nummularia</i>)	En lokal
Penningört (<i>Thlaspi arvense</i>)	Mer än 10 lokaler
Piggstarr (<i>Carex spicata</i>)	Mer än 10 lokaler
Pillerstarr (<i>Carex pilulifera</i>)	Mer än 10 lokaler
Pilört (<i>Polygonum lapathifolium</i>)	Mer än 10 lokaler
Pipdån (<i>Galeopsis tetrahit</i>)	Mer än 10 lokaler
Piprör (<i>Calamagrostis arundinacea</i>)	Mer än 10 lokaler
Plattstarr (<i>Carex disticha</i>)	Mer än 10 lokaler
Prästkraige (<i>Leuchanthemum vulgare</i>)	Mer än 10 lokaler
Ramslök (<i>Allium ursinum</i>)	En lokal
Raps (<i>Brassica napus</i>)	Mindre än 10 lokaler
Renfana (<i>Tanacetum vulgare</i>)	Mer än 10 lokaler
Revfibbla (<i>Hieracium lactucella</i>)	Mindre än 10 lokaler
Revfingerört (<i>Potentilla reptans</i>)	Mer än 10 lokaler
Revlummer (<i>Lycopodium annotinum</i>)	Mer än 10 lokaler
Revsmörblomma (<i>Ranunculus repens</i>)	Mer än 10 lokaler
Rockentrav (<i>Arabis glabra</i>)	Mindre än 10 lokaler
Rosettjungfrulin (<i>Polygala amarella</i>)	Mindre än 10 lokaler
Rundhagtorn (<i>Crataegus laevigata</i>)	Mindre än 10 lokaler
Ryltåg (<i>Juncus articulatus</i>)	Mer än 10 lokaler
Råg (<i>Secale cereale</i>)	Mer än 10 lokaler
Rödblära (<i>Silene dioica</i>)	Mer än 10 lokaler
Rödclint (<i>Centaurea jacea</i>)	Mer än 10 lokaler
Rödkläver (<i>Trifolium pratense</i>)	Mer än 10 lokaler
Rödkämpar (<i>Plantago media</i>)	Mer än 10 lokaler
Rödmålla (<i>Chenopodium rubrum</i>)	Mindre än 10 lokaler
Rödplister (<i>Lamium purpureum</i>)	Mer än 10 lokaler
Rödsvingel (<i>Festuca rubra</i>)	Mer än 10 lokaler
Rödven (<i>Agrostis capillaris</i>)	Mer än 10 lokaler
Röllika (<i>Achillea millefolium</i>)	Mer än 10 lokaler
Rönn (<i>Sorbus aucuparia</i>)	Mer än 10 lokaler
Rörflen (<i>Phalaris arundinacea</i>)	Mer än 10 lokaler
Rörsvingel (<i>Festuca arundinacea</i>)	Mer än 10 lokaler
Saltgräs (<i>Puccinellia capillaris</i>)	Mindre än 10 lokaler
Salttåg (<i>Juncus gerardii</i>)	Mer än 10 lokaler
Sammetsdaggekåpa (<i>Alchemilla glaucescens</i>)	Mer än 10 lokaler
Sandlök (<i>Allium vineale</i>)	Mer än 10 lokaler
Sandnarv (<i>Arenaria serpyllifolia</i>)	Mer än 10 lokaler
Sandvita (<i>Berteroa incana</i>)	Mindre än 10 lokaler
Sankt Pers nycklar (<i>Orchis mascula</i>)	Mindre än 10 lokaler
Sengröe (<i>Poa palustris</i>)	Mer än 10 lokaler
Sibirisk björnlöka (<i>Heracleum sibiricum</i>)	Mer än 10 lokaler
Sjöfräken (<i>Equisetum fluviatile</i>)	Mer än 10 lokaler
Skelört (<i>Chelidonium majus</i>)	Mer än 10 lokaler
Skogsbingel (<i>Mercurialis perennis</i>)	Mindre än 10 lokaler

Skogsbräken (<i>Dryopteris carthusiana</i>)	Mer än 10 lokaler
Skogsfibblor (<i>Hieracium</i> grupp <i>Silvaticiformia</i>)	Mer än 10 lokaler
Skogsfräken (<i>Equisetum sylvaticum</i>)	Mer än 10 lokaler
Skogsklöver (<i>Trifolium medium</i>)	Mer än 10 lokaler
Skogsknipprot (<i>Epipactis helleborine</i>)	Mer än 10 lokaler
Skogskovall (<i>Melampyrum sylvaticum</i>)	Mer än 10 lokaler
Skogslök (<i>Allium scorodoprasum</i>)	Mindre än 10 lokaler
Skogsnarv (<i>Moehringia trinervia</i>)	Mer än 10 lokaler
Skogsnoppa (<i>Gnaphalium sylvaticum</i>)	Mer än 10 lokaler
Skogsnäva (<i>Geranium sylvaticum</i>)	Mer än 10 lokaler
Skogssallat (<i>Mycelis muralis</i>)	Mer än 10 lokaler
Skogsstarr (<i>Carex sylvatica</i>)	Mindre än 10 lokaler
Skogsstjärna (<i>Trientalis europaea</i>)	Mer än 10 lokaler
Skogssäv (<i>Scirpus sylvaticus</i>)	Mer än 10 lokaler
Skogstry (<i>Lonicera xylosteum</i>)	Mer än 10 lokaler
Skogsvicker (<i>Vicia sylvatica</i>)	Mer än 10 lokaler
Skogsviol (<i>Viola riviniana</i>)	Mer än 10 lokaler
Slankstarr (<i>Carex flacca</i>)	Mer än 10 lokaler
Slokstarr (<i>Carex pseudocyperus</i>)	Mindre än 10 lokaler
Slån (<i>Prunus spinosa</i>)	Mer än 10 lokaler
Slätterblomma (<i>Parnassia palustris</i>)	Mindre än 10 lokaler
Slätterfibbla (<i>Hypochaeris maculata</i>)	Mer än 10 lokaler
Smultron (<i>Fragaria vesca</i>)	Mer än 10 lokaler
Smultronklöver (<i>Trifolium fragiferum</i>)	En lokal
Småborre (<i>Agrimonia eupatoria</i>)	Mer än 10 lokaler
Småfingerört (<i>Potentilla tabernaemontani</i>)	Mer än 10 lokaler
Smånunneört (<i>Corydalis intermedia</i>)	En lokal
Småsnärjmåra (<i>Galium spurium</i>)	Mindre än 10 lokaler
Småsporre (<i>Chaenorhinum minus</i>)	En lokal
Smörblomma (<i>Ranunculus acris</i>)	Mer än 10 lokaler
Snårstarr (<i>Carex lamprocarpa</i>)	Mindre än 10 lokaler
Snärjmåra (<i>Galium aparine</i>)	Mer än 10 lokaler
Snöbär (<i>Symphoricarpos rivularis</i>)	Mindre än 10 lokaler
Sommarlånke (<i>Callitriche cophocarpa</i>)	Mindre än 10 lokaler
Sparvnäva (<i>Geranium pusillum</i>)	Mindre än 10 lokaler
Sparvvicker (<i>Vicia tetrasperma</i>)	Mer än 10 lokaler
Spenört (<i>Laserpitium latifolium</i>)	Mer än 10 lokaler
Spetshagtorn (<i>Cratageus rhipidophylla</i>)	Mindre än 10 lokaler
Spindelblomster (<i>Listera cordata</i>)	Mindre än 10 lokaler
Spjutmålla (<i>Atriplex prostrata</i>)	Mindre än 10 lokaler
Sprängört (<i>Cicuta virosa</i>)	Mer än 10 lokaler
Spåtistel (<i>Carlina vulgaris</i>)	Mindre än 10 lokaler
Stagg (<i>Nardus stricta</i>)	Mindre än 10 lokaler
Stenbräken (<i>Cystopteris fragilis</i>)	Mindre än 10 lokaler
Stenbär (<i>Rubus saxatilis</i>)	Mer än 10 lokaler
Stenros (<i>Rosa canina</i>)	Mer än 10 lokaler
Stensöta (<i>Polypodium vulgare</i>)	Mer än 10 lokaler
Stinknäva (<i>Geranium robertianum</i>)	Mer än 10 lokaler
Stinksyska (<i>Stachys sylvatica</i>)	Mer än 10 lokaler
Stjärndaggkåpa (<i>Alchemilla acutiloba</i>)	Mindre än 10 lokaler
Stjärnstarr (<i>Carex echinata</i>)	Mer än 10 lokaler
Stor andmat (<i>Spirodela polyrhiza</i>)	En lokal

Stor blåklocka (<i>Campanula persicifolia</i>)	Mer än 10 lokaler
Stor Nunneört (<i>Corydalis solida</i>)	En lokal
Stormåra (<i>Galium album</i>)	Mer än 10 lokaler
Storrams (<i>Polygonatum multiflorum</i>)	Mindre än 10 lokaler
Storven (<i>Agrostis gigantea</i>)	Mer än 10 lokaler
Strandaster (<i>Aster tripolium</i>)	Mindre än 10 lokaler
Strandklo (<i>Lycopus europaeus</i>)	Mindre än 10 lokaler
Strandkrypa (<i>Glaux maritima</i>)	Mer än 10 lokaler
Strandlysing (<i>Lysimachia vulgaris</i>)	Mer än 10 lokaler
Strandmaskrosor (<i>Taraxacum</i> sektion <i>Palustria</i>)	Mindre än 10 lokaler
Strandmynta (<i>Mentha litoralis</i>)	Mindre än 10 lokaler
Strandmyskgräs (<i>Hierochloë baltica</i>)	Mer än 10 lokaler
Strandvänderot (<i>Valeriana salina</i>)	Mer än 10 lokaler
Strätta (<i>Angelica sylvestris</i>)	Mer än 10 lokaler
Styvmorsviol (<i>Viola tricolor</i>)	Mer än 10 lokaler
Stånds (<i>Senecio jacobaea</i>)	Mindre än 10 lokaler
Sumpförgätmigej (<i>Myosotis laxa</i>)	Mer än 10 lokaler
Surkörsbär (<i>Prunus cerasus</i>)	Mindre än 10 lokaler
Svalting (<i>Alisma plantago-aquatica</i>)	Mindre än 10 lokaler
Svalört (<i>Ranunculus ficaria</i>)	Mer än 10 lokaler
Svarta vinbär (<i>Ribes nigrum</i>)	Mindre än 10 lokaler
Svartbräken (<i>Asplenium trichomanes</i>)	Mindre än 10 lokaler
Svartkämpar (<i>Plantago lanceolata</i>)	Mer än 10 lokaler
Svartvide (<i>Salix myrsinifolia</i>)	Mer än 10 lokaler
Svinmolke (<i>Sonchus asper</i>)	Mer än 10 lokaler
Svinmålla (<i>Chenopodium album</i>)	Mer än 10 lokaler
Svärdslilja (<i>Iris pseudacorus</i>)	Mer än 10 lokaler
Sälg (<i>Salix caprea</i>)	Mer än 10 lokaler
Säv (<i>Schoenoplectus lacustris</i>)	Mer än 10 lokaler
Tall (<i>Pinus sylvestris</i>)	Mer än 10 lokaler
Tallört (<i>Monotropa hypopitys</i>)	Mindre än 10 lokaler
Tandrot (<i>Dentaria bulbifera</i>)	Mer än 10 lokaler
Teveronika (<i>Veronica chamaedrys</i>)	Mer än 10 lokaler
Tibast (<i>Daphne mezereum</i>)	Mindre än 10 lokaler
Tiggarranunkel (<i>Ranunculus sceleratus</i>)	Mer än 10 lokaler
Timotej (<i>Phleum pratense</i>)	Mer än 10 lokaler
Tjärblomster (<i>Lychnis viscaria</i>)	Mer än 10 lokaler
Toppdån (<i>Galeopsis bifida</i>)	Mer än 10 lokaler
Toppjungfrulin (<i>Polygala comosa</i>)	En lokal
Toppklocka (<i>Campanula glomerata</i>)	Mindre än 10 lokaler
Topplösa (<i>Lysimachia thyrsoflora</i>)	Mer än 10 lokaler
Trampgröe (<i>Poa supina</i>)	Mindre än 10 lokaler
Trampört (<i>Polygonum aviculare</i>)	Mer än 10 lokaler
Trindstarr (<i>Carex diandra</i>)	Mindre än 10 lokaler
Trolldruva (<i>Actaea spicata</i>)	Mer än 10 lokaler
Trädgårdsvinbär (<i>Ribes rubrum</i>)	Mindre än 10 lokaler
Träjon (<i>Dryopteris filix-mas</i>)	Mer än 10 lokaler
Tuvstarr (<i>Carex cespitosa</i>)	Mer än 10 lokaler
Tuvtåtel (<i>Deschampsia cespitosa</i>)	?
Tvåblad (<i>Listera ovata</i>)	Mer än 10 lokaler
Tätört (<i>Pinguicula vulgaris</i>)	En lokal
Ullig kardborre (<i>Arctium tomentosum</i>)	Mer än 10 lokaler

Underviol (<i>Viola mirabilis</i>)	Mer än 10 lokaler
Vanlig ögontröst (<i>Euphrasia stricta</i>)	Mindre än 10 lokaler
Vass (<i>Phragmites australis</i>)	Mer än 10 lokaler
Vasstarr (<i>Carex acuta</i>)	Mer än 10 lokaler
Vattenaloe (<i>Stratiotes aloides</i>)	Mindre än 10 lokaler
Vattenfräne (<i>Rorippa amphibia</i>)	En lokal
Vattenklöver (<i>Menyanthes trifoliata</i>)	Mer än 10 lokaler
Vattenmärke (<i>Sium latifolium</i>)	Mindre än 10 lokaler
Vattenskräppa (<i>Rumex hydrolapathum</i>)	Mindre än 10 lokaler
Veketåg (<i>Juncus effusus</i>)	Mer än 10 lokaler
Vete (<i>Triticum aestivum</i>)	Mindre än 10 lokaler
Vildapel (<i>Malus sylvestris</i>)	Mer än 10 lokaler
Vildlin (<i>Linum catharticum</i>)	Mindre än 10 lokaler
Vippärt (<i>Vicia niger</i>)	Mindre än 10 lokaler
Vispstarr (<i>Carex digitata</i>)	Mer än 10 lokaler
Vit fetknopp (<i>Sedum album</i>)	Mer än 10 lokaler
Vitgröe (<i>Poa annua</i>)	Mer än 10 lokaler
Vitklöver (<i>Trifolium repens</i>)	Mer än 10 lokaler
Vitmåra (<i>Galium boreale</i>)	Mer än 10 lokaler
Vit näckros (<i>Nymphaea alba</i>)	Mer än 10 lokaler
Vitpyrola (<i>Pyrola rotundifolia</i>)	Mer än 10 lokaler
Vitsippa (<i>Anemone nemorosa</i>)	Mer än 10 lokaler
Vresros (<i>Rosa rugosa</i>)	Mindre än 10 lokaler
Vårarv (<i>Cerastium semidecandrum</i>)	En lokal
Vårbrodd (<i>Anthoxanthum odoratum</i>)	Mer än 10 lokaler
Vårfingerört (<i>Potentilla crantzii</i>)	Mindre än 10 lokaler
Vårfryle (<i>Luzula pilosa</i>)	Mer än 10 lokaler
Vårförgätmigej (<i>Myosotis stricta</i>)	Mer än 10 lokaler
Vårspärgel (<i>Spergula morisonii</i>)	Mindre än 10 lokaler
Vårstarr (<i>Carex caryophylla</i>)	Mindre än 10 lokaler
Vårtbjörk (<i>Betula pendula</i>)	Mer än 10 lokaler
Vårärt (<i>Lathyrus vernus</i>)	Mer än 10 lokaler
Våtarv (<i>Stellaria media</i>)	Mer än 10 lokaler
Väddklint (<i>Centaurea scabiosa</i>)	Mindre än 10 lokaler
Vägmålla (<i>Atriplex patula</i>)	Mer än 10 lokaler
Vägtistel (<i>Cirsium vulgare</i>)	Mer än 10 lokaler
Vägtåg (<i>Juncus bufonius</i>)	Mer än 10 lokaler
Vätteros (<i>Lathraea squamaria</i>)	Mindre än 10 lokaler
Åkerbinda (<i>Fallopia convolvulus</i>)	Mer än 10 lokaler
Åkerfräken (<i>Equisetum arvense</i>)	Mer än 10 lokaler
Åkerförgätmigej (<i>Myosotis arvensis</i>)	Mer än 10 lokaler
Åkerkårel (<i>Erysimum cheiranthoides</i>)	Mer än 10 lokaler
Åkermolke (<i>Sonchus arvensis</i>)	Mer än 10 lokaler
Åkermynta (<i>Mentha arvensis</i>)	Mer än 10 lokaler
Åkerspärgel (<i>Spergula arvensis</i>)	Mer än 10 lokaler
Åkertistel (<i>Cirsium arvense</i>)	Mer än 10 lokaler
Åkerveronika (<i>Veronica agrestis</i>)	Mer än 10 lokaler
Åkervinda (<i>Convolvulus arvensis</i>)	Mer än 10 lokaler
Åkerviol (<i>Viola arvensis</i>)	Mer än 10 lokaler
Åkervädd (<i>Knautia arvensis</i>)	Mer än 10 lokaler
Åkta förgätmigej (<i>Myosotis scorpioides</i>)	Mer än 10 lokaler
Åkta johannesört (<i>Hypericum perforatum</i>)	Mer än 10 lokaler

Älggräs (<i>Filipendula ulmaria</i>)	Mer än 10 lokaler
Ältranunkel (<i>Ranunculus flammula</i>)	Mer än 10 lokaler
Älväxing (<i>Sesleria caerulea</i>)	Mer än 10 lokaler
Ängsbräsa (<i>Cardamine pratensis</i>)	Mer än 10 lokaler
Ängsfryle (<i>Luzula multiflora</i>)	Mer än 10 lokaler
Ängsfräken (<i>Equisetum pratense</i>)	Mer än 10 lokaler
Ängsgröe (<i>Poa pratensis</i>)	Mer än 10 lokaler
Ängshaverrot (<i>Tragopogon pratensis</i>)	Mer än 10 lokaler
Ängshavre (<i>Avenula pratensis</i>)	Mer än 10 lokaler
Ängskavle (<i>Alopecurus pratensis</i>)	Mer än 10 lokaler
Ängskovall (<i>Melampyrum pratense</i>)	Mer än 10 lokaler
Ängsnycklar (<i>Dactylorhiza incarnata</i>)	En lokal
Ängsskallra (<i>Rhinanthus minor</i>)	Mer än 10 lokaler
Ängsskära (<i>Serratula tinctoria</i>)	Mindre än 10 lokaler
Ängssvingel (<i>Festuca pratensis</i>)	Mer än 10 lokaler
Ängssyra (<i>Rumex acetosa</i>)	Mer än 10 lokaler
Ängsull (<i>Eriophorum angustifolium</i>)	Mer än 10 lokaler
Ängsviol (<i>Viola canina</i>)	Mer än 10 lokaler
Ängsvädd (<i>Succisa pratensis</i>)	Mer än 10 lokaler
Ärenpris (<i>Veronica officinales</i>)	Mer än 10 lokaler
Ärtstarr (<i>Carex viridula</i>)	Mer än 10 lokaler
Ögonpyrola (<i>Moneses uniflora</i>)	Mindre än 10 lokaler
Örnbräken (<i>Pteridium aquilinum</i>)	Mer än 10 lokaler

Naturvård i Norrtälje kommun är en serie publikationer som beskriver intressanta och värdefulla naturmiljöer i Norrtälje kommun. De kan beställas från planeringskontoret, Norrtälje kommun, Box 800, 761 28 NORRTÄLJE, tel 0176-71000.

Följande rapporter har hittills utkommit:

1. Erken-området, naturinventering och förslag till skyddsåtgärder
2. Broströmmen, en naturinventering från Erken till Norrtäljeviken
3. Tranviks naturreservat, naturinventering med förslag till skötselåtgärder
4. Rimsjöskogen, naturinventering av ett urskogsartat område
5. Långsjön/Karlsdalsmossen, naturinventering av ett skogs- och våtmarksområde
6. Extremrikkärr, botanisk inventering med förslag till skötselåtgärder
7. Skedviken, naturinventering med förslag till skötselåtgärder
8. Arsläjan, naturinventering av en kustnära barrskog
10. Storanden, naturinventering av ett skogs- och våtmarksområde
11. Mårdsjö-området, naturinventering samt förslag till landskapsekologisk planering
12. Limmaren-området, naturvärdering och sköselförslag
13. Södra Bornan, botanisk inventering med förslag till skydds- och skötselåtgärder
14. Utålskedjan, naturinventering av riksobjektets landområden

Följande rapporter är under utarbetande:

Lidö, naturinventering med förslag till skydds- och skötselåtgärder

Östra Lermaren/Eknöviken, naturinventering av riksintressanta havsvikar

Aspdalssjöns strandskogar

Kundbysjön - restaurering av våtmark

Viren, naturinventering med förslag till skötselåtgärder

